אַלע ווערק
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער

יובילעאום אויסגאַבע

דריטע אויפלאגע.

אברהם רייזען.

זעקסטער באנד:

איינאַקטערס און מאָנאָלאָגען

ארויסגעגעבען פון פערלאַג א י ד י ש
1917 ניו-יאָרק. תרע"ז

גוטע ברידער.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

גליקסמאַן		
באָס		
הורוויטש	}	אָנגעפּאָהרענע יונגע לייט.
בערמאַן		
בערטע		
אַ חבר'טע		

איין הענדלער, צווייטער הענדלער, דריטער הענדלער,
פיערטער הענדלער.

א סעפּעראַט־צימער אין אַ לאַנגען קאָרידאָר אויפ'ן 4טען שטאָק. אין צימער ביים מזרח־וואנד שטעהט אַ קליין טי־שעל, מיט אָנגעוואָרפען ביכלעך אָהן טאָוולען. אונטערן טישעל וואלגערט זיך א טוי־מאַשינקע. ביים טישעל שטעהט אַ שטוהל מיט אַנ'אָבגעבראָכענעם פּאָרענצעל, וועל־כעם ליעגט טאַקע יתומ'דיג נעבען שטוהל. ביי אַ צווייטער וואנד, אין צפון־זייט, שטעהט אַנ'איינגעפאלען אייזערן בעטעל, ניט פערבעט; די קאָלדרע העגגט האַלב אראָב אויף דער ערד און עס זעהט זיך אַרויס אַ גראָב־לייווענטענער שטרוי־זאק, פון וועלכען עס טאָרטשעט ארויס אַ הויפען שטרוי. איבערן בעטעל, ביי דער וואנד, העגגט אַנ'אָבגעטראָגענער הוט און אַנ'אַלטער פּידזשאק. די סצענע איז אַ ווייניג לוידיג, הינטער דער סצענע הערען זיך שטי־מען פון גליקסמאן און באס. עס עפענט זיך די טהיר און זיי פאַלען אַריין.

ערשטע סצענע.

גליקסמאן (אלט אַ יאָהר 27, אַ הויכער און אַ דאַ־רער, אין אַנ'אלטען אָבגעטראָגענעם אַנצוג, און אַ שווארצען קראגען): נאַ דיר — איז ער אויך נישטאַ אין דער היים! אז עס געהט נישט — געהט נישט!

באס (פון מיטעלער וואוקס, אין אַ בלוי העמדעל, מיט לאַנגע שווארצע האָהר; טראָגט ברילען, פון וועלכע עס קוקען אַרויס צוויי ברוגז'דיגע שווארצע אויגען): אַט דאָס איז דיין גביר? (קוקט אויפ'ן בעטעל) א פיינער גביר!...

גליקסמאן: פאר א גביר האָב איך דיר איהם נישט

אנגעגעבען. איך האב נאר געזאגט, אז צייטענווייז קומט איהם אן פון דער היים א פאר רובעל... אפשר איז איהם די טעג אנגעקומען.

ב א ס : אויב ס'איז איהם אפילו אנגעקומען, האט ער דאס שוין אודאי לאנג גע'פטר'ט.

ג ל י ק ס מ א ן : דו מיינסט, אז אלע זענען אין דיר געראטען! נאר וואס איז די פעולה, אז ער איז נישטא. קום!

ב א ס : ניין, מעהר געה איך ערגיץ נישט... איך האב שוין קיין כח ניט. איך לעג מיך אוועק אין בעטעל און וועל ליגען, ביז די נשמה וועט מיר אויסגעהן. (ער ציהט זיך אויס אויפ'ן בעטעל).

ג ל י ק ס מ א ן : ביזט א שוטה... וואס הייסט ליגען? מען טאר זיך נישט אבלאזען. איך זאג דיר, אז מיר וועלען היינט קריגען געלד. איך פיהל אין מיר כחות....

ב א ס : איך דארף גארנישט... איך וועל אזוי ליגען און.... א פאפיראס וואלט כאטש געווען! דו האסט גארנישט? אפשר א שטיקעל?

ג ל י ק ס מ א ן : ביי מיר ליגט ערגעץ א האלבער פא־פיראס, איך וויל אבער אליין שטארק רויכערן — מיר וועלען זיך טיילען. ווייז, האסט א שוועבעלע?

ב א ס : א שוועבעלע, דאכט זיך, האב איך. (ער נעהמט ליגענדיג ארויס פון טאש א פושקעלע, עפענט זי אויף) איין שוועבעלע, נאר פארזיכטיג!

ג ל י ק ס מ א ן : (בעטראכטענדיג דאס שוועבעלע) : דאס שוועבעלע איז א נוטה למות'ע (ער רייבט אן פארזיכטיג, האל־טענדיג אין מויל דעם האלבען פאפיראס). אט־אט! ניין! פער־לעשט זיך, ניין!

ב א ס : גיכער!

ג ל י ק ס מ א ן (טראגט צו שנעל צום מויל דאס שטיקעל פייער, באלד בעווייזט זיך א רויך פון מויל) : פארטיג!

ב אַ ס : נו דאַנקען גאָט, עס רויכערט זיך! רויכער, און לאָז מיר עטליכע ציה.

ג ל י ק ס מ אַ ן : איך לאָז, איך לאָז. (גיט אַ פּאָר שטאַרקע ציה און גיט איבער דאָס רעשטעל באַס'ן. באַס בעטראַכט עס מיזיש געשטימט, פּערקרימט זיך און נעהמט עס אריין אין מויל.

ב אַ ס : אז איך וואָלט איצט געהאט אזא זאַך, וואָס זאָל חרוב מאַכען די גאַנצע שטאָדט, וואָלט איך עס געטהון. מיר נישט — דיר נישט!

ג ל י ק ס מ אַ ן : און אז איך וואָלט געהאט איצט וואָס צו פּערקויפען אויף אַ גוטען מיטאָג, וואָלט איך פּערקויפט. (פּערטראַכט זיך), וואָס קען איך, למשל, פּערקויפען? (זוכט אין די מאַשען, נעהמט ארויס פון דאָרטען אַנ'אַלטען פּאָרטמאָנע) ווי מיינסטו, באַס? קען מען וואָס נעהמען דערפאַר?

ב אַ ס (בעטראַכט פון דער ווייטען) : קענסט דאָס ארויס־ווארפען.

ג ל י ק ס מ אַ ן : ס'האָט אמאָל געקאָסט אַ האַלבען רו־בעל.

ב אַ ס : אמאָל... אמאָל ביזטו אויך מעהר ווערטה געווען...

ג ל י ק ס מ אַ ן : יאָ, אמאָל... אָבער נישקשה, איך פּאַל נאָך נישט אראָב אויף איצט... עפּיס פיהל איך, אז דאָס לעבען קומט נאָך... דאָס איז נאָר אַ הקדמה... וואָס ארט מיך, אז די הקדמה איז אביסעל נאַריש...

ב אַ ס : דיין גאַנץ לעבען וועט זיין אַזאַ מין הקדמה; צום עיקר לעבען וועסטו קיינמאָל נישט צוקומען, דיין גאַנצען לעבען וועסטו זוכען לעקציעס און אַ מיטאָג...

ג ל י ק ס מ אַ ן : דאָס וועלען מיר נאָך זעהן... (עס דער־הערט זיך פון הויף אַ געזאַנג פון הענדלער: האַנדעל! האַנדעל!) ס'וואָלט געווען וואָס צו פּערקויפען... (דער אויסרוף: האַנדעל! האַנדעל! הערט זיך ווידער).

באס: וואָס קענסטו פערקויפען? די נשמה? ווער וועט זי קויפען — זי איז שוין ברודיג.

גליקסמאַן (וואַרפט אַ בליק צו דער וואַנד, וואו עס הענגט דער פּידזשאַק): צו וואָס זאָל איך פערקויפען די נשמה, אז דאָ הענגט נאָך גאָר נישט קיין שלעכט רעקעל (טאַפּט איהם). יאָ, גאָר נישט קיין שלעכט רעקעל...

באס (פערוואונדערט): ס'איז דען דיינער?

גליקסמאַן: ביזט א שוטה... וואָס הייסט מיינער? דער הענדלער איז אויפ'ן הויף און מיר זיינען דאָ, איז ער אונזערער...

באס: פון אנאַרכיזם בין איך אפילו, ווייסטו דאָך, א שטיקעל אָנהענגער, אָבער ניט אויף אזא ארט... עס גיבט שעהנערע וועגען...

(דער הענדלער זינגט נאָך אַלין: האַנדעל! האַנדעל! גליקסמאַן לויפט אַרויס אויפ'ן הויף. באָס בלייבט אַליין און שטעלט זיך אויף. אין אַ ווײַלע אַרום געהט אַריין גליקסמאַן מיט'ן הענדלער, אַ איד פון אַ יאָהר פופציג, אין אַ לאַנגער אָבגעטראָגענער קאַפּאָטע און גרויסע שטיוועל אויף די פיס).

צווייטע סצענע.

דער הענדלער: נו, לאָמיר אָנזעהן אייער סחורה! וואָס האָט איהר?

גליקסמאַן (נעהמט אראָב פון וואַנד דעם פּידזשאַק): אָט דעם פּידזשאַק וואָלט איך וועלען פערקויפען.

דער הענדלער (נעהמט דאָס רעקעל אין דער האַנד, דרעהט איהם אום אויף אַלע פיער זייטען): אן אלט סחורה'לע... האָט שוין א פּאָר לעבער...

ג ל י ק ס מ אַ ן : וואו ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואו — פרעגט איהר ? איהר זעהט ניט ? אפשר האָט איהר נאָך עפּעס ? אַלטע שיך ? הויזען ?

ג ל י ק ס מ אַ ן : אָט דאָס, וואָס איהר זעהט, מעהר האָב איך ניט. אַלזאָ, וואָס גיט איהר ?

ב אַ ס (מורמעלט) : וואָס אַ מענש קען !

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראַכט דעם אונטערשלאַג) : דער אונטערשלאַג איז שוין גאַר אויסגעקראָכען... וואָס קען מען געבען פאַר אַזאַ רעקעל ?... כ'מיין... וואָס קען מען געבען ?... וויפיעל ווילט איהר ?...

ג ל י ק ס מ אַ ן : איהר קויפט דאָך אָפטער, ווייסט איהר דאָך בעסער ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיין.. וואָס הייסט איך ווייס בעסער... ס'איז דאָך אייער סחורה, דאַרפט איהר זאָגען דעם מקח.

ג ל י ק ס מ אַ ן : יאָ, דאָס איז אפילו אמת : מיין סחורה....

ב אַ ס (אונגעדולדיג) : נו, מאַכט עס גיכער !

ג ל י ק ס מ אַ ן (שיסט ארויס) : צוויי רובעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : קוקט איהם אָן ווי ברוגז, נעהמט דעם זאַק אונטער'ן אָרים און וויל ארויסגעהן) : אַ גוטען טאָג !

ג ל י ק ס מ אַ ן (דערשראָקען) : נו, וואָס ? וויפיעל גיט איהר. איהר קענט דאָך זאָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווערט ווייכער, קעהרט זיך אום): איך פערקויף אייך אליין אַזוינע רעקלעך צו פינף גילדען אַ שטיק... חאָטש הונדערט שטיק...

ג ל י ק ס מ אַ ן (בייז) : איך האַנדעל ניט מיט רעקלעך. זאָגט, וואָס גיט איהר ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט דאָס רעקעל ווידער אין דער האַנד).

ב אַ ס : אוי, מיר ווערט ניט גוט.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אַ האַלבען רובעל.

ג ל י ק ס מ אַ ן (ראַש) : נעהמט! ס'איז אפילו ביליג, נאָר זאָל אַ איד פערדיענען...

ב אַ ס (שטיל) : ביזט אַ טייערער מענש...

ג ל י ק ס מ אַ ן (אָן אַ זייט) : שוויינ!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט ווידער דאָס רעקעל אין האַנד, דרעהט עס ווידער אום אין אַלע פיער זייטען).

ג ל י ק ס מ אַ ן (אונגעדולדיג) : נו, ר' איד, מאכט עס גיכער...

ב אַ ס : דער איד האָט חרטה.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : חרטה איז ניט מעשה סוחר. חרטה האָב איך ניט, נאָר נתעשר וועל איך ניט ווערען. (נעהמט ארויס פון טאַש אַ בייטעלע, קראַצט דאָרט מיט די פינגער, נעהמט ענדליך אַרויס אַ זילבערנעם רובל), האָט איהר רעשט אַ האַלבען רובעל?

ב אַ ס : ווען מיר וואָלטען האָבען אַ האַלבען רובעל!...

ג ל י ק ס מ אַ ן (קוועטשט באַס'ן פאר'ן שוך) : שוויינ.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואָס־זשע טהוט מען? מען מוז געהן צוטווישען.

ג ל י ק ס מ אַ ן (פער'יאוש'ט) : האָט איהר ניט קיין קלענערע געלד?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : ניין, כ'האָב נאָך אַ פּאָר גאַנצע רובעלס...

ג ל י ק ס מ אַ ן : מילא, קומט אראָב אונטען, אין אַ קלייטעל, וועלען מיר טוישען.

ב אַ ס : קום שוין צוריק...

ג ל י ק ס מ אַ ן : די מינוט!

ד ע ר   ה ע נ ד ל ע ר : (נעהמט דעם זאק אויפ'ן פּלייצע און דעם פּידזשאק אונטער'ן אָרים) : קומט!

ג ל י ק ס מ אַ ן (פערלעגען) : לעגט אריין, איך בעט אייך, דאָס רעקעל אין זאק.

ד ע ר   ה ע נ ד ל ע ר : איהר ווילט אין זאק, זאָל זיין אין זאק... (לעגט איהם אַריין אין זאק).

(הענדלער און גליקסמאַן אָב)

באָס בלייבט אַ ווײַלע און געהט הין און צוריק איבערן צימערל. עס הערען זיך טריט און אַ שמועס אין קאָרידאָר. עס געהט אַריין הורוויטש, נאָך איהם נאָך אַ הענד־לער. הורוויטש, דערזעהענדיג באָס'ן, בלייבט שטעהן פער־וואונדערט. באָס איז בלאס און דערשראָקען.

ד ר י ט ע   ס צ ע נ ע.

ב אָ ס (פערלעגען) : אייער חבר גליקסמאַן האָט מיך אהער געבראכט, מיין נאָמען איז באָס.

ה ו ר ו ו י ט ש פערוווירט) : זעהר אנגענעהם.... זיצט! (צום הענדלער) אָט שוין ווייז איך אייך... (זוכט אויפ'ן וואנד וואו איז דער פּידזשאק? (קוקט אויף באָס'ן, באָס, לאכט זיך היס־טעריש פונאַנדער).

ה ו ר ו ו י ט ש (פערוווירט) : וואָס לאכט איהר... הם...

ד ע ר   ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס? איך האָב ניט קיין צייט. (אין קאָרידאָר הערען זיך טריט, עס ווייזט זיך גליקסמאַן).

ה ו ר ו ו י ט ש (צו גליקסמאַנען) : וואו ביזטו געוועזען?

ג ל י ק ס מ אַ ן : דאָ אין קלייטעל, פּאפּיראָסען גע־קויפט...

ד ע ר   ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין? איהר גיעט אנקוקען דאָס רעקעל צי ניט?

ה ו ר ו ו י ט ש : שוין, שוין! (צו גליקסמאַנען) : אַ מאָדנע זאַך... איך בין אוועק, האָב איך געלאָזען אויפ׳ן וואנד הענגען דאָס רעקעל... איך האָב אליין געזעהען... איצט איז ער נישטאָ... (קוקט אויף באָס׳ן).

ג ל י ק ס מ א ן : ווער איז דיר שולדיג? אז מען געהט אוועק, פערשליסט מען אַ טהיר...

ב אָ ס (צו גליקסמאַנען) : ביזט אַ מאוסער מענש!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : בין איך, הייסט עס, אומזיסט געגאנגען...

ה ו ר ו ו י ט ש (פערשולדיגט) : זייט מוחל, ר׳ איד... וואָס קען איך טהאָן?... מען האָט עס גראָד גע׳גנב׳עט... שווע־רע צייטען!... מען זאָל זיך קוואַפּען אויף אזאַ רעקעל!...

ה ע נ ד ל ע ר : ס׳איז אַ חוצפה! שלעפּט מיך, שלעפּט מיך אין אַ צווייטער גאָס און וואָס, ווען? גע׳גנב׳עט!

ג ל י ק ס מ א ן : ר׳ איד, אָט האָט אַ „צעהנעריל“ און געהט געזונדערהייד!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט צו מיט אַ פרעהליך פּנים די מטבע) : אַ דאַנק... ס׳וועט זיין אויף אַ פונט ברויט (זיפצט) עך־עך... שווערע צייטען (אָב).

ה ו ר ו ו י ט ש (זעצט זיך אַוועק אויפ׳ן בעטעל) : נו, אַ צייט, מען זאָל ניט קריגען ערגעץ קיין קערבעל בארגען... (צו גליקסמאַנען) : זאָג מיר, דו האָסט גאָרנישט? חאַטש אויף אַ מיטאָג...

ג ל י ק ס מ אַ ן : וואָס הייסט איך האָב גאָרנישט? איך בין איצט אַן עושר, איך האָב גאַנצע דריי גילדען אין טאַש.

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס קלעקט עס פאַר דריי (קוקט אויף באָס׳ן).

ג ל י ק ס מ א ן : עט, ס׳וועט זיין גענוג, מאַכען מיר אַ סעודה אין דער היים, וועט עס ביליגער קאָסטען. ווער געהט ברענגען גוטע זאַכען?

ג ל י ק ס מ אַ ן : נאַ, האָסטו (גיט איהם איבער עטליכע מטבעות) : וועסט קויפען צוויי פונט ברויט.

ב אַ ס : וואָס וועט עס קלעקען ?

ה ו ר ו ו י ט ש : געווים איז דאָס ווייניג, איך בין הונ־געריג ווי אַ הונד...

ג ל י ק ס מ אַ ן : מילא, קויף דריי פונט, אַ גוטען הע־רינג, אבער טאַקע אַ גוטען !... טהיי און צוקער פאַר עטליכע קאָפּיקעס און פּאַפּיראָסען. און אויב ס'וועט נאָך עפּעס בלייבען, זאָלסטו נאָך קויפען אַ גוט שטיקעל קעז.

ב אַ ס : מיר'ן זעהן... (אָב).

ה ו ר ו ו י ט ש : אייגענטליך האָט מיך גאָט גע־שטראָפט.... כ'האָב דעם פּידזשאַק געוואָלט פערקויפען, האָטש ער איז גאָר ניט מיינער, ס'איז גאָר בערמאַנ'ס.

ג ל י ק ס מ אַ ן : ווי קומט צו דיר בערמאַנס פּידזשאַק?

ה ו ר ו ו י ט ש : ער האָט ביי מיר היינט ביינאַכט גע־שלאָפען, ער האָט קיין דירה ניט... דער פּידזשאַק איז אַ שווע־רער און דער טאָג איז אַ הייסער, איז ער אַוועק אין אַ דינעם רעקעל, וואָס ער טראָגט שטענדיג אונטען...

ג ל י ק ס מ אַ ן : יאָ... נו, נישקשה, איצט איז וואַ־רים...

ה ו ר ו ו י ט ש : יאָ... אָבער דאָך פערדריסט מיך, ווי אַזוי האָב איך דאָס געוואָלט פערקויפען. אין אַ נויט פערלירט מען דאָס געפיהל פון סאַמע עלעמענטאַרען יושר... אָבער זוימט ער זיך, דער פריינד דיינער, ווי הייסט ער ?

ג ל י ק ס מ אַ ן : ער הייסט באַס, נאָר ער איז אַ טייע־רער בן; איז אַ ביסעל נוטה צו אַנאַרכיזם, ווי דער שטיינער איז פון אַ מענשען, וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען...

(אין קאָרידאָר הערען זיך טריט).

ה ו ר ו ו י ט ש : ער טראָגט שוין... איך בין שרעקליך הונגעריג...

ג ל י ק ס מ א ן : ניין ! ס'איז ניט ער... דאָס איז ניט זיינע טריט. (עס גערט אריין בערמאַן מיט אַ דריטען הענדלער, געקליידט ווי דער ערשטער, נאָר אַ ביסעל עלטער; אין איין האַנד האַלט ער אַ זאַק, אויף דער צווייטער הענגט ביי איהם אַ פּאָר קאַמאַשען).

ב ע ר מ א ן (צו הורוויטש'ן, נאָכדעם ווי ער האָט געקוקט אויף'ן וואנד איבער'ן בעט) : האָסט ניט געזעהן מיין רעקעל ?

ה ו ר ו ו י ט ש (שמאַמעלט) : דאָס רעקעל ?... דאָס רעקעל ?... איך וויים אויך ניט, איך האָב איהם אויך געזוכט.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, מאכט עס גיכער, איך האָב ניט קיין צייט.

ב ע ר מ א ן : באלד... באלד...

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס דארפסטו דאָס רעקעל ?

ג ל י ק ס מ א ן : מסתמא פערקויפען !... זעהסט ניט ?

ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין ?

ב ע ר מ א ן : איך פערשטעה דאָס גאָרנישט (קוועטשט מיט די פּלייצעס).

ב א ס (גערט אריין, האַלט אין בײדע הענד אין פּאַפּיר איינגעוויקעלט פּעקלעך. דערזעהענדיג די פּנים חדשות, פערוואונדערט ער זיך, נאָכהער שמייכעלט ער בייז צו גליקסמאַנען) : נו, עסט !

ג ל י ק ס מ א ן : און דו ?

ב א ס (בייז) : איך וויל ניט עסען... (רופט אָב גליקסמאַנען אָן אַ זייט). הער, וואו דו וועסט ניט דערצעהלען, אז דו האָסט דאָס רעקעל פערקויפט, עס איך ניט.

ג ל י ק ס מ א ן (צו באַס'ן) : גוט ! (צו אַלע) ברידער, דאָס רעקעל האָב איך פערקויפט, איהר וועט דאָך קיין פעראיבעל ניט האָבען...

ה ו ר ו ו י ט ש : שוטה, וואָס האָסטו גלייך ניט געזאָגט?

ב ע ר מ א ן : פערקויפט ? ארט עס מיך ניט... אדרבא... איך האָב נאָר געבראָכען דעם קאָפּ, וואו קען עס זיין ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : ווער וועט מיר בעצאָהלען פאר מיין גאנג?

ג ל י ק ס מ אַ ן (צו באַס'ן) : אפשר איז געבליבען עט־ליכע קאָפּיקעס, גיב דעם אידען...

ב אַ ס : אַ גראָשען ניט...

ג ל י ק ס מ אַ ן : האָט קיין פעראיבעל ניט, ר' איד!... אפשר וועט אייך נוצען די הוט? (נעהמט אַראָב פון וואנד אַן אַלטע, צוריסענע הוט).

ה ו ר ו ו י ט ש : יאָ, די הוט קען ער נעהמען. איך וועל זי שוין ניט טראָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט די הוט, בעטראכט זי און לעגט זי אַוועק צוריק) : די הוט טויג פאר מיר ניט... זי איז גאָרנישט ווערט...

ג ל י ק ס מ אַ ן : נו, וואָס קענען מיר אייך העלפען? נו, ברידער, לאָמיר זיך זעצען עסען. באס איז אַ חוואַט, ער האָט איינגעקויפט אַ סך...

ה ו ר ו ו י ט ש (צום הענדלער) : אפשר זענט איהר אַ בעלן, ר' איד, מיטצושפייזען?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (אַביסעל פערשעמט) : כ'מיין... וואָס קען דאָס שאדען? אַ שטיקעלע הערינג וועל איך טאקע פערזוכען...

ג ל י ק ס מ אַ ן (צופריעדען) : אַה, מהיכא תיתי! זעצט זיך. ר' איד!

ב אַ ס : אפשר ווילט איהר זיך וואשען?

ה ו ר ו ו י ט ש : אַט איך ברענג שוין וואסער, (לויפט אַרויס מיט'ן בלעכענעם טשייניק אין קאָרידאָר צו דער וואַסער־לייטונג און ברענגט עס גלייך, דער הענדלער וואשט זיך, גיסענדיג פון טשייניק אויף דעם פאָל, זאָגט הויך „שאו ידיכם“, ווישט אָב די הענד מיט אַ פאָלע, שניידט אָב מיט אַן אייגענעם קליינעם מעסערל אַ שטי־קעל ברויט, נאָכדעם אַ שטיקעל הערינג, מאַכט אַ המוציא און הויבט

אָן עסען. די חברה מיט איהם).

ג ל י ק ס מ אַ ן (קײענדיג): נו, האָב איך שלעכט גע־טהאָן?

ה ו ר ו ו י ט ש: זעהר גוט — ווער האָט צו דיר טענות?

ב ע ר מ אַ ן: איך אודאי ניט.

ב אַ ס: איך בין אייגענטליך געגען דעם... גנב'ענען יאָ, אָבער שעהנער... איהר פערשטעהט? שעהנער...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווישט אָב די וואָנסען און איז זיך מכין אַוועקצוגעהן): א יישר, יונגע לייט... גוטער הערינג... הערט איהר, ברידער, איך קויף דאָך אלטווארג ביי רייכע לייט, אָבער איך זאָג אייך, אז האנדלען זאָל מען נאָר מיט אזוינע ווי איהר...

ג ל י ק ס מ א ן: נו זעהט איהר... און באס איז נאָך ניט צופריעדען מיט אונז.

ב ע ר מ א ן: אי, אויף נאמנות, ס'איז א קאָמעדיע... ס'איז נאָר טרויעריג, וואס איך וועל יעצט מוזען געהן אין דעם לייכטען רעקעל, ביינאכט איז אין איהם קאלטליך.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: עט, נישקשה, יוננע לייט ווע־רען ניט דערפראָרען. איך בין אמאָל, בחור'ווייז, א ווינטער אין א זומער־רעקעל אָבגענאנגען, און אז ס'איז בעשערט צו לעבען, זעהט איהר דאָך...

(עס הערען זיך טריט).

ה ו ר ו ו י ט ש: ווער געהט עס ווידער?

ג ל י ק ס מ א ן (לאַבענדיג): אודאי נאָך א הענדלער.

ב אַ ס: נו, א הענדלער האָט שוין דאָ ניט וואָס צו טהאָן. דער פערמעגען איז שוין פערקויפט.

(עס לויפט אריין האַנקע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר עטליכע און צוואנציג, מיט אַ מאַנסבילשען פּנים, אַ פלאַכער ברוסט, רעדט מיט אַ גראָבען קול).

ח אַ נ ק ע: אַי, כ'לעבען, זיי עסען דאָך... פּרעסער, לאָזט מיר עפּעס אַ ביס... (חאַפּט זיך צום רעשט שטיקעל ברויט) ע, ס'איז ווייניג... (רייסט אַרויס פון גליקמאַנ'ס האַנד אַ שטיק ברויט אָנגע־שמירט מיט פּוטער) וואָס האָט איהר אַלץ אויפגעגעסען?

ה ע נ ד ל ע ר: חע־חע... דאָס מיידעל וויל נעבעך אויך עסען...

ח אַ נ ק ע: וואָס איז דאָס פאַר אַ איד... איהר אַגיטירט איהם אפשר...

ב אָ ס: ס'איז אַ הענדלער. אפשר האָט איהר עפּעס צו פערקויפען...

ח אַ נ ק ע: פערקויפען... אוי, כ'לעבען, מען דאַרף איהם טאקע עפּעס פערקויפען... אַ פינגעריל קויפט ער?...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: אַך, פאַרוואָס ניט... איך קויף אַלץ.

ג ל י ק ס מ אַ ן: ס'וועט זיין אַ לעבען, ווי איך בין אַ איד...

ח אַ נ ק ע (אַראָבנעהמענדיג פון אַ פינגער אַ קליין רינגעל): וואָס גיט איהר, ר' איד, דערפאַר?...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראַכט עס): אַ האַלב קער־בעל...

ח אַ נ ק ע: ווייזט געלד!...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (צעהלט אויס צעהן קופּערנע צעה־נערס, בעטראַכט נאָך אַמאָל דאָס פינגעריל): ס'איז אפילו ניט ווערט.

ג ל י ק ס מ אַ ן: ס'איז ווערט, ר' איד, ס'איז ווערט...

ה ו ר ו ו י ט ש: אַ שאלה, צי ס'איז ווערט — אַן אמת־גאָלדען פינגעריל.

ח אַ נ ק ע: אַ מתנה פון אַ באָבען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: זאָל זיין אַ מתנה פון אַ זיידען.

ח אַ נ ק ע: איצט מאַכען מיר די סעודה אויף דאָס ניי.

ג ל י ק ס מ א ן: אפשר האָט ווער נאָך עפּעס צו פער־קויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: אדרבא, זוכט עפּעס אויס צו פערקויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: אדרבא, זוכט עפּעס אויס.

ה ו ר ו ו י ט ש: איך האָב גאָרנישט.

ב ע ר מ א ן: איך אודאי ניט.

ב א ס: איך — סיידען די נשמה...

ח א נ ק ע (לוסטיג): לומפּען־פּראָלעטאריער! (צום הענדלער) קומט צו מיר אהיים, ר' איד! קאלאָשען קויפט איהר?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (מיט אַ מין שטאָלץ): איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אז איך קויף אַלץ...

ח א נ ק ע: טאָ קומט, איך וואוין דאָ אנטקעגען... איך האָב אַ פּאָר קאלאָשען, נאָך פון דערהיים געבראַכט... ביי אונז אין דערהיים איז שטענדיג אַ בלאָטע... דאָ דאַרף איך זיי ניט... דאָ איז טרוקען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: עס פערשטעהט זיך... דאָ דאַרף מען ניט קיין קאלאָשען... ווער טראָגט דאָ קאלאָשען? אַ משוגע־נער סיידען...

ב א ס: אַלמאי קויפט איהר זיי?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: איך מיין... איך זאָג דאָך אייך — איך קויף אַלץ...

ח א נ ק ע: נו, קומט...

ג ל י ק ס מ א ן: נאָר גלייך צוריק... דעם האלבען קארב לאָזט טאקי ביי אונז...

ח א נ ק ע: איך קום באלד...

(הענדלער און חאַנקע אָב).

ג ל י ק ס מ א ן: אַ וואוילע זאַך, כ'לעבען... דאַרף זיך גראָד אָנטראָגען האַנקע מיט אַ פינגעריל און קאלאָשען...

באַס: נו, וואָס פערקויפט איהר נאָך? (עס הערט זיך ווידער אַ זינגען אין הויף: האַנדעל, האַנדעל).

גליקסמאַן (מיט אַ שטראַהלענדען געזיכט): אי, מיר איז איינגעפאַלען אַ גליקליכע אידעע.

באַס: וואָס?

הורוויטש: נו, וואָס?

גליקסמאַן (קוקענדיג צום בעטעל): צו וואָס, למשל, דאַרף מען האָבען דאָס דאָזיגע בעטעל?

הורוויטש: וואָס הייסט? אויף שלאָפען.

גליקסמאַן (שפּאָטיש): בריין מיינער, אנדערש ווי אין אַ בעט שלאָפען קען ער ניט! און אויף דר׳ערד ביזטו חולה?

בערמאַן: ער רעדט צו דער זאַך... דאָס בעטעל איז ווערט אַ קאָפּיקעס זעכציג.

הורוויטש (טראַכטענדיג אַ ווילע): פון מיינטוועגען לאָז מען עס פערקויפען.

גליקסמאַן: ניט אנדערש! סיי ווי סיי איז דאָס בעטעל פאַר דרייען ענג, און אויף דר׳ערד קען מען זיך אויס־בעטען אין פיערען אפילו.

בערמאַן: ער רעדט צו דער זאַך, כ׳לבען...

הורוויטש (פערלירענדיג אינגאַנצען דעם רצון): נו, רופט אריין דעם הענדלער.

גליקסמאַן: דאָס לאָזט שוין פאַר מיר... (אָב).

באַס: איך בעטראַכט אייך פאַר אוננאָרמאַל, ברידער.

הורוויטש: די גאַנצע וועלט איז אוננאָרמאַל.

באַס: יאָ... יאָ.. (אַ פּויזע).

(גליקסמאַנס שטים אויף די טרעפּ): איהר וועט אָנקוקען אַ בעטעל...

אַ גראָבע שטים פון אַ הענדלער: אַ בעטעל זאָל זיין אַ בעטעל אַלץ איז אַ סחורה...

גליקסמאן (ארויגגעהענדיג): אט דאס איז דאס בעטעל.

דער הענדלער (א גאנץ אלטער איד, אין ברילען בעטראכט דאס בעטעל): דאס בעטעל איז גארנישט ווערט...
(אלע ווערען שטארק אראבגעפאלען).

הענדלער: מעהר האט איהר גארנישט צו פער־קויפען?

גליקסמאן: מעהר גארנישט...

הענדלער: לגמרי גארנישט?

גליקסמאן: (נערוועז) אבסאליוט גארנישט.

הענדלער (שטעלט אן די אויערן): וואס האט איהר געזאגט?

גליקסמאן: לחלוטין גאר נישט...

הענדלער: אט אזוי־זשע זאגט — לחלוטין — פער־שטעה איך! הייסט עס — לחלוטין גארנישט... (קראצט זיך אין קאפ... בעטראכט נאך אמאל דאס בעטעל...) ווייס איך, דאס בע־טעל איז יא עפעס ווערט, אבער איך מוז דינגען „א מענשען" אראבטראגען זי, איך אי' ין, ניט פאר אייך געדאכט, האב קיין כח ניט... איך ווייס אבער ניט, צי וועט מיר לויהנען דאס גאנצע עסק... (בעטראכט נאך אמאל דאס בעטעל) טאקע ניין, עס לויהנט ניט... טא האט זשע מיר א גוטען, יונגע לייט (געהט ארויס זיך קראצענדיג).

(פארהאנג)

אויף אַ חתונה.

„פ ע ר ז אָ נ ע ן

ברוך, אַן ענטוויקעלטער אַרבייטער, 23 יאָהר אַלט.
די מוטער, אַן אַלטע, פרומע, אָרימע אלמנה.
ביילקע, אַן אַרבייטערין, ברוך'ס כלה, 20 יאָהר אַלט.
געסט, יונגע אַרבייטער.

קומט פאָר אין די לעצטע צעהנדליג יאָהר אין אַ גרויסע שטאָדט אין ליטאָ.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין, קאַוואליער צימערל, רעכטס פון דער קיך, אַנשטאָט טהירלעך — אַ שמוציגער פאָרהאַנג. ביים שטויביגען, זעקס־שויביגען פענסטער—אַ קליין טישעל פערדעקט מיט אידישע צייטונגען. האַרט ביים טישעל אַ בעט, ביי דער צווייטע זייט טישעל אַן אַלטע שטוהל. אויפ׳ן טישעל שטעהט אַ קעסטעלע טאַ־באַק, פון וועלכע ברוך שטאָפּט אָן פּאַפּיראָסען און רויכערט איינעם נאָך׳ן צווייטען. פארנאכט. נאָר וואָס אָנגעצונדען פייער. ברוך אַליין שטאָפּט אָן אַ פּאַפּיראָס, פעררויכט, געהט אום איבער׳ן צימער שטאַרק פערטיעפט, שטעלט זיך ביים טהיר פון צימערל און רופט:

ערשטע סצענע:

ברוך: מאמע...

די מוטער (ארויגגעהענדיג מיט לאַנגזאמע טריט): וואָס?

ברוך: מאמע... איך וויל דיר עפּעס זאָגען, נאָר איך זאָג דיר פריהער, אז קיין טענות פון דיר וויל איך ניט הערען, ס׳וועט ניט העלפען... היינט ביינאכט האָב איך מיט ביילקען חתונה.

די מוטער: היינט ביי־נאכט? מיט ביילקע׳ן?... אָט מיט דער...

ברוך (האַקט איבער): מאמע, איך בעט דיך אָהן טענות. היינט ביי־נאכט מיט ביילקע׳ן.. .אזוי האָב איך אָבגע־רעדט... אזוי מוז עס זיין.

ד י מ ו ט ע ר : נו, נו, מסתמא ווייסטו דאָך וואָס דו טהוסט... זאָל זיין מיט ביילקע'ן — זאָל זיין אָהן נדן, זאָל זיין אָהן בעטגעוואנט... אָבער וואָס עפּעס, זוהגעניו, היינט ביי־נאכט?...

ב ר ו ך : און מאָרגען וועט זיין בעסער? חתונה האָ־בען מיט איהר מוז איך.

ד י מ ו ט ע ר : דו מוזט? הערסט אביסעל — ער מוז! האָסט תנאים געשריבען, צי א קנין געמאכט...

ב ר ו ך : נאָך מעהר ווי תנאים, נאָך מעהר ווי א קנין... (פאסיגנדיג זיך מוטה) זי איז א וואויל מיידעל. איך האָב צו איהר גאָר נישט... כ'האָב זי טאקע האָלט...

ד י מ ו ט ע ר : האָלט האָבען קאָן מען זי, דאָס איז אפילו אמת, איך האָב זי אויך ניט פיינט, נאָר זי איז דאָך אזוי גאָרים.

ב ר ו ך : דאָס איז אן אמת, אָרים איז זי, נאָר מיר ווע־לען לעבען... נישקשה, מיר וועלען לעבען!

ד י מ ו ט ע ר : נו, אז דיר איז ניחא, מוז איך שוויי־גען... וואו ווילסטו אָבער מאכען די חתונה און מיט וואָס?

ב ר ו ך : וואו? — טאקע דאָ אין צימערל, און מיט וואָס — אָט האָסטו א רובעל... (נעהמט ארויס פון טאַש אַ זיל־בערנעם רובל).

ד י מ ו ט ע ר (לאכט ביטערליך) : מיט א רובל ווילסטו א חתונה פּראַווען, אוי מיין זוהן, רעדסט דאָך גאָר פון וועג...

ב ר ו ך : וואָס מיינסטו, מאמע, א חתונה? קיין גילדערנע יויך דארפען מיר ניט. קויף עטליכע הערינג, אביסעל בראַנ־פען. א פּאָר קיכלעך און די חתונה איז פאַרטיג...

ד י מ ו ט ע ר : האָסטו חאָטש דעם פעטער לייבען געבעטען?

ב ר ו ך (לאכט) : דער פעטער וויל דאָך ניט דעם שידוך...

ד י מ ו ט ע ר : פונדעסטוועגען...

ב ר ו ך : אָט לאָז די משפחה צו־רוה. קיין דרשה־געשאַנק דאַרף איך ניט און זיי וועלען ניט געבען אויך. פֿאָלג מיר און געה קויף איין עפּעס פֿאר׳ן רובל און גענוג. מיינע מחותנים וועלען קיין פֿאַראיבעל ניט האָבען. אייגענע ברידער.

ד י מ ו ט ע ר : דיינע „מחותנים“ — אז אַך און וועה איז טאַקע צו דיינע מחותנים.

ב ר ו ך : נו, מאַמע, ווייסט דאָך, אז דו וועסט מיר שוין ניט איבערמאַכען. נעהם דעם רובעל און געה קויף אַלײן איין, בראַנפֿען א קוואַרט און פֿאר׳ן איבעריגען געלד א פּאָר הערינג און נאָך עפּעס.

ד י מ ו ט ע ר : גאָר ביים חתן די חתונה... פֿארוואָס ניט ביי דער כּלה? זאָלען א י ה ר ע עלטערן דעם נחת האָבען...

ב ר ו ך (שמייכלענדיג) : איהרע עלטערן זיינען אויך ניט צופֿריעדען מיט׳ן שידוך.

ד י מ ו ט ע ר (איראָניש) : אויך ניט צופֿריעדען! אז אַך און וועה שוין צו דיר! האָסט געקאָנט נעהמען 300 רובל מיט חתן־מתנות, ווי ביי לייטען.

ב ר ו ך : איך וועל שוין אַלץ האָבען.

ד י מ ו ט ע ר (שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ) : יאָ, יאָ, וועסט האָבען... מיט אַזאַ פֿיהרונג וועסטו אַלץ האָבען... (אָב).

ב ר ו ך (אַליין) : נו, א סוף, אבי זי ווייסט שוין... (עס הערען זיך טריט).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ב י י ל ק ע (שטעלט זיך ביים פֿאָרהאַנג, הויבט איהם אויף און קוקט שעמעוודיג אריין).

ב ר ו ך (מונטער) : אָ, די כּלה איז שוין דאָ. קום אריין, כּלה־לעב, קום אריין, שעם זיך ניט פֿאַר׳ן חתן... קענסט איהם שוין.

ב י י ל ק ע (געהט אריין, אין אַ ציצען קליידעל, די שוואַר־צע האָהר פּערקעמט עטוואָס יום־טוב'דיג, מיט אַ ווייסען שאַל אויף די פּלייצעס) : נאָך קיינער ניטאָ ?

ב ר ו ך : ניין, די מחותנים זיינען נאָך ניט געקומען.

ב י י ל ק ע : אוי, הלואי וואָלט טאקע קיינער ניט געקו־מען. איך שעם מיך עפּעס אזוי. עפּעס אזא נארישע צערעמאָ־ניע. צו וואָס דארף מען דאָס, דאַכט זיך.

ב ר ו ך : אָט דאָס פרעג איך דאָך אויך, צו וואָס דארף מען דאָס טאקע ? אפשר דארף מען טאקע ניט.

ב י י ל ק ע : ניין, ניט דאָס... נאָר ס'איז עפּעס אַ סימן. עפּעס — איך וויים אויך ניט ווי צו זאָגען — פאר דער וועלט... זאָל די וועלט שפּעטער ניט בילען...

ב ר ו ך : אָט אזוי רייד — זאָל די וועלט ניט בילען... טאַ קום אהער. איך וועל דיר א קוש געבען.

ב י י ל ק ע : פונקט פאר דער חופּה...

ב ר ו ך : וואָס דען, נאָך דער חופּה ?

ב י י ל ק ע : און נאָך דער חופּה וועסטו מיך ניט קו־שען ?

ב ר ו ך (שפּאָטיש) : נאָך דער חופּה קריגסטו ביי מיר פּעטש, ווי די מוהמע רחל פון פּעטער לייבעל.

ב י י ל ק ע : רעד בעסער נישט... איך האָב עפּעס אזוי מורא...

ב ר ו ך : האָסט מורא ? פאר וועמען ? פאר מיר ?

ב י י ל ק ע : פאר דער וועלט... אוי, די וועלט איז אזא שלעכטע, אזא בייזע... שא, ווער געהט עס ?

ב ר ו ך : די מאַמע. אודאי... טאַמער וועט זי עפּעס דיר זאָגען — שווייג !... ס'איז אויף איהר טאקע אַ רחמנות, נאָר וואָס קאָן איך איהר העלפען...

(עס געהט אריין די מוטער, שמעלט אוועק אויפ'ן פענסטער אַ

קוואַרטיגע פלעשעל בראנפען, לעגט אַוועק אַ פּאָר הערינג אויפ'ן טיש, אייער־קיכלעך און נאָך קלייניגקייטען).

די מוטער: נאַ, אַט האָסטו די גאַנצע חתונה... קיין רעשט איז נישט געבליבען... איך געה אַוועק. (מיט רוגזא) דעם מזל־טוב גיב איך אייך, קינדערלעך, שוין אָב.

ביילקע (שעמעוודיג): פאַרוואָס זאָלט איהר אַוועק־געהן? זייט בעסער דאָ...

די מוטער: צו אַזוינע חתונות בין איך ניט גע־וועהנט געוואָרען... קיין רב וועט אפילו ניט זיין, ווער איז מיר...

ברוך: על פי דין איז גענוג צוויי עדות. זיי וועלען קומען.

די מוטער: דיינע עדות... מילא, טהוט, קינדער־לעך ווי איהר פערשטעהט — מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער.

ברוך: יאָ, מאמע, מיר ווייסען בעסער.

ביילקע (שטאַרק פערשעמט): פונדעסטוועגען בלייבט...

די מוטער: ניין, טאָכטערקע, איך וועל געהן צום פעטער לייבען זיצען אַ פּאָר שעה.

ברוך: דערצעהל איהם נאָר קיין מעשיות ניט..

די מוטער: ס'איז מיר אַ חרפה צו דערצעהלען, אַ חרפה צו שווייגען (אָב).

ביילקע: אוי, מיר פערדריסט אַזוי, וואָס זי איז אַוועק... אויף איהר איז אַזאַ רחמנות...

ברוך (ערנסט): וואָס זאָל מען טהאָן?

ביילקע: מ'האָט געדאַרפט דאָס מאַכען בשתיקה און נאָכדעם אויסזאָגען.

ברוך: אַלץ איינס. מילא, זי וועט שוין מרוצה ווע־רען, זי איז שוין צו אַלץ געוועהנט געוואָרען (פריעהליך) נעהם בעסער, כלה־לעבען — גרייט צו די וועטשערע, באַלד וועלען

דאָך קומען די פּאָר מחותנים... מאַך, כּלה־לעבען, די הערינג... שעהם זיך ניט...

ב י י ל ק ע : אוי, וועה, מיין מאַמע וואָלט דאָס נע־וואוסט... (פערטראכט זיך), וואו וועל איך טאקע היינט נעכ־טיגען ?...

ב ר ו ך : אַ, דו נאַרישע כּלה ! וואָס הייסט וואו ? טאקע דאָ ביי מיר...

ב י י ל ק ע (שטאַרק פערשעמט) : און וואָס וועט די מאַמע זאָגען ?

ב ר ו ך : וואָס הייסט — די מאַמע ? מיר ווערען דאָך עפּעס, ווי דער עולם רופט עס — מאַן און ווייב.

ב י י ל ק ע : פוי, מאַן און ווייב — ווי גראָב ! רעד ניט אזוי, ברוך.

ב ר ו ך : ווי דען ווילסטו ?

ב י י ל ק ע : ווי ביז אהער — אָהן א נייעם נאָמען.

ב ר ו ך : טאָ פארוואָס ווילסטו חתונה האָבען ?

ב י י ל ק ע : איך וויל דען ?... איך מוז... דו ווייסט דאָך, אַז איך מוז... (ווערט שטאַרק רויט, קערט זיך אום צום וואנד)

ב ר ו ך : יאָ, יאָ... (פערטיעפט זיך). הייסט עס נאָך דער חופּה מעג מען שוין... אוי, די משוגעים, די משוגעים...

(עס הערען זיך שטימען הינטער'ן טהיר).

ב י י ל ק ע : אוי, מען געהט...

ב ר ו ך : אודאי, מיינע חברים...

(עס געהען אריין דריי יונגע לייט : חיים, לייביל און גע־ציל. אַלע זעהען אויס ווי אינטעליגענטע אַרבייטער. אַביסעל פער־פוצט).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ל י י ב ע ל (ברייטלעך) : גוט'ן אָווענד ! — מזל־טוב ! מזל־טוב !

ח י י ם: יאָ, יאָ, — מזל־טוב! מזל־טוב!

נ ע צ י ל (זינגענדיג מיט דעם בעוואוסטען נגון): חתן־כלה מזל־טוב. מזל־טוב!...

ב י י ל ק ע (צו געצלען): איך בעט אייך, הערט אויף.

ב ר ו ך: די כלה שעמט זיך...

ב י י ל ק ע (מיט אַ געמאַכטען כעס): איך בעט דיך ר ו ף מיך ניט כלה...

נ ע צ י ל: וואָס דען זענט איהר — א חתן? נו, כלה־לעבען, קומט אהער, — איך וועל אייך בעזעצען.

ח י י ם (לוסטיג ווערענדיג): אי, טאקע, לאָמיר זי בעזעצען.

ל י י ב ע ל (אויך פרעהליך): ווי דען — אודאי בעזעצען, און דו, נעציל — קאָנסט דאָך גראמען זאָגען — זייַ דער בדחן.

נ ע צ י ל (שטעלט זיך אויף און זינגט מיט'ן סקארבאָווען נגון):

כלה — קרוין,\
בעטראכט זיך מיט חן.\
דארפסט באלד,\
צו דער חופה געהן,\
איינע אליין...

ב י י ל ק ע (ווערט אומעטיג): איך בעט אייך, מאכט זיך ניט נאריש.

ב ר ו ך: נו, ווי געפעלט אייך די כלה? איהר שטימונג איז טאקע העכסט ערנסט, א מין יום־הדין ביי איהר היינט.

נ ע צ י ל (אין אַ קאָמישער פּאָזע):

בעטראכט, כלה־לעב, מיט זין.\
היינט איז ביי דיר דער יום־הדין...

ב י י ל ק ע: נו, נעציל, הערט אויף, איך בעט אייך.

ל י י ב ע ל : טאַקע געגוג. חתן־כלה האָבען אודאי היינט געפאסט און עס חלש'ט זיי דאָס האַרץ — לאָמיר זיך זעצען צו דער חופה־וועטשערע.

ג ע צ י ל : וואָס הייסט? פאַר דער חופה?

ב ר ו ך : מאַך טאַקע, ביילקע, די הערינג מיט די פער־בייסען.

ל י י ב ע ל : אודאי — ביילקע דאַרף זיך איצט לערנען זיין אַ בעל־הבית'טע.

ח י י ם : און דער ערשטער „אוראַק" איז פון הערינג. אונזער ערשטע און אונזער לעצטע געריכט.

ב ר ו ך (ערנסט) : נישקשה, ביילקע וועט זיין אַ בעל־הבית'טע, זי וועט מיר קאָכען גוטע וואַרעמעסען, איך האָף!

ג ע צ י ל (שפּאָטיש) : יאָ, יאָ, ביי היינטיגע גוטע צייטען קאָן מען האָפען אויף גוטע וואַרעמעסען.

ב י י ל ק ע : אוי, איך בעט אייך, רעדט ניט דערפון — איך קאָן ניט הערען. לאָז מען שוין מאַכען די צערעמאָניע און גענוג.

ב ר ו ך : זאָל איך אזוי וויסען פון בייז, ווי איך ווייס, ווי אזוי מען הויבט דאָס אָן.

ג ע צ י ל : דו ביזט נאָך ניט געניט אַ פּנים אין חתונה האָבען.

ל י י ב ע ל : איך האָב אמאָל געלערנט „חיי אָדם" ווייס איך אַ דין... מען נעהמט...

ח י י ם (האקט איבער) : קודם כל דאַרף מען בעזעצען די כלה.

ב ר ו ך : וואָלט חאָטש געוועזען אַ חבר'טע איהרע... (צו ביילקע'ן) : פאַרוואָס האָסטו ניט איינגעלאַדען פון דיינע חבר־טעס ווער עמען ס'איז?

ב י י ל ק ע : טאַקע, אַ נאַרישקייט. איך האָב מיך גע־שעמט.

ח י י ם (ערנסט): אַט, צו וואָס דאַרף מען האָבען די אַלע גליקען. נעהם א מטבע, עפּעס א זילבערנע, און זאָג „הרי את" און פאַרטיג און עסק.

ב ר ו ך (פערלעגען): א מטבע... (טאַפּט אין די טאַשען) די מאַמע האָט מיר פון רובל קיין רעשט ניט געבראַכט.

ב י י ל ק ע: איך וויל נישט מיט א מטבע.

נ ע צ י ל: זי וויל ניט! און אז זי וויל יאָ — אז ער האָט ניט.

ב י י ל ק ע (מאַכט זיך ניט הערענדיג): איך וויל מיט א רינגעלע...

ב ר ו ך: וואָס דאַרפסטו דאָס רינגעל? — ווער האָט א רינגעלע?

נ ע צ י ל (ווי אין אַ זייט): און א מטבע האָט ער דען?

ל י י ב ע ל: איך האָב געלערנט „חיי אדם" און קאָן אייך פּסק'ענען נאָך א שאלה: עס איז רעכט מקדש צו זיין מיט א קוש...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט): נו, נו, — הערט אויף איי־ערע שטיק.

נ ע צ י ל: אוי, אויב מיט א קוש, האָב איך שוין א סך ווייבער.

ב י י ל ק ע: איהר זענט א גראָבער מענש.

נ ע צ י ל: וואָס זאָגט מען צו איהר? — נאָך פאַר דער חופּה איז זי שוין אזא צנועה (צו ברוך'ן) ברוך, קויף איהר א ש"ס תחינות.

ב י י ל ק ע: ניט דערלעבען וועט איהר, אז איך וועל לייענען תחינות.

נ ע צ י ל: אָ, מיר קענען אייך! נו, זייט טאַקע אַן אויפגעקלעהרטע און זאָל ער אייך מקדש זיין נאָר מיט א קוש...

ב ר ו ך : נו, ביילקעלע, זיי אויף צו־להכעים — טאַקע מיט א קוש (געהט צו צו איהר און וויל זי קושען).

ב י י ל ק ע (לאָזט זיך ניט): לאָז אָב, ברוך.

ג ע צ י ל : זי פערשטעהט אן עסק, — א קוש איז נוט אונטער פיער אויגען...

ח י י ם : נו, בכן, לאָז מען שוין מאַכען די צערעמאָניע.

ב י י ל ק ע : טאַקע אַזוי...

ח י י ם : איך וויל טאַקע נעהמען אביסעל בראַנפען.

ל י י ב ע ל : איך אויך.

ג ע צ י ל : און איך אודאי.

ב י י ל ק ע (פריינדליך): אביסעל בראַנפען קאָן מען נעהמען פאר דער צערעמאָניע.

ב ר ו ך : איך מיין אויך אַזוי. ביילקע, דערלאַנג די בראַנפען מיט'ן צובייסען.

ב י י ל ק ע (דערלאַנגט אויף איין טעלער די הערינג, אויף אַ צווייטען קיכלעך): אַט האָט איהר אלץ.

ג ע צ י ל : די גאַנצע חופּה־וועטשערע! וואויל ווי די וועלט! און קיין דרשה־געשאַנק דאַרף מען אויך ניט געבען.

ח י י ם : וואָס הייסט עפּעס ניט? אודאי געבען. וואַרט אַ ווייל, ברידער, איך קום גלייך צוגעהן.

ב י י ל ק ע : וואוהין?

ב ר ו ך : וואוהין געהסטו, חיים?

ח י י ם : אַט די מינוט קום איך (לויפט ארויס).

ג ע צ י ל : ס'אַ דאגה — זאָל ער געהן. וואַרטען אויף איהם וועלען מיר ניט!

ב י י ל ק ע : ניין, מען דאַרף טאַקע וואַרטען.

ג ע צ י ל : אָבער אַ קליין שטיקעלע הערינג מעג איך נעהמען.

ב י י ל ק ע (ליעבליך): יאָ, דאָס מעגט איהר.

ג ע צ י ל (צוגעהענדיג צום טיש): נאָר אַ קליין שטיקעל.

ב ר ו ך: אפילו צוויי.

ג ע צ י ל (עסט): וואויל ווי די וועלט! אזוינע הערינג קריגט מען ניט אויף דעם גרעסטען גביר׳ס חתונה.

ב י י ל ק ע: לאכט ניט, איך בעט אייך...

(עס הערען זיך טריט, חיים קומט אַריין).

ח י י ם (מיט אַ שטראהלענד געזיכט): דרשה־געשאנק גיט מען אפילו ביי דער וועטשערע, נאָר עם מאכט ניט, — נא, ברוך, אַט האָסטו א רינג און זיי איהר מקדש...

ב י י ל ק ע (פרעהליך): זעהר גוט! זעהר גוט!

ב ר ו ך (נעהמענדיג דאָס רינגעל): צו וואָס דאַרף מען די נארישקייט?

ב י י ל ק ע (שטרענג): מען דאַרף, מען דאַרף!

ג ע צ י ל: מילא, אז ס׳איז שוין דאַ א רינגעלע, זיי איהר, ברוך, מקדש און פּטור אַן עסק.

ב ר ו ך (אַביסעל צוטראָגען): נו, ביילקעלע, קום אהער, גיב אהער דיין הענטעלע.

ב י י ל ק ע (געהט צו נאָהנט, שטרעקט אוים דעם פינגער פון דער רעכטער האַנד):

ל י י ב ע ל: קאָנסטו די ברכה?

ב ר ו ך: ס׳איז רעכט אָהן א ברכה.

ב י י ל ק ע: ניין, איך וויל טאקע מיט א ברכה, ווי גע־העריג איז...

ב ר ו ך: א פנים אין רינגעל גלויבסטו מעהר ווי אין מיר... זאָל זיין מיט אַ ברכה: „הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל“.

ג ע צ י ל: וואויל ווי די וועלט! מזל־טוב! מזל־טוב!

ח י י ם: מזל־טוב! מזל־טוב!

ג ע צ י ל (מאַכענדיג אַ כוסה): איצט, חתן־כלה, צוקושט זיך.

ב ר ו ך (מיט אַ שמייכעל): אז זי וויל ניט.

ג ע צ י ל : זי וויל, זי וויל!

ב י י ל ק ע (געהט צו צו ברוך'ן) : איצט יאָ (זיי נעהמען זיך אַרום און עס דערהערט זיך אַ לאַנגער קלינגענדער קוש).

ג ע צ י ל : אוי, ווי זיס! פערזופּט מיט אביסעל בראָנפען.

ב ר ו ך (נעהמט אַ כוס אין האַנד) : לחיים, ברידער, לחיים! (טרינקט).

(געציל, לייבעל, חיים טרינקען, זיי ווערען וואָס ווייטער פרעהליכער, איבערהויפּט חיים. ער געהט צו צוביילקע'ן און וויל זי ארומנעהמען און קושען זי).

ב ר ו ך : ניין, חיים, — דאָס רינגעלע איז טאקע דיינס, אָבער די ברכה האָב איך געמאכט און ביילקעלע איז מיינע...

ב י י ל ק ע (פרעהליך) : יאָ, דיינע, דיינע!

ח י י ם : נו, איך האָב נאָך קליינגעלד צו קויפען א רינגעלע, איך וועל שוין האָבען וועמען צו קושען...

ג ע צ י ל (שכור'לעך) : יאָ, וועסט האָבען, וועסט האָבען... אבי א רינגעלע און א ברכה...

(פאָרהאַנג).

די פּראָבע.

פּ ע ר ז אָ נ ע ן :

באָרים, אַ יונגער בחור פון 25 יאָהר, אַ הויכער **ברונעט**,
אַ פּריקאַזשציק.
בערטא, אַ מוידעל פון 22 יאָהר, אַ שניידערין.
שרה, אַ שטוב־מוידעל.
זעלצער, אַ פּריקאַזשציק, באָריסעס אַ קאָלעגע.

די סצענע קומט פאָר אין ווארשע.

ערשטער אקט.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין־ציכטיג־צימער, ביי איין וואנד שטעהט אַ בעט, איבערגעצויגען מיט אַ ווייס־ליי־לאַך; ביי דער וואנד, צום פענסטער, וואָס געהט אַרויס צו דער גאַס, שטעהט אַ קליין טישעל, מיט צוויי שטוהלען. אויפ'ן פענסטער שטעהען צוויי ריינע אויסגעווישטע גלעזער, אין איין גלאָז ליעגט אַ טהיי־לעפעלע, עס ליעגט אַ האַלב לעבעלע ווייס ברויט, אַ האַלבע זעמעל און אַ בי־בעל פערגעסען מיט טינט. אויף דער וואנד הענגט עפעס אַן איליוסטראציאָן פון „ניווא“, וואָס שטעלט פאָר, ווי אַ יונג מיידעל קלויבט בלומען אין פעלד, און אַ קליינע פאָטאָגראפיש בילד פון אַ יונג־מיידעל, געפאסט אין אַ הילצערנעם רעמעל.

ב אַ ר י ס (לויפט אַריין איילענדיג און צוטראָגען, וואַרפט אַראָב דעם הוט אויף דר'ערד און דאָס שטעקעל לעגט ער אַוועק אויפ'ן טיש, באַלד פערכאַפּט ער זיך און הייבט אויף דעם הוט פון דר'ערד און לעגט עס אויפ'ן בעט, און דאָס שטעקעל נעמט ער צו פון טיש און שטעלט אַוועק אין ווינקעל צימער. ער לאָזט זיך געהן הין און צוריק איבער'ן צימער און רעדט פאר זיך) : שוין נאָך צעהן. זי האָט שוין נעדארפט קומען (ער שטעלט זיך אָב און קוקט צום פענסטער). אויף איהר א קשיא, זי קען אמאל קומען צוועלף, (שווייגט) זי רויבט מיר מיין רוה, קראנק וועל איך פון איהר ווערען. (ער קרעכצט) פרעג וואָס האָב איך אין איהר אזוינס דערזעהען? א מיידעל, ווי אַלע, נאָר עס ציהט מיך עפּעס אזוי

צו איהר, אַט וואָלט איך דאכט זיך דערשטיקט זי אין מיינע אָרעמס! (ער שפּרייט אויס די הענד, ווי ער וויל עמיצען ארומ־נעהמען) זי האָט אזוינע שעהנע אויגען!... אזוינע שווארצע... אז זי הייבט זיי אויף אויף מיר, דאכט זיך מיר, אז איך ווער פערברענט... זי האָט מיך געפּאקט!... (פּויזע) שוין נאָך צעהן, זי וועט שוין ניט קומען, איהר פערדרעהט דאָך גיך דער מח: אודאי אין טהעאטער מיט עמיצען אזועק געלאָפען!... ווער עס נעהמט פאר איהר א בילעט מיט יענעם געהט זי! פאר טהעאטער וואָלט זי זיך געהאנגען... געהט עס צום טייוועל! זאָל זי ניט קומען. אין צוויי טעג פערגעס איך זי!... (ער הערט זיך צו צו דער טהיר) שאַ, דאכט זיך איהרע טריט... (ער עפענט נערוועז די טהיר און עס בעווייזט זיך דאָס שטוב־מיידעל).

דאָס שטוב־מיידעל: איהר דארפט עפּעס? איך געה אין געוועלב.

באָריס: יאָ, יאָ איך דארף! גוט וואָס איהר האָט מיך דערמאַהנט! (נעהמט ארויס דאָס בייטעלע פון טאַש) איהר וועט מיר ברענגען... (ער פארטראכט זיך).

דאָס שטוב־מיידעל (בייז): גיכער שוין! איך האָב קיין צייט ניט, די „בעל הבאָנדזיע" זאָגט אזוי אויך, אז איך ארבייט פאר אייך מעהר ווי פאר איהר. אי א באַלע־באָנדזיע!

באָריס: איהר וועט מיר ברענגען פון קאָנדיטעריי א פּאָר קוכען, אבער פון די גוטע... נאט אייך געלד.

דאָס שטוב־מיידעל: און מעהר גאָר נישט?

באָריס: ניין.

(דאָס שטוב־מיידעל לאָזט זיך צו דער טהיר).

באָריס: שרה, שרה!

דאָס שטוב־מיידעל (קעהרט זיך אום): נו, רבונו של עולם. וואָס ווייטער?

באַריס: נאַ דיר נאָך אַ גילדען און קויף עטליכע זעמעל מיט וואורשט... צוקער האָב איך, טיי דאַכט זיך אויך...

(דאָס שטוב מיידעל געהט ארויס).

באַריס (אַליין): טאַמער קומט זי פּאַרט, די משוגע־נע, און איהר פּערוווילט זיך עסען..., אפילו א שאַד דאָס געלד, עס וועט מיר מאָרגען אויף מיטאָג פּעהלען... נאָר וואָס טהוט מען מיט איהר? זאָל זי ניט זאָגען, אז איך בין א „קבצן“... ביי איהר איז א קבצן ערגער, ווי געשמדט... „ביזטו א קבצן. זאָגט זי, וויל איך מיט דיר קיין געשעפטען ניט האָבען“... (עס דער־הערען זיך טריט, באָריס דערקענט איהרע טריט). זי געהט! זי געהט!

(עס עפענט זיך די טהיר און עס לויפט אַריין בערטא מיט אַ פרעהליך שיינענדיג פּנים, אין אַ לייכטען זומער אַנצוג, מיט אַ זאָנטיק אין דער האַנד. פון איהרע בעוועגונגען בלאָזט אין צימער ווי אַ ווינד, זי דערלאַנגט באָריסען די האַנד, גיט איהם נאָכדעם לוס־טיג אַ שטויס און זעצט זיך לאַבענדיג אַוועק).

בערטע: איהר ווייסט, באָרים, וואָס מען גיט מאָרגען אין טהעאטער?

באַריס (פאַר זיך): שוין ווייטער מיט איהר טהעא־טער (צו בערטען) וואָס?

בערטע: אַאידא! — מיין געליעבטעסטע אָפּערא. קרושעלניצקע שפּיעלט אַאידא מיט באַטעסטינען... איך געה מאָרגען נעפּרעמענאָ! אויף אַאידאַ ניט געהן — אַ פיינע זאַך! איהר וועט דאָך אויך געהן — האַ?

באַריס (פערלעגען): איך וועל געהן... איך וועל געהן! אודאי געהן! ווי דען?

בערטע: ניט אַנדערש, ניט אַנדערש! איהר מוזט געהן, סיידען איהר ווילט זיך מיט מיר מעהר ניט זעהן...

(זי קוקט איהם לאַבענדיג אין די אויגען).

באַריס: בערטע! וואָס ווילסט דו?

ב ע ר ט ע : וואָס איז אייך, באָרים! חאַ־חאַ־חאַ! מיין געליעבטער!

ב אָ ר י ס (נעהמט זי אָן מיט ליעבשאַפט פאַר דער האַנד): א בילעט האָסט דו?

ב ע ר ט ע : אויך מיר א זאָרג — א בילעט! פינקעל־שטיין וויל מיר נעהמען א בילעט, נאָר איך וויל נים. איך וויל, אַז איהר זאָלט מיר נעהמען, איך וויל, אז דו זאָלסט מיר נעה־מען...

ב אָ ר י ס (מיט שטראַהלענדע אויגען): דערפאַר וואָס דו האָסט געזאָגט „דו", נעהם איך דיך...

ב ע ר ט ע (לאַכענדיג): איהר וועט מיך נעהמען.

ב אָ ר י ס (לאַכט): יאָ, יאָ... (וויל זי קושען).

ב ע ר ט ע (שטויסט איהם אָב): דאָס טאָר מען נים.

ב אָ ר י ס : פאַר וואָס?

ב ע ר ט ע : עס איז נאָך צו פריה.

ב אָ ר י ס : ווען דען יאָ?

ב ע ר ט ע (לאַכענדיג): שפּעטער, שפּעטער, ווען איהר וועט ווערט זיין!

ב אָ ר י ס (מיט ברענענדע אויגען): פּאָרט ווען? רעד ווערטער...

(עס עפענט זיך די טהיר און עס געהט אַריין דאָס שטוב־מיידעל).

ש ט ו ב ־ מ י י ד ע ל (צו באָריסען): נאָט אייך. דאָ האָט איהר דאָס.

ב ע ר ט ע (וויקעלט פאַרנאַנדער די פּאַפּיערען): זעהר גוט, כ'וויל טאַקע עסען!

ש ט ו ב ־ מ י י ד ע ל : עס איז ניט פאַר אייך.

ב ע ר ט ע (ווענדענדיג זיך צו באָריסען מיט א שמייכעל): עס איז ניט פאַר מיר, באָרים?

באַריס (רויט ווערענדיג): פאר אייך, פאר אייך! עסט געזונטערהייט, זאָל אייך וואויל בעקומען!

דאָס שטוב־מיידעל (אונטער דער נאָז): סאַ־ראַ מין גוט־לעבען! פונקט ווי נאָך דער חתונה... (זי גיהט אַרויס).

(בערטא הויבט אָן עסען און באַריס קוקט אויף איהר מיט פייערדיגע בליקען).

באַריס: בערטע, זאָג וואָס וועט זיין די ענדע?

בערטע (עסענדיג): די ענדע וועט זיין זעהר גוט: איך וועל פריהער אָבעסען, טיי וועט דאָך מסתמא אויך זיין, וועל איך פערטרינקען, און וועל געהן א היים זיך לעגען שלאָפען.

באַריס: און ווער וועט זיך דיר חלומען?

בערטע (שמייכלענדיג): דו געוויס ניט!

באַריס: אפשר יאָ!

בערטע: געוויס ניט!

באַריס: פאר וואָס?

בערטע: ווייל איך טראַכט וועגען דיר קיינמאָל ניט.

באַריס: דאָס איז א ליגען.

בערטע: אָן אמת!

באַריס (נאָך אַ קליין־שווייגען): בערטע! גענוג דיר צו שפאסען!

בערטע: איך האָב פיינד צו זיין ערנסט!

באַריס: עס מוז דאָך נעהמען אָן ענדע.

בערטע: אדרבא.

באַריס (פרעהליך): נו, כאָטש מאָרגען.

בערטע (שמייכלענדיג): לעגט אָב אויף איבער מאָר־גען: מאָרגען איז מאָנטאג — ניט קיין מזל'דיגער טאָג... (לאַכט)

באַריס (אויפגערעגט): בערטע, בערטע! גענוג צו שפאסען! איך קען אָהן דיר א טאָג ניט לעבען... זאָג מיר דעם אמת, האָסט מיך ליעב?

ב ע ר ט ע (ערנסט): ליעב.

ב אָ ר י ס (אויפגעלעבט): אַ, מיין טייערע!... (וויל איהר פאַלען אויפ'ן האַלז)

ב ע ר ט ע (פערזאָרגט): אייל זיך ניט, מיין ליעבער! אמת איך האָב דיך ליעב, אָבער דאָך...

ב אָ ר י ס (נייגעריג): ערקלעהר מיר דעם „דאָך"...

ב ע ר ט ע (נאָך אַ קורצער פויזע קוקט איהם טיעף אין די אויגען אַריין): זאָג מיר, באָריס, די וואָרהייט, וויפיעל פערדיענסטו אַ מאָנאַט.

ב אָ ר י ס (פערלעגען): איך פערדיען ניט שלעכט... הייסט דאָס זאָגען גאָר א סך קען איך ניט... איך פערדיען 40 רובעל א חודש, און אמאָל מעהר...

ב ע ר ט ע (לאכט): און אמאָל וועניגער...

ב אָ ר י ס (בעלעדיגט): וויינינגער קיינמאָל ניט.

ב ע ר ט ע: און פאר 40 רובעל א חודש ווילסטו איך זאָל דיך ליעבען!...

ב אָ ר י ס (פערקרימט זיך): פע, בערטע! אזוי איז ניט שעהן צו רעדען, ווי קומט ליעבע צו געלד? מיר וועלען אָהן געלד גליקליך זיין... וועלכע פערליעבטע קוקען דאָס אויף געלד?

ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): נארעלע, וואָס איז זיך דאָ צו נארען! ראָמאנען לעז איך טאקע אלע שבת גלייך מיט דיר. איך ווייס אָבער, אז די ראָמאנען־מאכער זיינען גרויסע ליגנער, די „מעשיות" טראכטען זיי אויס פון קאָפּ.

ב אָ ר י ס (אומעטיג): דו גלויבסט גאָרנישט אין ליעבע?

ב ע ר ט ע: איך גלויב ניט אין שדים און מתים (לאכט).

ב אָ ר י ס: ביזט א הארטע!

ב ע ר ט ע: וואָס דען האָסטו געוואָלט? איך זאָל זיך לאָזען קנעטען ווי טייג... א ווייכינקע! איך האָב פיינד ווייכינקע!

באַריס (גערט אום הין און צוריק איבער'ן צימער, ענד־ליך שטעלט ער זיך אָוועק געגען בערטען, לעגט ארויף די האַנד אויף איהר פּלייצע און זאָגט): הער, בערטע — איך ווייס דאָך, דו ווילסט גוט לעבען, דו ווילסט קיין נויט ניט לײדען, דו ווילסטו פערגניגען האָבען, ווילסט לעבען ווי אַ יונגער מענש דאַרף לעבען, — איך שווער דיר, אז מיט מיינע לעצטע כחות וועל איך דיר זעהן צופריעדען שטעלען, וועסט גליקליך לעבען... גליקליך...

בערטע (טראכט אַ ווײלע): ווייסטו גאָר וואָס? צו וואָס דארפסטו מיר שווערען, ווי א אידענע, און איך זאָל קלע־רען: צי גלויבען דיר צי ניט — בעווייז עס פאקטיש...

באַריס (אויפגעלעבט): אודאי וועל איך עס בעוויי־זען, וועסט גליקליך זיין.

בערטע: ווען?

באַריס: גלייך ווי מיר האָבען חתונה.

בערטע: און, טאַמער ניט, וועל איך זיך מיט דיר געהן גט'ן!... ניין! נארעלע — דאָס וועט מיר ניט לוינען. א גרושה איז שוין ניט אַזאַ סחורה ווי א מיידעל... אין א גרושה וועסטו זיך ניט פערליעבען אזוי שטארק...

באַריס: איז וואָס־זשע ווילסטו?

בערטע: דו זאָלסט א מאכען א רעפּעטיציע...

באַריס: וואָס הייסט עס?

בערטע: איך וועל דיר ערקלעהרען, הער נאָר מיט קאָפּ! אין טהעאטער ביזטו דאָך געווען. האָסטו געזעהן ווי אזוי אויפ'ן סצענע שפּיעלט יעדער אקטיאר זיין ראָליע געשיקט און קלוג... פון וואנען קען ער עס? ווי אזוי געהט עס צו ביי איהם אזוי גלאַט און פיין, אז דאָס פּובליקום קוועלט גאָר אָן... פון וואנען, ווייסטו?

באַריס: אודאי ווייס איך: זיי זיינען געראַטענע מענשען, טאַלאַנטען...

ב ע ר ט ע : נעראָטענקייט און טאַלאַנט איז נאָך ווייניג... מען דאַרף האָבען פּראַקטיק אויך. פּראַקטיק איז דער עיקר... די אַקטיאָרען געהען ניט גלייך אויפ'ן סצענע שפּיעלען פאַר'ן פּובליקום, נאָר זיי מאַכען אַ צייט פריהער רעפּעטיציעס — פערשטעהסט? און ביז וואַנען די רעפּעטיציע גיט זיך ניט איין, האָבען זיי קיין העזה ניט ארויס צו געהן אויפ'ן סצענע פאַר'ן פּובליקום...

ב אָ ר י ס (פערוואונדערט) : קעגען וואָס זאָגסטו דאָס...

ב ע ר ט ע (ערנסט) : איך זאָג עס קעגען חתונה האָבען; דאָס איז אַ שווערע דראַמע, פערשטעהסט, און אַ דראַמע ניט אויף אַ נאַכט, נאָר אויפ'ן גאַנצען לעבען... און דו ווילסט גלייך אָנהויבען שפּיעלען, גאָר אָהן רעפּעטיציע! אזא חוואַט ביזטו...

ב אָ ר י ס (פערלעגען) : איך פערשטעה אַלץ ניט...

ב ע ר ט ע : איז טאַקע ניט גוט... איך פערשטעה בעסער פאַר דיר, חאָטש איך האָב לאַנגע האָר און קורצען שכל... הער באָריס! קיין נדן האָב איך ניט, און טאָמער וואָלט איך האָבען, וואָלט איך דיר אויך אַ פייג געגעבען... ווי אַזוי וועסטו זיך איינאָרדנען? ווי אַזוי וועסטו דינגען אַ וואָהנונג, צו וועניגסטענס פון דריי צימערן? וואו וועסטו נעהמען אַ טיש, בעטען, שטוהלען אַן אַלמער, אַ קאָמאָד און נאָך? האָסט אפשר אַ רייכע משפּחה?

ב אָ ר י ס (פעסט) : עס וועט אַלץ זיין...

ב ע ר ט ע : נו, אדרבא בעוויז... מאַך אַ רעפּעטיציע: דינג אַ וואָהנונג חאָטש אויף אַ חודש. גיעב מיר אַלע טאָג געלד פיהרען דאָס הויז, איין מאָל אין וואָך נעהם מיר אין טהעאַטער, אויב דו וועסט אויסהאַלטען אַזוי אַ חודש בין איך דיינע, ביזטו אַ טאַלאַנט און קענסט שפּיעלען אזא שווערע דראַמע.

ב אָ ר י ס (לאַכט כלומר'שט) : אַן איינפאַל אַביסעל... חאַ־חאַ־

חאַ! א רעפּעטיציע, ווי אזוי צו לעבען נאָך דער חתונה... מיינסט עס ערנסט?...

ב ע ר ט ע: נאָר ניט ד אַ ס, וואָס דו מיינסט... אין אַ רעפּיטיציע לאָזט מען קליינינגקייטען דורך...

ב אַ ר י ס: איך מיין ניט קיין בייז, מיין קלוגע בער־טעלע... איך ווייס וואָס א רעפּעטיציע בעדייט.

ב ע ר ט ע: אויב דו ווייסט איז גוט, נאָר טאָמער וואָלסטו ניט געוואוסט, ווייס איך... נו, איז וואָס בלייבט? נעמסט זיך אונטער צו מאכען אַ רעפּעטיציע?

ב אַ ר י ס: אַח, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען... מאָרגען הייב איך אָן, וועסט מיר העלפען? יאָ, בערטעלע?

ב ע ר ט ע: קויפען וועל א י ך און ד ו וועסט געלד געבען...

ב אַ ר י ס: גוט—גוט...

ב ע ר ט א: אלזאָ בלייבט עס אזוי?

ב אַ ר י ס איך בין גרייט...

ב ע ר ט ע: געדענק־זשע זאָלסט אויספיהרען...

ב אַ ר י ס: איך בין זיכער...

ב ע ר ט ע: נו, גוטע איך יעצט אוועק, א גוטע נאכט (זי דערלאנגט איהם די האַנד).

ב אַ ר י ס (וויל זי אַ קוש טהאָן, בערטא שטויסט איהם אָב און פליהט אַרויס).

ב אַ ר י ס (אליין): נו א קאַפּ! זאָל זי!.. (ער שמייכעלט) איך וועל עס אויספיהרען! יאָ, יאָ! א רעפּעטיציע! חאַ־חאַ־חאַ!... נו, א קאַפּ!... זאָל זי!...

(פאָרהאַנג).

צווייטער אקט.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ גרויס מעבלירט צימער, אין מי־טען שטעהט אַ קיילעכדיגער טיש, ארום איהם פיער שטוה־לען, ביי אַ וואַנד — אַ ווייכע קושעטקע, רעכטס פון צי־מער געפינט זיך אַ טהיר, וואָס פיהרט אין נאָך אַ קליין צימערל, באָרים געהט אום הין און צוריק איבער'ן צימער, רייבט דעם שטערן, מאַכט צו די אויגען, עפענט זיי, בע־טראַכט אַ שטוהל, דעם טיש און ברומט אַליין: ניין, ניין. עס הערט זיך קלאַפּען אין טהיר. באָרים שטעלט זיך מיט'ן פּנים צו דער טהיר און פרעגט אונרוהיג):

באָרים: ווער איז דאָרט?

א גראַבע שטימע: איך.

באָרים (לייכטער אָבעטהעמענדיג): זעלצער? געה אריין!

(עס געהט אַריין א יונגער מענש פון 25 יאָהר, אָרים, אָבער ריין און פראַנטיש געקליידט. ווארפט אום זיינע בליקען איבער'ן צימער, קוועטשט מיט די פּלייצעס און פרעגט):

זעלצער: וואָס בעדייט עס אַלץ, באָרים?

באָרים: זעץ זיך, איך וועל דיר דערצעהלען. נאָר אייל זיך ניט.

זעלצער: וואָס זעהט מען דיר עס ניט ערגעץ, ביזט אַ גביר געוואָרען — דיר שטעהט שוין ניט אָן צו האָבען גע־שעפטען מיט אונז, קבצנים?

באָרים (מיט איראָניע): עס קען זיין.

זעלצער: שוין לאַנג, אז דו וואָהנסט אין אזא רייי־כען צימער?

באָרים: שוין א מאָנאַט (זיפצט).

זעלצער: וואָס־זשע זיפצסטו, גוטער ברודער? דאכט

זיך חוץ דיין שאַדען אויף מיר געזאָגט געוואָרען...

באָריס (טאַפּט זיך די טאַש): האָסט אפשר אַ פּאַפּי־ראָס.

זעלצער: גראָדע ניט — איך האָב געוואָלט ביי דיר בעטען. פון אַלע גליקען האָסטו ניט קיין פּאַפּיראָס, הייסט עס...

באָריס: איך בין אַ גרויסער בעל־הוצאה. איך האָב דאָך שוין אַ וויי...

זעלצער: אַ וואָס?

באָריס: גאָר נישט (געהט איבערן צימער).

זעלצער (קוקט זיך אום): זאָג מיר, וואָס איז דאָר־טען פאַר אַ שלאָפצימעריל?

באָריס (אין פערלעגענהייט): גאָר נישט... גאָר נישט....

זעלצער: נו, אויב דו האָסט פאַר מיר סודות וויל איך מיט דיר ניט רעדען — אדיע! (ער שטעלט זיך אויף און שטרעקט אויס די האַנד).

באָריס: זיי ניט קיין נאַר! (האַלט איהם אָב) וואָס ווילסטו וויסען? דאָ איז קיין סודות ניטאָ, אַ צרה איז דאָ יע פאַרהאַן, אבער ניט קיין סוד... אַ גרויסע צרה...

זעלצער: דערצעהל דעם סוד, דיין צרה — אבי דערצעהל.

באָריס: קאָנסט דאָך בערטהען?

זעלצער: נו? וואָס איז דאָ די צרה? דאַכט זיך אַ גאַנץ וואָהל מיידעל...

באָריס: איך האָב אויך אזוי געמיינט... פערקעהרט— איך האָב געמיינט, אַז קיין גרעסערעס גליק איז גאָר אויף דער וועלט ניטאָ, ווי צו האָבען חתונה פאַר אזאַ מיידעל ווי בערטהע איז.

זעלצער (ערשטוינט): דו האָסט מיט איהר שוין חתונה געהאַט?

ב אָ ר י ם : שרעק זיך ניט... איך קען נאָך חרטה האָ־בען... עס איז נאָר א רעפּעטיציע !...

ז ע ל צ ע ר : ווי הייסט א רעפּעטיציע ?

ב אָ ר י ם : פּשוט א רעפּעטיציע ווי צו געבען א ווייב ברויט עסען, א דירה און נאָך אזעלכע זאַכען...

ז ע ל צ ע ר (לאַכט) : אַן איינפאַל, ווי איך בין א איד, ווערמעס אויפטהו איז דאָס ? מסתמא איהרער — דאָס איז א קעפּעלע !...

ב אָ ר י ם : וואָס דען האָסטו גערעכענט, אז עס איז מיין אויפטהו. מיר וואָלט אזא חכמה קיינמאָל אין קאָפּ ניט אריינגעפאַלען...

ז ע ל צ ע ר : נו, איז זי צופריעדען... קענסטו געבען ברויט א ווייב ?...

ב אָ ר י ם : יאָ—איך בין שוין א בעל־חוב איבער הונ־דערט רובעל... (קראַצט זיך אין קאָפּ).

ז ע ל צ ע ר (מיט איראָניע) : אזא חכם, הייסט עס ביזטו... נו, וואָס וועט זיין ווייטער ?

ב אָ ר י ם : ווייטער איז ניט גוט... זי דאַרף באַלד קו־מען און וועט אודאי וועלען האָטש מאָרגען צו דער חופּה געהן... א קלוגע איז זי אפילו, נאָר פּאָרט ווייבערישער שכל — וואו איך האָב גענומען דעם גאַנצען חודש געלד, קען זי דאָך ניט פערשטעהן...

ז ע ל צ ע ר : א שאָד פון דעסטוועגען איינלאָזען בער־מען...

ב אָ ר י ם (מיט יאוש) : עט... גלויב מיר ברודער, אז עס איז א נאַרישקייט, צום אָנהייב האָב איך געמיינט, אז איך וועל זיין דער גליקליכסטער מענש, אויב בערטע וועט זיין מיינע, און יעצט אז זי איז שוין כמעט ווי מיינע, איז מיר דאָס לעבען ניט ניהאָ... וואָס איז דאָ פאַר א גליק ? חתונה האָבען און א גאַנץ לעבען אזוי שווינדלען, דרעהען מיט'ן מח וואו צו

ליהען, וואו צו באָרגען, ניט האָבען קיין בערוהטע מינוט... היינט נאָבדעם — קינדער, א גרעסערע הוצאה... עס פאַלט אָן א פחד!

ז ע ל צ ע ר : אביסעל איז דאָס אמת... (פויזע) איז וואָס רעכענסטו קיינמאָל ניט חתונה האָבען?

ב אָ ר י ס : וואו איך וועל ניט זיין אין שטאַנד גוט צו פערדיענען, אז מיין פרוי זאָל קענען גוט לעבען אָהן שווינד־לערייען, אָהן קאָפּ דרעהעניש, וועל איך טאקע ניט חתונה האָ־בען... ט אָ ר איך ניט חתונה האָבען.. די רעפּיטיציע האָט מיר בעוויזען, ווי אזוי מ י ר טאָרען קיינער ניט חתונה האָבען..

ז ע ל צ ע ר : עמיצער געהט דאכט זיך...

ב אָ ר י ס (ערשראָקען) : דאָס איז ז י. גיה יעצט אוועק, איך בעט דיך, איך דאַרף מיט איהר רעדען, און פאר א זייטיגען מענשען וועל איך ניט קענען...

ז ע ל צ ע ר : אודאי אזוי (אָב).

(בערטע פליהט אריין מיט אַ פרעהליכען שטראהלענדען גע־זיכט, דערלאַנגט באָרים׳ן די האַנד און זעצט זיך אויף אַ שטוהל).

ב ע ר ט ע : אוי, בין איך דאָס מיעד!...

ב אָ ר י ס : וואו ביזטו דאָס אזוי אומגעלאָפען!

ב ע ר ט ע : ווייס איך, אהער, אהין... איינקויפען... וואָס ביזטו עפּעס צעטראָגען.

ב אָ ר י ס : איך בין אויך עפּעס מיעד —

ב ע ר ט ע : נו, אויב דו ביסט מיעד וועל איך יעצט מיט דיר ניט רעדען.

ב אָ ר י ס : וואָס האָסטו געוואָלט רעדען?

ב ע ר ט ע (מיט אַ שמייכעל) : היינט ענדיגט זיך דאָך אונזער רעפּעטיציע...

ב אָ ר י ס : איך ווייס.

בערטע (גײט צו צו איהם נאָהענט און לעגט איהם ארויף די האַנד אויפ'ן פּלייצע): ביזט א חוואט, איך האָב דיך ליעב...

באָריס (מיט שמייכעל): איך װעל קענען שפּיעלען די ראָלע? הא?

בערטע: יאָ — יעצט גלויב איך דיר. דעם חודש האָסטו מיך אויסגעהאַלטען מיט אַלע פערגעניגענס, טעאטער אפילו האָט אויך ניט געפעהלט...

באָריס (לעגט איהר ארויף די האַנד אויפ'ן פּלייצע): בערטעלע, קענסט מיר אפשר לאָזען אָברוהען... איך בין זעהר מיעד פון דער רעפּעטיציע, דער קאָפּ שפּאַלט זיך מיר...

בערטע (ערשטוינט): װי הייסט?

באָריס: װילסט װיסען דעם אמת...

בערטע: אודאי דעם אמת...

באָריס: נו, טאָ װייס, אז די רעפּיטיציע איז טאקע זעהר נויטיג געװען... איצטער זעה איך, װי װייט עס איז שװער, װי װייט איך קען ניט שפּיעלען... איך קען ניט!...

בערטע (סארקאסטיש): הייסט עס, האָסט חרטה?

באָריס: יאָ, בערטעלע איך האָב חרטה, און דער עיקר — איך האָב מורא... זיי מיר געזונד און א דאנק דיר פאר דיין לעקציע, װאָס דו האָסט מיר געגעבען, זי האָט מיר אפשר געקאָסט א סך געלד, אבער עס איז װערטה, זעהר װערטה... (ער לאָזט אראָב דעם קאָפּ און פערטראכט זיך).

בערטע (שפּרינגט אויף פון אָרט, קוקט זיך איבער אַלע פּיער װינקלען. גיט אַ שפּיי, לאַכט זיך פערנאַנדער און שרייט אויס): מאוסער טרוס... חא־חא־חא.

(זי לויפט ארויס).

פאָרהאַנג פאַלט.

דעם שדכנ׳ס טאָכטער.

פערזאנען:

נטע חייקין, אַ איד פון מיטעלע יאָהרען, מיט אַ ברייטער באָרד, ערטערווייז גראָה, מיט ריהרעווודיגע חיטרע אויגען; געהט זויבער געקליידט, האַלב ניי־מאָדיש — האַלב אַלט־מאָדיש; רעדט מיט אַ געדיכטער שטימע, — אַ שדכן.

ציפּע, אַ אידענע, אויך אין די מיטעלע יאָהרען, נאָר זעהט אויס פערעלטערט, דאָס פּנים איינגעשמירט אין סאַזשע; עס זעהען זיך אַרויס איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, רעדט שטיל און בנעימות'דיג — זיין פרוי.

קיילע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 22, מיט אַן אָריגינעלען געזיכט. שוואַרצע, קלוגע, אויסדרוקספולע אויגען, געקליידט אָרי־גינעל, כאָטש איינפאַך; רעדט מיט אַ זאַנפטער שטימע, אָבער גענוג איבערצייגענד; שנעלע, נערוועזע בעוועגונגען — זייער טאָכטער.

חייקעלסאָן, אַ בחור פון אַ יאָהר 28, אַ לעהרער, שרייבט אויך ליע־דער, שדכנט זיך צו קיילען.

הערמאַן ליכטענשטיין, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, געהט רייך גע־קליידט, אַ שעהנער ברונעט פון אַ יאָהר דרייסיג.

בערטע }
ליזע } יונגע מיידלעך, קיילעס חבר'טעס.
ראָזע }

די סצענע קומט פאָר אין אַ גרויסער פּראָווינציעלער שטאָדט, אין די לעצטע יאָהרען. די סצענע שטעלט פאָר אַן עס־שטוב; אין מיטען אַ גרויסער טיש צוגעדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש—שטוהלען; ביי אַ וואַנד אַנטקעגען פּובליקום אַן אַלטע קושעטקע, איבערגעצויגען מיט אַ שווארצע סאראטע; אויף די ווענד הענגט אַ זייגער, אַ שפּי־געל, אַ פּאָר אידישע בילדער. רעכטס פון צימער זעהט זיך אַ טיר, וואָס פיהרט אין קליינעם צימערעל; לינקס — אַ צווייטע טיר פון דעם פאָטערס שלאָף־צימער.

ווען דער פאָרהאַנג עפענט זיך, געפינט זיך אויף דער סצענע קיילע, איהרע דריי חבר'טעס און חייקעלסאָן.

קיילע (צו חייקעלסאָנען): נו, הערר פאָעט, האָט איהר עפּעס אנגעשריבען שעהנע ליעדער פאר דער לעצטער צייט?

חייקעלסאן (פערוווירט) ניין: עס איז געוועזען צו שעהנע טעג. די זון האָט אזוי געשיינט...

קיילע (צולאַכט זיך, קוקענדיג אויף די חבר'טעס): געפעלט אייך א פאָעט: עס איז געוועזען צו שעהנע טעג, איז א חסרון! ווען דען זינגט איהר?

חייקעלסאן: איך זינג נאר ווען עס איז טריב און קאלט — אממעהרסטען ווען עס רעגענט...

קיילע: א פאָעט פון רעגען... האַ־האַ־חאַ! איך פער־שטעה עס ניט...

ליזע (ערנסט): איך פערשטעה עס יא: דער הערר חיי־קעלסאן איז מעהר געשטימט אין א שלעכטען וועטער.

ר אַ ז ע : און איך האָב אַ בעקאַנטען פּאָעט, שרייבט ער דוקא נאָר אין זונען־טעג. איז אַ שעהנער טאָג, ווייס איך שוין, וועט ער מיר ברענגען אַ נייַ געדיכט.

ק י י ל ע : אַלע זייערע געדיכטען זיינען נאַריש. אמת, חייקעלסאָן? איהר האָט דאָך ליעב דעם אמת.

ח י י ק ע ל ס אָ ן (בעליידיגט): פאַר אייך שרייבען מיר ניט. (שפּיעלט זיך מיט'ן בוך אין דער האַנד).

ק י י ל ע (לאַבענדיג): אָ, ער האָט זיך שוין בעליידיגט פון מיין קריטיק! זייט רוהיג, איך דרוק מיין מיינונג ניט אָב.

ח י י ק ע ל ס אָ ן: פּרובט וועלען דרוקען, וועט מען אויך ניט אָננעהמען ניט אַלע נאַרישקייטען דרוקט מען... (לעגט אַוועק דאָס בוך).

ק י י ל ע : נו, פּעטערקע, רעכענט אייך, אז איהר האָט אַ טעות: מען דרוקט ביי אייך אַזוינע נאַרישקייטען, אַזש די אויערן פוילען! (צו די חבר'טעס) איהר קענט העניע פּייטעלזאָהן — איהר ווייסט וואָס פאַר אַ מין אידיאָטקע דאָס איז — איז זיך די דאָזיגע אידיאָטקע מישב און הויבט אָן צו שרייבען.

ב ע ר ט ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען?

ק י י ל ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען! פאַרגעסטערן קומט זי צו געהן צו מיר און ווייזט מיר אַ קאַרטעל פון אַ רעדאַקציע, און מען מעלדעט איהר, אז איהר ערצעהלונג איז העכסט געלונגען און עס וועט זיין אין גיכען געדרוקט. איצט וועט זי שוין אָנטאָן צוויי פּאָר ברילען! (לאַכט).

ח י י ק ע ל ס אָ ן (ערנסט): פרייליין פּייטעלזאָהן האָט יאָ טאַלענט — איך קען זי זעהר גוט.

ל י ז ע : פונדעסטוועגען זעה איך אייך זעלטען מיט איהר ארומגעהן.

ח י י ק ע ל ס אָ ן : דאָס איז עפּעס אנדערש; פאַר מיר איז זי ניט אינטערעסאַנט.

קיילע: אדרבא, דוקא זי דאַרף זיין אינטערעסאַנט פאַר אייך: מיט איהר קענט איהר ריידען וועגען ליטעראַטור. וואָס זיינען מיר פאַר אייך, אָרימע שטערבליכע!

חייקעלסאָן (מיט עקסטאַז, ווענדענדיג זיך בלויז צו קיילען): פאַר מיר זענט איהר אליין א ליעד! (פערשעמט זיך).

קיילע (מיט אַ גוטען געלעכטערל): איהר הערט, מיידלעך, — איך אליין בין א ליעד! — שיקט מיך אַקאַרשט ניט אוועק אין אַ רעדאַקציע אבצודרוקען. (פון שלאָף־צימער הערט זיך אַ הוסטען). זעהט איהר, איהר האָט אויפגעוועקט מיין טאַטען... ער וועט אייך דערזעהען, וועט ער ווידער אויף מיר אָנפאַלען: מיין טאַטע האַלט ניט פון פּאָעטען...

חייקעלסאָן (בעדייטענד): מיר זיינען פאַר איהם שעדליך. מיר זינגען די ליעבע, און פאַר איהם איז ליעבע סם!

בערטע: פאַרוואָס?

ליזע: איך פערשטעה וואוהין חייקעלסאָן ציעלט.

ראָזע: און איך ניט.

קיילע (הויך און פריי): מיין טאַטע איז א שדכן — אַ גרויסער געגנער פון דער ליעבע. עס איז גאַנץ נאַטירליך...

חייקעלסאָן (איראָניש): און איהר זענט דעם שדכנ'ס א טאָכטער... איהר האַלט אויך ניט פון ליעבע.

קיילע (שפּאַסענדיג): אלענפאַלס ניט פון אייער ליעבע צו מיר...

חייקעלסאָן (בעליידיגט): ווער האָט אייך דען געזאָגט, אז איך בין פערליעבט אין אייך...

קיילע: אייערע אויגען. (צולאַכט זיך).

(דער פאָטער שטעקט אַרויס דעם קאָפּ פון טיר. די צוויי חבר'טעס לאַכען זיך פונאַנדער. קיילע דראָהט זיי מיט די פינגער. זיי קענען זיך ניט איינהאַלטען און לויפען אַרויס ניט זעגענענדיג זיך. חייקעלסאָן וויל אויך אַרויס־

געהן, נאָר נאָטע חייקין, דער פּאָטער, געהט ארויס צו זיי און קנאַקט הויך די פינגער).

ח י י ק ע ל ס אָ ן (פערווירט): א גוט מאָרגען!...

ד ע ר ש ד כ ן: מען דאַרף שוין באַלד מנחה דאַווענען און איהר זאָגט: גוט־מאָרגען. מען קען שוין זאָגען: גוט־נ'אָווענד...

ק י י ל ע: דער הערר חייקעלסאָהן איז א פּאָעט און איז שטענדיג צוטראָגען...

ד ע ר ש ד כ ן: א פּאָעט... וואָס איז דאָס א פּאָעט?... א שלימזל, וואָס...

ק י י ל ע (לאַכט): אָ, ווי דער טאַטע פערשטעהט גוט, וואָס א פּאָעט איז.

ח י י ק ע ל ס אָ ן (בעליידיגט): א שדכן, וואָס האַנדעלט מיט ליעבע, פערשטעהט אודאי וואָס א פּאָעט איז... חאָטש, צוריק גערעדט, פּאָעטען קומען צו שדכנים קיינמאָל ניט אָן...

ד ע ר ש ד כ ן (מיט פעראַכטונג): ווער דאַרף אייך האָבען...

ח י י ק ע ל ס אָ ן (הויבט זיך אויף פון פּלאַץ): האָט מיר א גוטען...

ד ע ר ש ד כ ן (סאַרקאַסטיש): געהט געזונד...

ק י י ל ע (דערלאַנגט חייקעלסאָנען די האַנד): קומט ארויף אמאָל, מיין ליעבער פּאָעט...

ד ע ר ש ד כ ן (נאָכדעם ווי חייקעלסאָן געהט אַרויס): דאַרפסט איהם האָבען, דעם שלימזל. צו וואָס טראָגט ער אַזאַ קאָפּ האָהר?...

ק י י ל ע שמייכלענדיג): א שדכן קען דאָס ניט פערשטעהן...

ד ע ר ש ד כ ן: אַט, דיינע בעקאַנטע.... אז אַך און וועה צו דיר, טאָכטער!

ק י י ל ע : נו, אדרבא, דו האָסט דאָך עפּעס א בוך מיט יונגעלייט — גיב מיר עפּעס איינעם אַ רעכטען...

ד ע ר ש ד כ ן : פאר דיין פיהרונג ווערסטו טאקע גרי־נען א רעכטען...

ק י י ל ע (שפּאסענדיג) : גיב טאקע אַ חתן... גיב, גיב אַ חתן...

ד ע ר ש ד כ ן (בייז) : אוועק פון מיר! איך האָב חוץ דיך, וועמען צו געבען חתנים!

ק י י ל ע : גיסט ניט? ווי דו ווילסט זיך! (פערטראכ־טענדיג זיך) איך האָב שוין אליין געפונען...

ד ע ר ש ד כ ן : אַט דעם שלימזל מיט די לאנגע האָהר?

ק י י ל ע : אַ, ניין, טאַטינקע, א פיעל בעסערען: א הוי־כער, א שעהנער, א רייכער...

ד ע ר ש ד כ ן (פעראינטערעסירט) : וואו האָסטו איהם נעקראָגען?

ק י י ל ע : פאַרינג וואָך בין איך געווען אויף א קאָנ־צערט, האָב איך זיך מיט איהם בעקענט... ער האָט מיך בע־גלייט ביז צו דער טיר...

ד ע ר ש ד כ ן : גוט נאָך, וואָס ניט ביז'ן צימער דיי־נעם. אויף דיר קען מען אלץ גלויבען...

ק י י ל ע : היינט פארנאכט דארף ער קומען צו מיר... זאָלסט איהם, טאַטע, נאָר ניט בעליידיגען: ער איז נים קיין פּאָעט... הערסט!...

ד ע ר שד כ ן : מיינע דאגות! איך האָב וויכטיגערע זאָרג!.. (פערקנייטשט דעם שטערן און פערקלערט זיך שווער — אַ קליינע פּויזע) אַט ווען איך פיהר אוים דעם שידוך, וואָס איך האָב די לעצטע צייט אנגעהויבען צו ריידען דער פאמיליע גרינ־שפּאן...

ק י י ל ע : א רייכער שידוך?

דער שדכן: איך וואָלט געפּאַקט אַ פינף הונדערט קערבלעך... פערשטעהסטו מיך, פינף הונדערט קערבלעך!...

קיילע: נו, עס געהט צו שווער?

דער שדכן: נישקשה, דער חתן לאָזט זיך ריידען... עס געהט אַ גאַנג... איך דאַרף מאַקע באַלד אריבערגעהן צו איהם. אַך, ווען גאָט העלפט מיר אויספיהרען דעם שידוך! איך בין אַזוי פערענגט אין געלד... אזוי פערענגט אין געלד, אזוי פער־ענגט...

קיילע: גאָט וועט העלפען... נעהם זיך אויף אלע בלים, קענסט דאָך עפּעס!

דער שדכן: יאָ, מען דאַרף ארבייטען... (ווענדעט זיך צום קיך) ציפּע, ציפּע, וואָס פאַרעסטו זיך דאָרטען אין קיך? קום אריין!

(עס ערשיינט ציפּע).

ציפּע: וואָס דאַרפסטו מיך?

דער שדכן: מאַך אַ גלעזעל טיי... איך דאַרף באַלד געהן...

ציפּע: טאַקע אלץ וועגען יענעם שידוך?

דער שדכן (מיט רוגזא): וועגען יענעם שידוך, וועגען יענעם שידוך... איהרע עסקים!...

ציפּע (מיט אַ פרומער מינע): גאָט זאָל געבען, אז די כלה זאָל געפינען חן אין חתן'ס אויגען! מען דאַרף אזוי נויטיג געלד... אין יאַטקע אליין בין איך שולדיג שוין איבער 30 קערבלעך...

דער שדכן (בייז): נעה שוין, נעה שוין, מאַך אַ גלעזעל טיי!

ציפּע (צוריקגעהענדיג): און פאַר דירה דאַרף מען שוין אויך נאָך שבת צאָהלען... (אָב).

דער שדכן (פערטראכט זיך שווער, רעדט ווי צו זיך): אז איך פיהר אוים דעם שידוך, וואָלטען זיך געעפענט די אויגען! די אויגען וואָלטען זיך געעפענט. (גֵעהט אום איבער׳ן צי־מער, קנאַקט מיט די פינגער).

ציפּע (אריינטראָגענדיג אַ גלאָז טיי און אַוועקשטעלענדיג אויפ׳ן טיש): טרינק, טאַטע, פרישער טיי, ערשט פערשאַטען... טרינק אָב און געה טאַקע אריבער וועגען שידוך...

דער שדכן: אַט געה שוין געה, איך וויים אָהן דיר. (ציפּע אָב).

קיילע (קוקענדיג דאָ אויפ׳ן וואנד־זייגער, דאָ אין שפּי־געל): טאַטע, געהסט שוין באלד, הא?

דער שדכן: אַנטקעגען וואָס פרעגסטו?...

קיילע (אויפגערעגט): אַט אַזוי... אפשר קומט ער באלד... ער האָט צוגעזאָגט היינט קומען... (שטאָלציר) אז דו ווילסט מיר קיין חתן ניט געבען, דארף מען דאך אליין נעהמען.. אמת, טאַטע?... (לאַכט).

דער שדכן: דיינע חתנים! אודאי עפּעס אַ שאר־לאַטאַן, אָדער אַזוי אַ טויגעניכטס...

קיילע: דאָס פערלאָזט זיך שוין אויף מיר, איך בין דאך עפּעס דיינע אַ טאָכטער... איך פערשטעה זיך אויף חתנים!

דער שדכן: פון מיינטוועגען קענסטו חתונה האָבען מיט אַ גאַסען־יונג.. איך האָב בילכערע זאַכען צו טראַכטען... (הויבט זיך אויף פון אָרט און גרייט זיך צום געהן; צוקעמט בּרייט די באָרד, טוט אָן דעם האַרטען הוט און האַלט שוין אין האַנד דעם אויבער־בגד אַנצוטהאָן. אין דער זעלבער צייט קוקט קיילע אין שפּי־געל און פעררינכט איהר פריזור. עס הערט זיך אַ שטיל קלאַפּען אין טיר).

קיילע (חנכּסט אויפגערעגט): אַט דאָס מוז ער געהן... געה, טאַטישי, אוועק. (לויפט צום טיר).

ד ע ר ש ד כ ן : איך וויל איהם טאקע אנקוקען...
(עס געהט אריין הערמאן ליכטענשטיין, בעמערקט נים דעם שדכן, דערלאנגט מיט א שווייגענדיג געזיכט קיילען די האנד).

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : גוט־אנ׳אווענד, פריילייז!

ד ע ר ש ד כ ן (מיט שרעק): דאס איז דאך ער, וועה איז מיר — דו חצופה! (ווענדט זיך צוטומעלט צו ליכטענשטיי־נען) גוט־נ׳אווענד, גוט־נ׳אווענד! זיצט... זיצט, פאני ליכטענ־שטיין...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (דערזעהט איהם, דערקענט איהם נים גלייך). עפעס א בעקאנט פנים... א בעקאנט פנים.. וואו האב איך אייך געקענט זעהן?...

ק י י ל ע (לאכענדיג): מיין טאטען קענען א סך... ער איז פאפולער ביי אלע יונגע־לייט...

ד ע ר ש ד כ ן (צו קיילען שיפענדיג): שווייג, חצופה, שווייג! (צו ליכטענשטיינען) וואס הייסט — איהר דערקענט מיך נישט?... איך בין דאך פאריגע וואך ביי אייך געווען וועגען גרינשפאנס מיידעל... איהר האט דאך מיר געהייסען קומען צו אייך היינט נאך א תשובה... (ליכטענשטיין בלייבט פערווירט; קיילע קוקט איהם אן בייז; א קליינע פאוזע).

ד ע ר ש ד כ ן (צו קיילען): געה א ווייל ארוים. איך דארף מיט דעם הערר ליכטענשטיין עפעס שמועסען.

ק י י ל ע (שטרענג): ליכטענשטיין איז ניט צו דיר, נאר צו מיר געקומען...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (קומענדיג צו זיך): ווירקליך, איך בין געקומען צו דער פריילייז...

ד ע ר ש ד כ ן (צוטומעלט): עט... צו דער פריילייז... וועלכע פריילייז... דאס איז דאך מיינע א טאכטער.. דאס איז ניט די כלה... ס׳איז בלויז מיינע א טאכער... ניט מעהר.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (שמייכלענדיג גוטהערציג): יא!

אָבער אייער טאַכטער געפעלט מיר מעהר ווי פריילײן גרינ־שפאַן...

ק י י ל ע (צום טאַטען, לאַכענדיג): הערסט, דער הערר ליכטענשטיין פערשטעהט בעסער ווי דו...

ד ע ר ש ד כ ן (שרעקליך אויפגערעגט): אוועק פון מיי־נע אויגען! (צו ליכטענשטיינען) דאַרטען וואַרט מען אויף א תשובה... זיי צעהלען 5 טויזענד רובעל צו די תנאים...

ק י י ל ע (בייז): טאַטינקע, הער אויף וועגען נדן... דער הערר ליכטענשטיין האַלט ניט פון נדן...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן: ווירקליך, ליעבער פריינד, עס איז ניט פאַר מיר יענער שידוך... אייער טאַכטער איז מיר זעהר געפעלען געוואָרען: קלוג, שעהן און אָריגינעל... איך האַלט ניט פון געלד.

ד ע ר ש ד כ ן (צוטומעלט): דאַס פריילײן גרינשפאַן איז א העכסט געבילדעט פריילײן, שפּיעלט פּיאַנאָ, רעדט פראַנ־צויזיש און...

ק י י ל ע: טאַטינקע...

ד ע ר ש ד כ ן (האַקט איהר איבער): מיין טאַכטער, דעם אמת געזאָגט, איז ניט פאַר אייך... אנ'אמת האָב איך ליעב צו זאָגען אויף אן אייגענער טאַכטער... איך בין אן אנדער כאַראַק־מענש...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאכענדיג): יאָ, עס איז זעהר שעהן פון אייער זייט... אָבער איך האָב מיין בעזונדערן גע־שמאַק. אייער טאַכטער געפעלט מיר דאָך...

ד ע ר ש ד כ ן (פערגעסענדיג זיך אָן אַליץ): מיין טאַכ־טער איז שוין א כלה מיט א פּאָעט מיט לאַנגע האָהר... עס האַלט שוין ביי תנאים!.. (ליכטענשטיין קוקט אָן פראַגענד קיילען).

ק י י ל ע: טאַטינקע, דאַס איז שוין גאָר נישט שעהן... ווייסט דאָך, אז עס איז ניט ריכטיג... דער פּאָעט האָט נאָר מיך ליעב, איך איהם, ווייסטו דאָך, אז ניט.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אָ, איך בין ווייט ניט קיין פּאָעט און דאָך... (קוקט איהר אַריין ליעבליך אין די אויגען — קיילע שטראהלט פאר גליק).

ד ע ר ש ד כ ן (צוהיצט) : מיין טאָכטער האָט ניט קיין קליידער, קיין נדן — פאר אייך איז דאָס ניט קיין כלה... איהר פערשטעהט...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אייער טאָכטער איז שעהן אָהן קליידער און רייך אָהן נדן... (קוקען זיך ביידע ליעבליך אָן). אי־בעריגענס האָב איך אַליין א ביסעל געלד. איך בין גרייט אַליין אוועקצוגעבען איהר...

ד ע ר ש ד כ ן (איבערראשט) : און וואו בין איך? א טאַטען קומט אויך עפּעס... איך גיב ניט אוועק מיין טאָכטער אומזיסט! איהר פערשטעהט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך פערשטעה... איך פער־שטעה... אז איך האָב ליעב אייער טאָכטער, האָב איך ליעב אייך... איך וויל אייך ניט בעליידיגען. (נאָך אַ קורצער פויזע) קענט איהר מיר ניט זאגען, ליעבער פריינד, וויפיעל וואָלט איהר בעקומען, ווען איהר פיהרט אוים דעם שידוך מיט פרייליין גרינ־שפאן און מיר?

ד ע ר ש ד כ ן (אויפגערעגט) : 5 הונדערט קערבלעך! איהר פערשטעהט! גאנצע 5 הונדערט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן: די סומע בעקומט איהר פון מיר, וויבאלד איהר גיט נאָר אייער ברכה...

ד ע ר ש ד כ ן (ווי שיכור פאר גליק; הויבט אויף די הענד צום בענשען) : איך ווינש אייך, איהר זאָלט...

ק י י ל ע (איבערשלאָגענדיג) : מיר וועלען זיך בענעהן אָהן דיין ברכה, טאַטע...

ד ע ר ש ד כ ן (לאבענדיג צופרידען) : האָב איך אזא יאָהר, וואָס פאר א כלה דאָס איז פאר אייך... פרייליין גרינשפאן קומט אזוי צו איהר, ווי א קאַץ צו א לייב...

ליכטענשטיין: איך ווייס דאָס אַלץ אליין...

קײלע (לאַכענדיג): און וואָס זאָגסטו אויפ'ן חתן, דו ביזט דאָך א מבין?...

דער שדכן (אריינגעהענדיג אין זיין ראָלע): דער חתן איז א מושלם, א שרייבער, א זינגער, א פּארשוין און אַ פּער־דיענער.

ליכטענשטיין (לאַכענדיג): אזוי בין איך פער־שריבען אין ביכעל ביי אייך?

קײלע: טאַטע, איצט געה זיך דורך אביסעל... איך האָב מיט ליכטענשטיינען עפּעס צו ריידען!...

דער שדכן: יאָ, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ־געהן... (צו ליכטענשטיינען) אך, ס'א פערגניגען, וואָס איך דארף צו אייך ניט געהן דולען אייך אַ קאָפּ מיט פריילין גרינשפּאַן!

(פון קיך ווייזט זיך ציפּעס קאָפּ).

ציפּע (ניט זעהענדיג ליכטענשטיינען): פארוואָס געהסטו שוין ניט, נאָטע, אריין אהין וועגען שידוך... האָסט דאָך געדארפט געהן...

נאָטע: ס'איז שוין אוים שידוך! אוים שידוך!

ציפּע: וועה איז מיר — ווער האָט דאָס קאליע גע־מאכט?

(זי געהט אריין אין צימער און בלייבט פערשעמט.)

נאָטע: וועה האָט דאָס קאַליע געמאכט? — אונזער טעכטערל... זעהסט, זי האָט צוגענומען דעם חתן... נעה טו איהר עפּעס!

ציפּע (שטראַהלענדיג פאר גליק): זאָל זיין מיט מזל!
(ליכטענשטיין מיט קיילען קוקען זיך ליעבליך אָן, געהען לאנגזאם אריין אין קיילעס צימער. ציפּע געהט אַריין אין קיך. נאָטע בלייבט שטעהן שטאַרק פערקלערט וועגען אַ טיעפען ענין. — לאַנגע פּויזע.

(עס עפענט זיך די טיר און עס געהט אַריין דער פּאָעט חיי־קעלסאָן).

ד ע ר ש ד כ ן (קוקט איהם אָן מיט פּעראכטונג): חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.

ד ע ר ש ד כ ן (חיטרע): מיר ווייסען, מיר ווייסען... מען פּערגעסט דאָס בוך, כדי נאָך אַמאָל צו קומען. אבער, פּע־טערקע, אומזיסט...

ח י י ק ע ל ס אָ ן (שטארק פּערשעמט ווערענדיג): איהר מישט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפטען ניט... מענשען, וואָס האנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...

ד ע ר ש ד כ ן (ווערט פּלוצלונג בעגייסטערט מיט א אי־דעע. נעהמט אריין די באָרד אין האַנד און זינגט עפּעס אַ ניגונדעל, וואָס ווערט געזונגען ביי אַ שווער שטיקעל גמרא).

ח י י ק ע ל ס אָ ן (גרייט זיך צו געהן).

ד ע ר ש ד כ ן (שנעל): שטעהט, שטעהט, יונגערמאַן! איך האָב אייך געוואָלט עפּעס זאָגען. שטעהט!

ח י י ק ע ל ס אָ ן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שדכן אָן פּערוואונדערט און מיט שטאָלץ).

ד ע ר ש ד כ ן (בעטראכט חייקעלסאָנען פון קאָפּ ביז די פיס): הם... הם... (פּערטראכט זיך). נאָר נישקשה, נאָר נישקשה... כ׳לעבען, אַן עניו... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.

ח י י ק ע ל ס אָ ן (פּערוואונדערט): עס שאדט ניט.. עס שאדט ניט...

ד ע ר ש ד כ ן (זעהר גוטהערציג): זאָגט מיר, איך בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין?...

ח י י ק ע ל ס אָ ן (מיט שטאָלץ): א ווילנער.

ד ע ר ש ד כ ן (צופרידען): אזוי... א ווילנער... ווילנאָ איז אַ היבשע שטאָדט... איך קען ווילנאָ, ווילנאָ איז אַן אלטע

יחוס־שטאַרט... יאַ, ווילנאַ קען איך. (פויזע). און ווי אַלט זענט איהר ?...

ח י י ק ע ל ס אַ ן : 25 יאָהר.

ד ע ר ש ד כ ן : ווי אַזוי זענט איהר בעפרייט געוואָרען פון פריזיוו ?

ח י י ק ע ל ס אַ ן (קורץ) : אַ בן־יחיד.

ד ע ר ש ד כ ן (צופרידען) : אַ בן־יחיד, הייסט עס... (חאַפּט אַרויס דאָס ביכעל און שרייבט).

ח י י ק ע ל ס אַ ן (פערוואונדערט) : אַנטקעגען וואָס איז איז דאָס ?

ד ע ר ש ד כ ן (געשעפטסמעסיג) : דאָס איז שוין מיין געשעפט... איהר וועט באַלד הערען ! (שמייכלענדיג זיס): זאָגט מיר, ווען איך גיב אייך אַ כלה, וואָלט איהר גענומען ?..

ח י י ק ע ל ס אַ ן (פערוויירט) : אַ כלה... ניין ! איך דאַרף ניט אַ כלה... דורך אַ שדכן... פאַר מיר פּאַסט דאָס ניט.

ד ע ר ש ד כ ן : עט, נאַרישקייטען ! וואָס הייסט, פאַר אייך פּאַסט עס ניט... איך ווייס מעהר ניט, צי וועט דאַרטען פּאַסטען... זיי קלויבען דאַרט... די גרינשפּאַנס... (בעטראַכט איהם גענוי) הם... אַ גאַנץ פיינער בחור, כ'לעבען.. (בעמערקט די לאַנגע האָהר פון הינטען) זי זוכט נאָר אַ שעהנעם. יאַ, אַט דאָס מאַכט אייך קאַליע — די האָהר... צו וואָס טראָגט איהר אַזוינע לאַנגע קודלעס ? צו אַ שידוך איז דאָס גע'הרג'עט...

ח י י ק ע ל ס אַ ן (מיט הכנעה) : די האָהר קען איך אָבשערען. איך האָב שוין לאַנג געטראַכט וועגען דעם...

ד ע ר ש ד כ ן : אַט וועט איהר זיין אַ חוואַט... די האָהר טאַקע שערט אָב... פערשטעהט איהר מיך... און (קוקט איהם אָן מיט אַ ספּעציעלען שדכנישען שמייכעל) איהר וועט קריגען אַ כלה...

ח י י ק ע ל ס אַ ן (שעמעוודיג) : אַ כלה... כ'ווייס... אַ כלה... (ראַש) עפּעס אַ שעהנע ?...

דער שדכן (שטרענג): א רייכע!...

חייקעלסאָן: א רייכע? און שעהן גאָר ניט?...

דער שדכן: שעהן... שעהן... נעהמט נאָר אראב די האָהר... און לאָזט מיר אייער אדרעס.

חייקעלסאָן (הויבט אָן דיקטירען): פראנציסקאנסקא... (עס געהט אַריין קיילע. נאָך איהר ליכטענשטיין. חייקעלסאָן, שטאַרק פערשעמט, הערט אויף צו דיקטירען).

קיילע: אַך, הערר פּאָעט! איהר זענט ווידער דאָ?...

חייקעלסאָן: איך האָב דאָס בוך דאָ פערגעסען...

דער שדכן: א בוך... א בוך... ס'וועט געהן א גאנג, ס'וועט געהן...

חייקעלסאָן (ווינקט צום שדכן).

דער שדכן: עס שאַדט ניט... עס שאַדט ניט... אייגענע מענשען.

קיילע (לאַכענדיג): יאָ, טאַטע, עס וועט געהן א גאנג. א פּאָעט איז אמאָל אויך פּראַקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גרינשפּאַנס?... (קוקט אָן ליכטענשטיינען און שמייכעלט).

חייקעלסאָן (קוקט זי אָן בייז): ניט אייער געשעפט!

דער שדכן: קריג זיך ניט, טאָכטערקע, ער איז א וואוילער בחור, א גאנץ וואוילער בחור... עס וועט געהן א גאנג... איך געה טאַקע אריבער צו די גרינשפּאַנס. (צו חייקעלסאָנען) נאָר די האָהר למען השם... די האָהר אראָבנעהמען...

(חייקעלסאָן געהט אַרויס, נאָך איהם קיילע מיט ליכטענשטיינען).

דער שדכן (בלייבענדיג אַליין): קען געמאָלט זיין, הייסט עס, אז איך זאָל נאָך האָבען פּרנסה אין צווייען... און דערצו האָט מיין טאָכטער א וואוילען חתן... (פרעהליך) ציפּע, דערלאַנג א גלאָז טיי — די איז קאַלט געוואָרען...

(פאָרהאַנג לאַנגזאם)

אַ רוהיגע דירה.

פ ע ר ז אָ נ ע ן :

לאה, אַן אלמנה.

ביילע } איהרע טעכטער שניידערקעס.
זעלדע }

חיים, איהר יונגער זוהן, שפּיעלט פידעל.

שרייבער, אַ קוואַטיראַנט.

די סצענע קומט פאָר אין ווארשא.

(אַ קיך, זויבער אויפגערוימט. ביי די ווענד שטעהען צוויי צונויפגעלעגטע אייזערנע בעטלעך, אין אַ ווינקעל אַ נעה־מאַשין, איבערגעדעקט מיט אַ ליילעך. אויף דער פערד פערדעקטער קאַלטער פּליטע שטעהט אַ קליינער לאָמפּ.

לאה זיצט ביים פּליטע און פעררייכט אַ העמד.

לאה, צוגעהענדיג צום טיר) : ווער קראַצט דאָרטען די טיר? (שטעהט אויף און געהט עפענען)

שרייבער (אין אָבגעטראָגענעם קורצען אָסיען־פּאלטאָ, לאַנגע האָהר, צושראָקענע אויגען) : איך האָב געטראָפען ציי ניט... דאָ איז פּערטער שטאָק?

לאה (אָנגערוקט) : פּערטער, פּערטער, איהר קענט ניט צעהלען?...

שרייבער (צו זיך קומענדיג) : איך האָב זיך צוטור־מעלט צעהלענדיג... (אָטהעמט אָב) ביי אייך גיט זיך אָב אַ בעט פאר אַ פּערזאָן?

לאה (אָנקוקענדיג איהם מיט פּערדעכטיגע בליקען) : דאָ... יאָ... דאָ... ביי מיר...

שרייבער : איך זעה, אז ביי אייך דאַרף זיין שטיל. רוהיג... אַזא דירה זוך איך טאַקע...

לאה : וואָס הייסט רוהיג... אודאי איז דאָ רוהיג... איהר זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... אַ גאַנצער טאָג — קיינער ניטאָ.

שרייבער : און ביי־נאַכט?

לאה : וואָס הייסט ביי נאַכט? ביי נאַכט שלאָפט מען דאָך.

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך — ביי מיר איז דער עיקר די נאכט.

ל א ה : וואס הייסט דער עיקר די נאכט?

ש ר י י ב ע ר : איך בין, פערשטעהט איהר מיך, א שריי־בער.

ל א ה : וואס הייסט א שרייבער. איהר ניט אויראקען?

ש ר י י ב ע ר. ניט דאס מיין איך — ס'הייסט אוראקען גיעב איך אויך, דאס הייסט אבער איך בין א לעהרער — איך בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאס הייסט איך שרייב, איהר פערשטעהט, איך שרייב.

ל א ה : וואס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פא־פירען?

ש ר י י ב ע ר : ניין, איך שרייב, פערשטעהט איהר מיך, זאכען.

ל א ה (פערוואונדערט) : זאכען — וואס הייסט זאכען? זאכען נייהט מען דאך — איך פערשטעה ניט, וואס דולט איהר מיר א קאפ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י י ב ע ר (שמייכעלט) : זאכען הייסט ניט דוקא קליידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א ה : ארטיקלען? איך פערשטעה ניט, וואס הייסט ארטיקלען? —עפעס רעדט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד) איהר זייט שוין לאנג איןווארשא?

ש ר י י ב ע ר. שוין צוויי יאהר.

ל א ה איך פערשטעה אבער ניט, וואס איהר טהוט! זאגט פשוט, וואס מיינט איהר?

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך, איך בין א שרייבער. איך שרייב געדאנקען, זאכען, ליעדער.

ל א ה (בערוהיגט) : אהא. איהר מאכט גראמען — איך פערשטעה.

ש ר י י ב ע ר (ווי בעליידיגט): וואס הייסט גראמען?— איך שרייב אויך אהן גראמען. גראמען איז ניט דער עיקר — דער עיקר איז דער געדאנק — אמאל קען זיין א ליעד אהן גראמען און זי זאל זיין בעסער, ווי מיט גראמען.

ל א ה. מילא, וואס געהט עס מיר אן — איהר ווילט, הייסט עס, וואהנען דא.

ש ר י י ב ע ר. יא. — אבער איך זאג דאך אייך, דער עיקר, צי איז ביי אייך רוהיג?

ל א ה: שייך רוהיג. איהר זעהט דאך.

ש ר י י ב ע ר: יא, איצט זעה איך — דארט וואו איך וואוין איז איצט אויך קיינער ניטא, פונדעסטוועגען לאז איך צוויי וואכען בעצאהלטע און איך ציה מיך ארוים.

ל א ה: פארוואס?

ש ר י י ב ע ר: וועיל דארט טומעלט זעהר ביינאכט, א סך קינדער און קווארטיראנטען.

ל א ה (כיטרע): וואו זיינען זיי אלע בייטאג?

ש ר י י ב ע ר: ביי טאג ארבייטען זיי און ביי נאכט, אז זיי קומען זיך צונויף איז שרעקליך טומעלדיג. — איך קען א ווארט ניט שרייבען.

ל א ה: ביי מיר איז דאס ניטא. איך לאז ניט טומלען. אבנעגעסען און נעגאנגען שלאפען.

ש ר י י ב ע ר: פאלגט מען אייך דען?

ל א ה (בייז): וואס הייסט פאלגען? מיר מוז מען פאלגען. וואס הייסט עפעס ניט פאלגען!

ש ר י י ב ע ר (ווי דערשראקען): יא, נאטירליך, אל־זא וואס וועט קאסטען א חודש?

ל א ה: איהר האט דאך געלעזען אונטען אויפ'ן צעטעל— דריי רובל. שוין מיט געקאכט וואסער אלע אין דער פריה.

ש ר י י ב ע ר. ניין, א דאנק. געקאכט וואסער ברויך איך ניט — איך טרינק טהעע אין גאס.

ל א ה : נו, איהר דארפט נישט. וועל איך אייך ניט צווינ־גען. איך צווינג קיינעם ניט — נאָר ס'איז אלץ איינס צו מיט געקאָכט וואסער, צו אָהן געקאָכט וואסער, דריי רובל. א דירה — א מלוכה!

ש ר י י ב ע ר (בעטראכטענדיג פון דער קיך דעם צווייטען צימער) : יאָ, די דירה איז א שעהנע — גאָר א שעהנע! איך האָב אָבער מורא, אז ביי־נאכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר?

ל א ה (בעזאָרגט) : אז אָך און וועה — דריי שטיקלעך קינדער — צוויי מיידלעך און א אינגעל — זעהר א געראָטענער איננעל.

ש ר י י ב ע ר : הייסט עס, נעהם איך ביי אייך די וואוינונג. (בעטראכט די קיך מיט דעם צימער) וואו וועט איהר מיך, למשל, לייגען?

ל א ה : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארבייטען אין צימער און שלאָפען אין קיך מיט'ן בחור'ל צוזאמען.

ש ר י י ב ע ר : דאָס שלאָפען איז ביי מיר נארישקייט. דער עיקר די רוהיגקייט.

ל א ה : וועגען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר שוין זעהן.

ש ר י י ב ע ר : דארף מען אייך, הייסט עס, געבען האנד־געלד און איך ציה מיך באלד אריין.

ל א ה : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.

ש ר י י ב ע ר : איך וואוין טאקע דאָ ניט ווייט, דאָס 5טע הויז פון אייך — כ'האָב נאָך צוויי וואָכען צו וואוינען דאָרט, נאָר מיר ארט ניט די אנדערהאלבען רובל — איך האָב דאָרט פאר צוויי וואָכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד שפּיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

ל א ה (פילאָזאָפיש) : געלד איז בלאָטע.

ש ר י י ב ע ר : אלזאָ אָט האָט איהר א רובל האנד־געלד.

ל א ה : און די אַנדערע צוויי?

ש ר י י ב ע ר (ווי פערוווירט) : די אַנדערע צוויי בע־קומט איהר אין דריי טעג אַרום — ס'איז פערשטעהט איהר מיך, שווער — איך לאָז צוויי וואָכען איינגעצאָהלטע דירה־געלד.

ל א ה (גוטהערציג) : נו, נו — זאָל זיין אין דריי טעג אַרום — ביי מיר וועט איהר נישט דאַרפען לאָזען. איהר וועט זיין צופריעדען. געקאָכט וואסער וויפיעל איהר ווילט.

ש ר י י ב ע ר (גערירט פון איהר ווייכקייט) : ניין, א דאנק—קיין געקאָכט וואסער ברויך איך ניט — איך טרינק שטענדיג טהעע אין גאַס, ס'הייסט, אין אַ קאַווארניע. — איך האָב שוין מיין קאַוויארניע.

ל א ה : נו, צווינגען וועל איך אייך ניט — איך צווינג קיינעם ניט.

ש ר י י ב ע ר (אויפגערוימט) : הייסט עס, קען איך מיך טאַקע גלייך איבערציהען.

ל א ה : פון מיינעטוועגען כאָטש די מינוט.

ש ר י י ב ע ר (פרעהליך) : אַלזאָ געה איך ברענגען מיין טשעמאָדאַנטשיקעל — (אָב).

ל א ה (אליין). רוהיגקייט וויל ער — פאַר דריי רובעל אַ חודש וויל ער רוהיגקייט — אַ ליטוואַק אביסעל — אַלץ קע־נען זיי — ליעדער שרייבען און נאָך — אז ער וועט ניט שריי־בען קיין ליעדער בין איך בדלות — מיינע וועהטאָגען אויף זיין קאָפּ — פאַר דריי רובעל וויל ער אַ רוהיגע דירה (דערהערט טרים). די קינדער געהען שוין. (שטעלט זיך אויף).

(עס געהט אַריין ז ע ל ד ע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23, אויס־געפּוצט אין אַ גרויסען הוט און אין אַ מאָדנעם מאַנטעל).

ל א ה : ווייסט זעלדע, שוין דאָ אַ קוואַרטיראַנט — אַ ליטוואַק.

ז ע ל ד ע (בייז): פּאַרט פערדונגען! — וואו וועסטו איהם לענען — ביי דיר צופּוסען סיידען.

ל א ה (ווייך): אַט רעד ניט קיין נאַרישקייטען — וואו וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין געפינען אַן אָרט — אזא יקרות קוילען — דריי רובעל וועט צו־ניץ קומען.

ז ע ל ד ע: מילא, מאַך א הקדש פון דער דירה, נעהם צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאָז זיי דאָ אריין! מילא ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפּעס עסען — איך וויל מיך זע־צען נעהען.

ל א ה: שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל קומט אָן די יונגערע טאָכטער, ביילקע).

ל א ה: אַט איז שוין ביילקע. ווייסט ביילקע, כ'האָב שוין א קוואַרטיראנט.

ב י י ל ק ע: פרעהליך איז מיר — עפּעס א שעהנער בחור?

ל א ה: א ליטוואק. ער מאכט ליעדער.

ב י י ל ק ע: אוי גוט! איך האָב טאקע ליעב ליעדער. (זינגט).

> שעהן ביזטו ליבטשע, ליובטשע!
> שעהן ווי די גאנצע וועלט.
> נאָר איין חסרון איז אין דיר,
> וואָס דו האָסט קיין געלד.

ל א ה (איראָניש): איצט קענסטו זינגען, באלד קומט ער, וועט ער ניט וועלען ליידען. ער וויל רוהיגקייט — פאר דריי רובעל א חודש וויל ער רוהיגקייט.

ז ע ל ד ע (אָבעסענדיג, זעצט זיך ביי דער מאַשין נעהען...) אַט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביז דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

(עס הערען זיך טריט, עס געהט אריין חיים א בחור פֿון א יאהר 18).

חיים: מאמע גיעב עסען. איך וויל אביסעל שפּיע־לען אויף דעם פּיעדעל. (געהט אריין אין צימער, ברענגט פון דארט א פּיעדעל, שפּיעלט די גאמע).

לאה: שפּיעל, שפּיעל, דער ליטוואק וויל האבען רוהיג־קייט. (געהט אריין אין צווייטען צימער).

(באלד געהט אריין דער שרייבער, די מאַשין קלאפּט, די פּיע־דעל ברומט, ער בלייבט שטעהען מיט'ן טשעמאָדאַנטשיקעל אין טיר און קוקט פאַראויס...)

שרייבער: אה, ענטשולדיגט. איך האב א פּנים פער־בלאנדזשעט — איז דאס דער פערטער שטאק.

לאה (צוריק ארויסגעהענדיג): דא, דא.

שרייבער (אויסשטעלענדיג די אויגען): איך פער־שטעה נאר ניט. אט אזוי נארט מען דאס אב. דא איז דאך שרעקליך. איך וועל דאך ניט קענען א ווארט שרייבען.

לאה: נו, וואס האט איהר געוואלט. צוליעב אייערע דריי רובעל זאל זיין טאכטער ניט נעהען און מיין זוהן ניט שפּיעלען. ניש־קשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי־טאג.

שרייבער (אוועקשטעלענדיג דעם טשעמאָדאַנטשיק): מילא, די נאכט וועל איך שוין ביי אייך נעכטיגען. איך האב ניט וואוהין צו געהן — מארגען וועלען מיר זעהן.

(פאַרהאַנג).

די אורוואַכע.

פערזאָנען:

ליפּא שטיינער, 27 יאָהר אַלט.
ברוך הײלפּערט, אין די זעלבע יאָהרען.
פּעננִי, 23 יאָהר אַלט.

(די סצענע קומט פאָר אין דער לעצטער צייט נאָך דער רעוואָלוציע אין אַ גרויסע שטאָדט אין רוסלאַנד. די סצענע שטעלט פאָר אַ קליינעם צימער מיט אַ בעזונדער איינגאַנג, דאָס צימער איז איינ־פאַך מעבליערט, אויפ'ן טישעל, וועלכעס שטעהט ביים איינציגען פענסטער ליגען איניגע דיקע ביכער, עטליכע בראָשורען, צייטונגען; אויף די וואַנד פון ביידע זייטען פענסטער הענגען אַ פּאָר קונסט־בילדער און איניגע פאָ־טאָגראפישע פּאָרטרעטלעך. אַ הערבסט אָוונד, דאָס צימער ווערט בעלויכטען פון געז).

ל י פ א ש ט י י נ ע ר (אַנשטענדיג אָבער נאַכלעסיג גע־קליידעט, וואָס גיט איהם צו אַ געוויסען חן, זיצט ביים טישעל און בלעטערט אַ בוך. עס הערט זיך אַ קלאפּ אין טיהר, שטיינער רייסט זיך אָב פון בוך, געהט צו צום טיהר און רופט): אריין!

ב ר ו ך ה י י ל פ ע ר ט (שעהן געקליידט, זעהט אויס ווי א פּראָנט און אַן אינטעליגענט צוזאַמען, מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען): וואָס טהוסטו, שטיינער?

ש ט י י נ ע ר: אַט, מען בלעטערט א בוך... לעזען איז ניטאָ קיין חשק... אין אַלגעמיין זיינען די ביכער זעהר לאַנג־ווייליג געוואָרען, איבערהויפּט פאר די לעצטע צייט.

ה י י ל פ ע ר ט: ווער הייסט דיר זיי לעזען?

ש ט י י נ ע ר: וואָס טהוסטו דען?

ה י י ל פ ע ר ט: איך לעז זיי ניט... איך לעז אמאָל, די אלטע, די קלאַסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי ריידען צו מיר גאר נישט... מיין הארץ בענעהרט א נייַ ווארט... די אלטע זיינען געווען צו געזונד... מיין זעלע איז אָבער אָנגעגריפּען... איך זוך דאָס קראַנקהאַפּטע... דאָס ראַפּענירטע... דאָס אומגעוועהנליכע...

ה י י ל פּ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאָך דיר דאָס אין א גרויסע מאָס... זיי זיינען דאָך אַלע קראַנקהאַפּט, ראַפּאַנירט און ניט נור אומגעוועהנליך, נור פּשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דאָ א פּאָר... די זיינען טאַקי גוט, די איבעריגע אָבער זיינען נאָכאַהמער, נאָכ־קרימער, קייען איבער ווערטער, וואָס זיינען אין דער מאָדע, זיי פּיהלען עס אָבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט אַז מיט זייער געפּיהל, ווייל זיי האָבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטאָ וואָס צו לעזען פאַר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פּ ע ר ט : פראַזען... נייער — אַלטער מענש... מענשען זיינען אלע מאָל געווען דיזעלבע, מען ברויך זיך ניט גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אַז עס גריבעלט זיך ממילא... עס קומען פראַגען, ווי אומגעבעטענע און לאָזען דיך ניט אָפּ.

ה י י ל פּ ע ר ט (אין אַ חוזק טאָן) : למשל ?

ש ט י י נ ע ר : למשל. (פערטראַכט זיך) אַט טאַקע ווע־נען לעבען... צו וואָס לעבען מיר ?... וואָס איז דער תכלית ? וואָס איז דער זין ?

ה י י ל פּ ע ר ט : אַ, יאַ אַ מאָדערנע פראַגע... איך בין אָבער ניט קיין מאָדערנער מענש. איך פרעג עס ניט... היינט האָט געערענענט, האָב איך געקויפט א רעגען־שירם. א וואוילע זאַך א רעגען־שירם...

ש ט י י נ ע ר (פערוואונדערט) : וואָס הייסט — א רעגען־שירם... עפּעס א סימבאָל ?...

ה י י ל פּ ע ר ט (לאַכענדיג): אַ, דו סימבאַליסט... אַלץ איז ביי איהם אַ סימבאַל... וואָס האָט צו טהאָן אַ רעגען־שירם מיט אַ סימבאָל? פּשוט, ס'האָט גערעגענט האָב איך געקויפט אַ רעגען־שירם, איך זאָל מיך ניט איינעצען...

ש ט י י נ ע ר: איך פערשטעה דיך נישט...

ה י י ל פּ ע ר ט: פערשטעהסט ניט קיין איינפאַכע זאַכען... איך מיין דערמיט צו זאָגען, אַז איך לעב, ווייל איך לעב, איך טהו אַלץ, אום צו לעבען און צו פערהיטען מיך פון אַלץ, וואָס מאַכט מיר דאָס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויף איך אַ רעגען־שירם; איז היים, טהו איך מיר אָן אין לייכטע קליידער; אין קאַלט, טהו איך מיר אָן אין דיקע קליידער... עס איז אַלץ אַזוי איינפאַך...

ש ט י י נ ע ר: וואָס איז אָבער מכח דעם זין פון לעבען? דאָס לעבען מוז דאָך האָבען אַ זין...

ה י י ל פּ ע ר ט: צו וואָס אַ זין? ס'איז מיר גענוג דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר (בייז): דו רעדסט ווי ציניקער... און ווי איז, אַז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואַקסען, און בלייבסט בלויז ביים אינטעלעקט, ביים ריינעם פערנונפט, אַזוי צו זאָגען...

ה י י ל פּ ע ר ט: ווען דער געזונטער אינסטינקט פערלאָזט דיך און דו בלייבסט ביים ריינעם פערנונפט, טאָ געה דאָן אין משוגעים הויז אריין... דאָרט געפינען זיך מענשען מיט'ן ריינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר (פערטיעפט): פערשטעהסט מיך שלעכט... אָבער זאָלען מיר דאָס דערווייל לאָזען... מיין ניט אַז דו האָסט מיך בעקעמפפט, בעזיעגט... איך בלייב ביי מיינס, אַז דאָס לעבען מוז האָבען אַ זין, אָבער איך בין גענוג געדולדיג צו זוכען איהם; גענוג זעהענדיג צו געפינען איהם; אָבער וואָס טהוט מען, ווען די דאָזיגע פראַגע גנב'עט זיך אריין צו אַ שוואַכערע פער־

זענליכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענליכקייט קען זעהר לייכט בעגעהן זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט : אך זעלבסטמאָרד... א שעהנער וואָרט... ער קלינגט מוזיקאליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאנג געזעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אבצוקויפען די גאנצע אויפלאגע.

ש ט י י נ ע ר : צו וואָס האסטו עס געדארפט?

ה י י ל פ ע ר ט : אך, צו וואָס... נאטירליך ניט צום לעזען, ניט צום פערטיילען צווישען די אָרעמע מענשהייט. נאָר פשוט צום פערברענען... אָ, ווען איך קען די אלע ביכער וואָס פרעדיגען דעם טויט, פערברענען! אָדער ווען איך קען ווערען א צענזאר און פערביטען אזוינע ביכער גאָר צו ערשיינען. אָט רייך בעסער מיט מיר נישט ווענען אזוינע פראגען.. זיי זיינען ערשטענס דום, און צווייטענס נישט איפריכטיג, דער סאמע ניט־אויפריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמער־דער...

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאָרט שווער?

ה י י ל פ ע ר ט : ליידט מען מיט א שמייכעל... דאמאָלס איז שוין לייכט! פערשטעהסט... בלויז איין שמייכעל...

ש ט י י נ ע ר : ניט אלע קענען שמייכלען.

ה י י ל פ ע ר ט : ווארום? יעדער וואָלט עס געקענט. ווען ער וואָלט נאָר געקוקט אויפ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען.

ש ט י י נ ע ר : אָט צום ביישפיעל, האָב איך א בעקאנטעס מיידעל, פעני הייסט זי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט... די לעצטע צייט אָבער טראָגט זי זיך ארום מיט'ן געדאנק, אז דאָס לעבען איז פוסט, וואָכעדיג, ניט אינטערעסאנט, און ווערט לאכען, איך האָב שטארק פאר איהר מורא...

ה י י ל פ ע ר ט (איראָניש): איך האָב אויך שטארק מורא...

ש ט י י נ ע ר (נאאיוו): פאר וואס האסטו מורא?

ה י י ל פ ע ר ט: און פאר וואס האסטו מורא?

ש ט י י נ ע ר: איך האב מורא... גאר איינפאך זי זאל ניט בעגעהן קיין זעלבסטמארד...

ה י י ל פ ע ר ט: און איך האב מורא, אז זי זאל זיך ניט פערליעבען, חתונה האבען און געבוירען קינדער...

ש ט י י נ ע ר (ווי אייפערזיכטיג): אך, מיין גאט הלואי... מיר דאכט אבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...

ה י י ל פ ע ר ט: פון וואנען געהמסטו עס?

ש ט י י נ ע ר: זי קומט צו מיר אלע אווענד... איך וואלט אמאל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען ליעבע, האב איך אבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיס־טיש געשטימט... א פאר מאל האט זי מיר דאס דייטליך געגעבען אנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבערררייסען, מאכען אן ענדע.

ה י י ל פ ע ר ט (שמייכעלדיג): א־ווא! ווירקליך שרעקליך... איך הער שוין דעם שאס אין איהר איינזאם צי־מער... (פויזע) איז זי ווירקליך א שעהן מיידעל?

ש ט י י נ ע ר שעהמעוודיג): א זעהר, זעהר חן'עוו־דיג, האט שווארצע אויגען, לאנגע האר...

ה י י ל פ ע ר ט: געה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע ברוסט, לאנגע צארטע פיס...

ש ט י י נ ע ר: געה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס האב איך נישט געזעהן.

ה י י ל פ ע ר ט: הם.. .ניט געזעהן... ביזטו אן עהרלי־כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאך בלויז אין די דע־קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאס, ענטשולדיג... איך בין ניט קיין ציניקער, איך האב אבער שטארק ליעב דאס לעבען.. און ־יעבען איז ליעבע, און ליעבע איז די פרוי... (פויזע) קענסט מיך אפשר בעקענען מיט דער דאזיגער פעני,

וואָס האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר און טראָגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגענהייט): יא... פאר וואס ניט?... זי דארף דאָ טאקי זיין באלד... זי דארף דאָ נעהמען א בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פּ ע ר ט: נאטירליך... אז לעבען לעבט מען ניט, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראָגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאנקען.

ש ט י י נ ע ר: הייסט עס, אז לעזען ביכער...

(עס הערען זיך טריט און אַ קלאַפּ אין טיהר).

ש ט י י נ ע ר (צוטראָגען): דאכט זיך זי... (הײלפּערט ענטפערט) אריין!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקליידט איינפאך אָבער אנציהענד... פון קליינעם היטעלע וואָס איז אראָבגעריקט איבער'ן שטערען, קוקען אַרויס גלאנצענדע שווארצע, פער'חלום'טע, פערבייענקטע אויגען, זי גיט שטיינער'ן די האַנד און שמייכעלט ווי אין פערלעגענהייט).

פ ע נ י (דערזעהענדיג הײלפּער'ן): ביי אייך איז דאָ א פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר: אָ, ניין. עס איז א פריינד, אן איינגע-נער... פּארדאָן... איך שטעל אייך ניט פאָר: פריילין פעני, העד הײלפּערט.

ה י י ל פּ ע ר ט (אויסציהענדיג איהר פריינדליך די האַנד און אַ דריק טהוענדיג שטאַרק איהר קליינע הענטעל): עס פרעהט מיך ווירקליך אייך צו קענען... (קוקט זי דרייסט אָן; זי לאָזט אַראָפּ די אויגען, הויבט זיי אָבער אויף צוריק און קוקט הײל-פּערט'ן אָן מיט נייגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום טישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר: דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעטען האָב [illegible] שוין פאר אייך...

ה י י ל פ ע ר ט: אך, גענוג שוין מיט די ביכער... לאז מען אביסעל אזוי שמועסען...

פ ע נ י (מיט א טרויעריגען, אָבער חן'עוודיגען שמייכעל): האָט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?

ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איך האָב א שעהנע טהעמא.

פ ע נ י: וועגען וואָס?

ה י י ל פ ע ר ט: וועגען ליעבע...

פ ע נ י (שמייכעלט, באַלד אָבער ווערט זי טרויריג): איז עס ניט נאָר א וואָרט... איז דען דאָ ליעבע? גלויבט איהר אין ליעבע?...

ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פלייצעס): זאָנ־דערבאר... אין ליעבע ברויך מען דען גלויבען... ליעבע איז דען אן אבסטראקט... ליעבע איז דאָך א ממשות'דיגע זאך... מיין גאָט!

פ ע נ י: אַ, איהר זייט אן אָפּטימיסט... עס פרעהט מיך... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אָפּטימיסט ווי איהר. (קוקט איהם אָן גאַנץ דרייסט).

ש ט י י נ ע ר (פיהלענדיג זיך ניט בעקוועם): אַ, דער הערר היילפערט איז שוין צופיעל אָפּטימיסט, מיט אבסטראקטע פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, פריינד שטיינער, איהר טרייבט רכילות... וואָס הייסט איך אינטערעסיר מיך נישט? אין גענענטהייל, דאָס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שעהנער שפיעל. אזוי צו זאָגען, א גימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע פאָרערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע־מיזם? שפינאזא איז ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאַאיוו): אבער אנדרעיעוו... אך מיין גאָט, ער איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיעף...

הײלפּערט: אַ, מײן שעהנע מײדעל (פּעני װיל בײז װערען, קוקט איהם אָבער אָן און גיט אַ שמײכעל, שטאַרק רויט װערענדיג) אנדרעיעװ זאָגט איהר, צו װאָס זשע לעזט איהר איהם. װען ער װאָלט געװען אַן אױסגעריכטיגער פּעסימיסט, װאָלט ער דאָך אזױ פיעל ניט געשריבען, א פּעסימיסט ליגט אין זײן צימער'ל, פּיפּקעט א ליולקע און שפּײט אין באלקען (אָבגעהאַקט) אַלזאָ װענען ליעבע. (צולאַכט זיך).

פּעני (שמײכעלט): אויב איהר האָט עפּעס שעהנעס צו זאָגען...

שטײנער (האַלטענדיג אַ בוך אין האַנד): אַט האָט איהר דאָס בוך... לעזט איהר פריהער, נאָכדעם װעל איך לעזען.

הײלפּערט (לוסטיג און פרײנדליך צו שטײנער'ן): אַך, גענוג שױן! מיר געהען דאָך רײדען װעגען ליעבע.

פּעני (אונשולדיג): דאָס בוך איז דאָך קליגער פון אונז אלע.

הײלפּערט (בײז): װער זאָגט עס איך?... אלענ־פאלס האלט איך מיך קליגער פאר אלע ביכער...

פּעני (דרײסט): אויב אזױ, װאָלט געװען אינטע־רעסאנט אײך דורכצולעזען...

הײלפּערט (לאַכענדיג): אַ, װען איהר לעזט מיר דורך, װאָלט איהר געװיס פערשפּארט ביכער צו לעזען...

פּעני (װערענדיג אין גאַנצען דרײסט און שטאַרק פער־כאַפּט פון'ם נײעם בעקאַנטען): ברויך מען אײך לאנג צו לעזען?

הײלפּערט (קוקט זי אָן ערענסט): א, זעהר לאנג, דאָס גאנצע לעבען...

פּעני (װי איבעראשט): און איהר װאָלט עס ער־לױבט?...

הײלפּערט (קוקט זי אָן מיט ליעבע): איך — יא...

שטײנער (מיט אײפערזוכט אין טאָן): ס'װעט אײך נמאס װערען...

הײלפּערט: מעגליך... אלענפאלס וואָלטען די ערש־טע בלעטער געווען אינטערעסאנט...

פּעני (בערישעהמט): און נאָכהער געהט עס פערוועלק־טער און פערוועלקטער...

הײלפּערט: וואָס נאָכדעם וועט זײַן טראכטען ניט קײַן אמת׳ע קלוגע.

פּעני: איך מײַן אויך אזוי...

הײלפּערט (צופריעדען פון זײַן ווירקונג אויף איהר): וואָלט איהר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?

פּעני (כאַפּט זיך אָן): אָ. יא... ווארום ניט... מיט פערגעניגען! (זײ קלײבען זיך צו געהן).

פּעני (קאלט): און איהר שטײנער?

שטײנער (אונבעהאָלפען): הא... איך... (קוקט אויף הײלפּערט׳ן) נײן... איך וויל דערענדיגען א בוך...

הײלפּערט (לוסטיג): נו, געהז מיר בײדע!

(דורך די שויבען הערט זיך גיסען אַ רעגען).

פּעני: אוי, מײַן גאָט, א רעגען גיסט!...

הײלפּערט: אַ דאָס מאכט ניט... איך בין א פּראק־טישער מענש... איך האָב הײַנט געקויפט א שירם...

פּעני (לאכט): אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!...

(זײ געהען אַרויס... שטײנער בלײַבט אַלײן, געהט אום אַ ווײַלע הין און צוריק איבער׳ן צימער; מורמעלט: — אַ שירם... אַ שירם... ס׳ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום טיש נעהמט בלעטערן לאַנגזאם אַ בוך).

(פאָרהאַנג)

ערשטע ליעבע.

פערזאנען:

ליעבמאן, אַ מאַן פון אַ יאָהר 30, מיט אַ סימפּאַטיש געזיכט.
אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוהט אַ פיי־
נע, קוים בעמערקבאַרע איראָניע. אין די גרויסע
ברוינע אויגען שווימט שווערמונג מיט ערפאה־
רונג.

ראָזע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23; מיטלער גראציעזער וואוקס.
דאָס פּנים רונד און אָנציהענד. די אויגען גרויס און
שווארץ. זי לאָזט זיי אָפּט אראָב, אָבער ווען זי הויבט
זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איהר אָנשפּרעכענ־
דען, מערקט זיך דאָרט עפּעס געהיימניספולעס און אונ־
בעשטימטעס.

אין ליעבמאַנ'ס צימער. אַ דריי שטוהלען, אַ זאָפע, אַ טיש. צוויי פענסטער צום גאַס. אויף די ווענד—בילדער.

ל י ע ב מ אַ ן (זיצענדיג אויף אַ ברעג זאָפע און אַנבויגענ־דיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף אַ שטוהל נעבען איהם) : אַל־זאָ, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך? (שמייכעלט) גוט?

ר אָ ז ע (צופריעדען) : זעהר גוט... (קוקט איהם אין די אויגען און לאַכט).

ל י ע ב מ אַ ן (מיט מעהר היימערקייט) : און דו האָסט מיך טאַקע נאָך אַלץ ליעב?

ר אָ ז ע (תמימות'דיג־קאָקעטיש) : רעדסט נארישקייט...

ל י ע ב מ אַ ן (לאַכט) : אַזוי גאַר? — איך רעד נאַ־רישקייט? דאַרפסטו דאָך טאַקע מיך שוין אויפהערען צו ליעב האָבען...

ר אָ ז ע (שפּאַסענדיג) : וואָס מיינסטו? אַז דו וועסט מיר אַזוינע פראַגען שטעלען, וועל איך בייז ווערען...

ל י ע ב מ אַ ן (גוטמוטיג) : נו, שאַ, מיין ליעבע... שוין מעהר ניט... קיינמאָל מעהר ניט. איך מאַך אַלץ אַ שפּאַס... איך האָב אַזוי ליעב מיט דיר אַמאָל אַ שפּאַס צו מאַכען...

ר אָ ז ע (גלעטענדיג איהם זיינע הענד) : דו ביזט, ליעב־מאַן, אַזאַ גוטער, אַזאַ גוטער...

ל י ע ב מ אַ ן (מאַכענדיג זיך ווי דערשראָקען) : אַי, דאָס איז שלעכט! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט איהר פרויען ניט ליעב...

ר אָ ז ע (אָנגע'ברוגז'ט) : דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איבריגענס זיינען דא פערשיעדענע... איך האב בלויז ליעב די גוטע מענער...

ל י ע ב מ א ן : און די שלעכטע ניט?

ר א ז ע (פעסט) : ניין! ניין!

ל י ע ב מ א ן : נו, און מיין חבר גאלדבערג איז געווען א גוטער? (קוקט איהר אריין אין די אויגען).

ר א ז ע (פערליערט זיך עטוואס) : גאלדבערג... ער... ער איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאך געווען דער ערש־טער, וועמען איך האב ליעב בעקומען... איך האב דעמאלט אזוי ווייניג פערשטאנען מענשען...

ל י ע ב מ א ן (צארט) : א, מיין ארים מיידעלע... מיר דאכט זיך, אז דו האסט איהם נאך איצט אויך אמאל אין זינען. אמת, ראזע...

ר א ז ע (בייז): הער אויף צו רעדען! מאכסט מיר בייז! איך האב איהם שוין לאנג פערגעסען...

ל י ע ב מ א ן : ווייל ער איז אוועקגעפאהרען און דו זעהסט איהם ניט. אבער ווען ער קומט, למשל, צוריק?...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואלט איהם אפילו אנקוקען נישט געוואלט...

ל י ע ב מ א ן : פארוואס?

ר א ז ע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען) : ווייל... ווייל איצט האב איך ליעב בלויז דיך...

ל י ע ב מ א ן: ביזטו זיכער דערין?

ר א ז ע : אודאי... זיכער! זעהסטו דען ניט? פיהלס־טו דען ניט?...

ל י ע ב מ א ן (צערשטרייט) : יא... איך פיהל, איך פיהל... (מיט אן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך און דורכגעהענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאך, ווען ער קומט צו מיר, למשל, וואלסטו זיך שטארק אויפגערעגט...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואלט גלייך אוועקגעגאנגען...

ל י ע ב מ אַ ן : פאַר וואָס וואָלסטו אַוועק ?

ר אָ ז ע : ווייל איך האָס איהם איצט...

ל י ע ב מ אַ ן : האָסען ? פאַר וואָס זאָלסטו איהם האָ־סען ? נאַרעלע...

ר אָ ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויל מעהר זיין נאָמען נישט הערען...

ל י ע ב מ אַ ן : אַ מאָדנע זאַך... ער איז מיין בעסטער פריינד און דאַך, ווען דו האָסט איהם, פרעה איך מיך אַזוי.. עס איז נישט שעהן פון מיר...

ר אָ ז ע (שמייכלענדיג) : מעגליך, אַז עס איז נישט אַזוי שעהן... אבער דיין דאָזיגער געפיהל קומט דאָך פון דיין ליעבע צו מיר, אמת ?...

ל י ע ב מ אַ ן (ענטציקט) : אָ, דו ביזט אַ קלוגע מיידע־לע ! פערשטעהסט גוט זאַכען...

ר אָ ז ע (מיט אַ שפּיעלענדען שמאָלץ) : געוויס בין איך קלוג... וואָס דען מיינסטו, אַז נאָר איהר זענט קלוג ?...

ל י ע ב מ א ן (ערנסט) : אָ, איך מיין עס גאָר ניט... אָפּטמאָל דאַכט מיר, אַז די פרויען זיינען קליגער פאַר אונז... אָפּט שרעק איך מיך פאַר זייער שכל...

ר אָ ז ע : שרעק זיך ניט, ליעבמאַן... מיר וועלען דיר קיין שלעכטס ניט טהאָן...

ל י ע ב מ א ן : ווער ווייס... (קוקט איהר אין די אויגען אַריין) : אָפּט דאַכט מיר, אַז גאָלדבערג איז געקומען און דו נעהסט צו איהם צוריק אַוועק... ראָזע, הא ? קען עס אמאָל נאָך פּאַסירען ?...

ר א ז ע : רעד ניט, ליעבמאַן... פון גאָלדבערג'ן האָב איך שוין אויף אימער זיך אָבגעזאָגט... איבריגענס אינטערעסירט ער מיך ניט מעהר...

ל י ע ב מ א ן : איז עס מעגליך אַזוי ניך צו פערגעסען ?

ר אָ ז ע (שוואַך) : זעהסט דאָך אַז יאָ...

ליעבמאן (געהט ארום הין און צוריק איבער'ן צימער, שטעלט זיך פלוצים אָב נעבען ראָזע'ן, נעהמט זי אָן פאר דער האַנד און שרייט אויס, ווי ניט מיט זיין שטימע): ווייסט, ראָזע, גאָלד־בערג איז היינט געקומען!...

ראָזע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיך געגארען...

ליעבמאן (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה איז ער געקומען... און פאָהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...

ראָזע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלויז איין טאָג?...

ליעבמאן: יא, בלויז אויף איין טאָג...

ראָזע: נו, האָסט מיט איהם שוין גערעדט?...

ליעבמאן: געוויס...

ראָזע: און זיך שוין מיט איהם געזעגענט?...

ליעבמאן: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט אויפ'ן זייגער) נאָך א האַלבע שעה...

ראָזע (שטארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהערשען): וואָס רעדסטו?... באמת? נאָך א האַלבע שעה! מיין גאָט, וואָס עס קען פּאַסירען...

ליעבמאן: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט מיך לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפען פּיהלען אין אן אונאַנגענעהמער לאַגע? דו וועסט באלד אוועק־געהן...

ראָזע (ווי אונצופריעדען): געוויס... איך וועל גלייך אוועקגעהן...

ליעבמאן: אַ, מיין גוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).

ראָזע (לייכט אָבשטויסענדיג איהם): איך בין אזוי איבערראַשט... גאָר אין מיטען דערינען גאָלדבערג!... האָט איהר געהערט אביסעל. (אויפגערעגט).

ל י ע ב מ א ן : ווילסט איהם ניט זעהן... איך וויים, ראָזע, דו וועסט גלייך אװעקגעהן... איך רעכען, אז דו דארפסט טאקע שוין אװעקגעהן... אפשר געהט מיין זייגער ניט ריכ־טיג...

ר אָ ז ע (צוטומעלט) : דיין זייגער געהט שוין גאָר ריכ־טיג... באלד גײה איך... ווען קומט ער, זאָגסטו ?

ל י ע ב מ א ן : ער קומט אכט.

ר אָ ז ע : איז נאָך דאָ צייט ?...

ל י ע ב מ א ן : ניין, עס איז שוין װעניג צייט געבלי־בען... וויבאלד אז דו ווילסט זיך מיט איהם ניט בעגעגענען, דארפסטו שוין געהן...

ר אָ ז ע (אָנקוקענדיג איהם מיט פאָרוואורף) : דו טרייבסט מיך שוין גאָר ?...

ל י ע ב מ א ן (פערוואונדערט און בעליידיגט) : ראָזע, וואס רעדסטו ? איך טרייב דיך ? ווי אזוי קענסטו עס זאָגען !... איך מיין בלויז צו אויסמיידען פאר דיר אן אונאנגענעהמליכקייט, צו בעגעגענען זיך מיט איהם...

ר אָ ז ע (פערלאָרען) : געוויס... איך וויל איהם ניט זעהן... איך האס איהם, איך פעראכט איהם... ער איז א מיאוס'ער מענש !...

ל י ע ב מ א ן (קוקענדיג אויפ'ן זייגער) : אָ, ער דארף שוין קומען... ראָזע, איך בעט דיך, געה אװעק.. עס איז בעסער פאר אונז אלע דריי...

ר אָ ז ע : געוויס... איך קען זיין פרצוף ניט אָנקוקען... איך האָב קיינמאל א מענשען אזוי ניט פיינד געהאט, ווי איהם...

ל י ע ב מ א ן (אויפגערעגט) : יא, ראָזע... איך וויים... איך גלויב דיר... אבער דו מוזט שוין געהן...

ר אָ ז ע : געוויס געה איך... וואס רעדן האָבטו געמיינט? איך וועל ווארטען ביז ער וועט קומען ?.. ער וועט דערציו ניט

זוכה זיין!... ערשט איצט האָב איך דערפיהלט מיין גאנצען האַס צו איהם... ערשט איצט...

ליעבמאַן (שטאַרק פערלאָרען): איך שעץ אָב דיי־נע געפיהלען... ביי דיר האָט ער עס פערדיענט... אָבער, ראָזע, עס איז שוין פינף מינוט צו אַכט... ער קען דיך נאָך טרעפען אויף די טרעפּ... צו וואס דאַרפסטו דאַס?...

ראָזע (שפּרינגט אויף): אז איך וועל איהם טרעפען אויף די טרעפּ וועל איך גלייך ארויפלויפען אויפ'ן העכסטען שטאָק...

ליעבמאַן (אין העכסטער אויפרעגונג): אַ, מיין נאָל־דען קינד... דיין צאָרען פערשטעה איך... אָבער זעה, עס איז געבליבען בלויז דריי מינוט... ער קען דאָך אָנקומען, און דו וועסט קיין צייט ניט האָבען איהם אויסצומיידען...

ראָזע: איך וועל שפּרינגען דורכ'ן פענסטער... זיי רו־היג, ליעבמאַן... איהם וועל איך שוין ניט אָנקוקען...

ליעבמאַן (מיט גרויס שרעק): אַ, מיין גאָט! עס איז שוין באַלד אכט... נאָך צוויי מינוט... שנעלער, ראָזע... אָט איז דיין מאַנטעל.

ראָזע (היסטעריש): קיינמאָל וועל איך איהם ניט וועלען זעהן... ער איז אַ שלעכטער מענש...

ליעבמאַן (שפּרינגט פון אָרט): דו ביזט גערעכט... אָבער דאַן מוזטו דאָך שוין ענטלויפען, וואָרום נאָר איין מינוט און עס וועט שוין זיין שפּעט..

ראָזע (וויינענדיג): מיין ליעבער ליעבמאַן... נעהם מיך ארום... דריק מיך פעסט צו צו דיר... אָבער פעסט... אַ, ווי ליעב איך האָב דיך!.

ליעבמאַן (צוטומעלט: יא.. .ראָזע... אָט, איך געה צו דיר... (עס הערט זיך אַ קלינגען) ראָזע! ער געהט!... וואָס וועסטו טהאָן?

ר אַ ז ע (מיט אַ בעהאַלטענער פרייד): איך גלויב נים, אז דאָס איז ער...

ל י ע ב מ אַ ן: זיכער ער... ער איז אַלעמאָל פּינקטליך...

ר אַ ז ע (בייז): נו, אז ער — איז וואָס? איך לאָך מיך אוים פון איהם!... איך וויל זיך גאָר ניט בעהאַלטען פון איהם... געה שנעל עפען איהם די טהיר...

ל י ע ב מ אַ ן (צורודערט, געהט עפענען די טהיר).

ר אַ ז ע (שטעלט זיך אַוועק ביים שפּיגעל... קעהרט זיך צום אריינקומענדיגען גאָלדבערג'ן): העללאָו מר. גאָלדבערג. (דריקט איהם די האַנט).

ל י ע ב מ אַ ן (בלייבט איבערראַשט).

(פאָרהאַנג)

דער נייער צימער.

פ ע ר ז אָ נ ע ן :

נח שפּירא, דרייסיג יאָהר אַלט.
חיים בערגעל, אין דיזעלבע יאָהרען.
העניע בלוט, א מיידעל פון עטליכע און צוואנציג יאָהר.

(די סצענע שטעלט פֿאָר אַ צימער מיט צוויי פֿענסטער, וועלכע געהען אַרויס צום הויף; די פֿענסטער זיינען פֿערהאנגען מיט ווייסע גארדינען; אין מיטען צימער אַ קיילעכדיגער טישעל, ארום טישעל צוויי שטוהלען, ביי דער זייט אַ וויעג־שטוהל, אין איין ווינקעל צימער אַ עטאַזשערקע וואו עס ליגען אין אונאָרדענונג איניגע ביכער; ביי דער וואנט געגען איבער די פֿענסטער שטעהט אַ גרויסע ברייטע, שעהן פֿערבעטע בעט מיט צוויי קי־שעלעך אין דער ברייט).

שפּ י ר א (מיט אַ בלאס אינטעליגענטען אויסזעהן, שטעהט נעבען אַ פֿענסטער און קוקט אַ ווײַלע אין הויף אַרויס, נאָכדעם געהט ער צו צום בעט, גיט א פֿיהר איבער אַ קישעלע און בלייבט ווידער פֿערטיעפֿט, עס הערט זיך אַ קלאַפּען אין טיהר, שפּירא רופֿט אויס): אריין!

ב ע ר נ ע ל (קוקט זיך אַרום ווי איבערראשט מיט אַ שמיי־כעל אויפ'ן גלאַט ראזירטען פּנים): אַבער א צימער, א פּאלאַץ. וואָס איז מיט דיר, שפּירא, ביזט רייך געוואָרען!...

ש פּ י ר א (שמייכלענדיג): ניין, ברודער, קיין גביר בין איך ניט געוואָרען. אָבער עס האָט זיך מיר געמאכט א מציאה, שטעל זיך פֿאָר, אזא צימער דריי דאָלאר א וואָך... עס איז דאָך ווירקליך אונערהערט ביליג!

ב ע ר נ ע ל: יא, ווירקליך ביליג (קוקט זיך ווידער אַרום זייגע בליקען פֿאַלען אויף'ן בעט, צולאַכט זיך): אבער, ברודער, אַ בעט! ווערסט דאָך אין איהם פֿערלאָרען...

שפירא (פערלענען) : אמת טאקע... צו גרויס! ס'איז איינגענטליך א בעט פאר א פאר פאלק...

בערגעל (שמייכלענדיג) : וואס מיינסטו? שפירא ס'וואלט שוין טאקע צייט געווען... ביזט שוין, ברודער ניט קיין אינגעלע... ווי באלד א בעט איז שוין דא, נעהם א ווייב און פטר אן עסק!

שפירא (כלומרשט בייז): דול מיר ניט קיין קאפ... איך האב ניט ליעב די נארישקייט...

בערגעל (ערענסטער) : נארישקייט? איך בין נאך ניט זיכער, אז עס איז נארישקייט... די גרעסטע חכמים האבען געהאט ווייבער.

שפירא (לאכענדיג) : ס'הייסט ווייל ס'איז דא א גרויסע בעט, דארף מען שוין חתונה האבען...

בערגעל : נו, יא, דאס בעט האט אביסעל א שייכות דערצו.

שפירא : נא... איך לייקען דאס ניט... איך אבער קוק אויף די הייראט אביסעל העכער...

בערגעל (וויציג) : ווארום? דאס בעט איז גענוג הויך...

שפירא : אט לאמיר ריידען וועגען פרעהליכערע זאכען! (צוטראגענדיג) קאפע וועסטו טרינקען?... איך קען בעשטעלען ביי דער מיסעס, זי איז א זעהר פריינדליכע קריסטין. זי האט מיר געזאגט, אז אויב איך וויל אמאל אויפנעהמען א גאסט, קען איך אנקלינגען, וועט זי מיר ברענגען קאפע.

בערגעל : ניין, א דאנק... איך דארף שוין געהן... איך בין בלויז אריין אויף א ווייל, געוואלט זעהן דיין נייעם צימער.

שפירא : איך דאנק דיר... עס איז טאקע אומעטיגליך. איך האב געשריבען העניען אויף, זי זאל קומען, קען זיין זי זאל נאך היינט קומען. איך געה דערפאר ניט אוועק.

ב ע ר נ ע ל (צופריעדען) : אַט דאָס מיין איך טאַקע, זאָל זיין העניע, זאָל זיין איידע... אבי ניט אליין (קוקענדיג אין בעט) און בפרט איצט, אז דו האָסט אזאווירקליך בעקוועמע בעט...

ש פ י ר א (כלומרשט בייז) : נו גענוג !...

ב ע ר נ ע ל : זיי מיר מוחל, איך מיין ניט קיין שלעכטס... גלאַט אזוי — מען קוקט אויפ'ן בעט, רעדט זיך ממילא... איצט ברודערקע, געה איך... איך דאַרף דאָ אריין געהן פאר דריי בלאָקס.

ש פ י ר א : קום נאָכדעם צוריק...

ב ע ר נ ע ל : אפשר, אויב איך וועל דאַרפען ניט טרעפען קיינעם אין דער הייב. דערוויילע גוד־באי, פריינד. (אָב).

ש פ י ר א (בלייבענדיג אליין) : זי וועט קומען צו ניט? (געהט צו צום בעט און ציהט זיך אויס אין דער ברייט. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיהר. ער שפרינגט אויף, לויפט צו צום טיהר און עפענט איהר. עס קומט אריין העניע; אָנגעטהאָן אין אַ נייעם סוט, דאָס געזיכט אביסעל אָבגעלעבט, אָבער נאָך מיט צאַרטען חן; די אויגען גלאַנצען מיט בענקשאַפט און בעגעהר).

ה ע נ י ע : אַ קוים געטראָפען ! הייסט עס — דאָ וואָהנט איהר ! (בעטראַכט דאָס צימער) א זעלטען שעהנער רום, צוויי פענסטער... (געהט ווייטער): א וויעג־שטוהל אויך... איך וועל זיך טאַקע אביסעלע וויעגען (בעטראַכט דאָס בעט, שיכט אויס מיט אַ גרויס געלעכטער) אַ, מיין גאָט, זעהט ס'ארע בעט ! אזא גרויס בעט ! שפירא, צו וואָס בעדאַרפט איהר אזא גרויס בעט ? הי־הי־הי ! אוי, איך דערהאַלט ניט.. דאָ קען דאָך שלאָפען אַ גאַנצע פאַמיליע...

ש פ י ר א (פערשעהמט) : נו, וואָס קען איך העלפען... דאָס איז אַן אמעריקאַנער מינהג.. ביי די אמעריקאַנער זיינען אַלע בעטען אזעלכע גרויסע...

ה ע נ י ע (לאבענדיג אלץ): נו, איהר האט גאר ניט קיין מורא צו שלאפען אליין אין אזא בעט ?...

ש פ י ר א : וואס מיינט איהר... אביסעל איז טאקע נישט בעקוועם, מיר דאכט זיך, אז איך ווער אין איהר פערלארען, די ערשטע נאכט האב איך ניט געקענט איינשלאפען. איך האב מאד־נע געפיהלט.

ה ע נ י ע (ערנסטער): ווירקליך מאדנע.. איך וואלט ניט געקענט ליגען אליין אין אזא גרויסע בעט...

ש פ י ר א : יא, מיר איז אויך ניט אנגענעהם... מעג־ליך, אז די מיסעס וועט מיר געבען אן אנדער בעט...

ה ע נ י ע (כאפט זיך אן): א, ניין, צו וואס איבער־טרייבען? פערקעהרט, ס'איז גאנץ בעקוועם. ניין, בייט ניט אום... מיר געפעלט עס — ברייט, פריי!

ש פ י ר א : יא, אבער איהר האט דאך געלאכט...

ה ע נ י ע : א, איך האב ניט געלאכט... איך האב נלאט געזאגט, אז עס איז א גרויסע בעט..

ש פ י ר א : אבער עס איז באמת ניט בעקוועם...

ה ע נ י ע : פאר וואס אייגענטליך?

ש פ י ר א (דרייסטער): ווייס איך, עס איז אייגענטליך א בעט פאר א פאר פאלק, פאר א מאן און ווייב... איך בין דאך א בחור... איהר ווייסט דאך... צו וואס זאל איך געברויכען אזא גרויס בעט...

ה ע נ י ע (שמייכלענדיג): נו, נעהמט מען א ווייב... וואס איז? ווענינ מיידלעך זיינען דא אין אמעריקא...

ש פ י ר א : אך מיין גאט! נעהמען א ווייב... קויפט מען דען א ווייב אין א דעפארטמענט סטאר...

ה ע נ י ע : צו וואס קויפען? איהר קענט דאך אויס־קלייבען איינע פון אייערע בעקאנטע.

שפ י ר א : ווייס איך, עפעס האב איך דאריבער קיינ־

מאָל ניט געטראכט... אַט קען איך אייך שוין א צוויי־דריי יאָהר און דאָך האָבען מיר וועגען אזעלכעם קיינמאָל ניט גערעדט...

ה ע נ י ע (פאכעט זיך מיט'ן טיכעל) : אוי, ביי אייך איז דאכט מיר, צו הייס... עפענט אויף א פענסטער...

ש פ י ר א : יא, איך קען עפענען... אבער טהוט אויס דעם דזשעקעט...

ה ע נ י ע (פערלעגען) : יא, ווירקליך, איך וועל מיך אויסטהאָן! (טהוט אויס דעם דזשעקעט, בלייבט אין אַ דורכזיכ־טיגע ווייסע וויסט, דורך וועלכע עס קוקט ארויס איהר שעהנע ווייסע ברוסט).

ש פ י ר א (קוקענדיג אויף איהר וויסט) : אך, מיין גאָט, איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן אייך אזוי שעהן...

ה ע נ י ע : אַ, איהר מאכט מיר קאָמפּלימענטען... פון אייך האָב איך עס ניט ערוואַרטעט...

ש פ י ר א (אויפגערעגט) : פאר וואָס ? איהר מיינט אַז איך ווייס ניט ווי אזוי צו שעצען אייך ?...

ה ע נ י ע (רויטלענדיג זיך) : פאר וואָס עפּעס דוקא היינט ?

שפ י ר א : היינט האָב איך מיר עפּעס דערפיהלט דרייסטער, לעבענסלוסטינער.. א נייער צימער... נייע האָפנונ־גען (נעהמט זי אָן פאר'ן האַנד) : זעצט זיך, העניע, לעבען מיר... אַט דאָ...

ה ע נ י ע (פערשעהמט) : וואָס עפּעס דאָ ? איך וועל מיך זעצען אויפ'ן וויעג - שטוהל...

ש פ י ר א (אין העכערע אויפרעגונג) : א, צו וואָס אויפ'ן וויעג־שטוהל... דאָ, איז זעהר, זעהר אנגענעהם... (ער ציהט זי צו זיך, זי פאָלגט איהם ווילענלאָז, זיי זעצען זיך ביידע צו. ער גלעט איהר די האָר.) איהר האָט זעלטען שעהנע האָר... צולאָזט זיי, איך בעט אייך, צו וואָס די שטאהלענע האָר־נאָדלען, די שווערע קאמען, בעפרייט זיך פון זיי...

ה ע נ י ע (ווי דערשראָקען) : ניין, ניין, מען דאַרף ניט!... עס קען נאָך אימעצער אָנקומען...

ש פּ י ר א (פליסטערענדיג) : ניין, מיין הענעלע, קיינער וועט ניט קומען... קיינער ניט... אז איהר זייט דאָ, ברויך איך קיינעם ניט... איך וועל קיינעם ניט אריינלאָזען... (שלעפּט נער־וועז די האָר־נאָדלען און די קאמען פון איהר קאָפּ, אַ מאָמענט, און די שוואַרצע שעהנע האָר ווערען צושאָטען איבער די שולטערען).

ש פּ י ר א (שרייט אויס מיט ענטציקונג) : ווי הערליך! מיין גאָט! (שליסט זי אין זיינע אַרעמס) הענעלע, טהייערע, איך האָב אייך יעצט אזוי ליעב, אזוי ליעב!

ה ע נ י ע (אין זיינע אָרעמס) : בלויז איצט ?...

ש פּ י ר א (פייערדיג) : ניט בלויז איצט.. שטענדיג, שטענדיג, שטענדיג וועל איך דיך ליעבען... (ראַש) ווילסט, הע־נעלע, זיין מיט מיר שטענדיג ?...

ה ע נ י ע (קוקט איהם אָן מיט פערשעהמענדע בליקען) : מיינט איהר עס ערענסט ?

ש פּ י ר א (מיט גלוט) : אַ, מיט דעם הייליגסטען ערענסט, העניעלע, מיין גאָלדענע! גלויב מיר! איך מיין עס ערענסט... (נעהמען זיך שטאַרק ארום).

ה ע נ י ע (בליבענדיג פערגליווערט אין זיינע ארימס) : א מיין טהייערער! ווי גוט עס איז צו זיין צוזאמען!

ש פּ י ר א : דאָס העכסטע גליק פון וועלכע איך האָב די לעצטע יאָהרען געטרוימט...

ה ע נ י ע (צולאַכט זיך) : און ווער, שפּירא, איז אונזער שדכן געווען...

ש פּ י ר א (גלעטענדיג זי) : אַ, דער שדכן איז דאָס שעה־נע בעט, וועלכע האָט שאַרפער געמאַכט מיין איינזאמקייט.

ה ע נ י ע (אין עקסטאז) : געבענטשט זאל עס זיין אויף אימער!

ש פ י ר א (מיט כונה) : יא, געבענטשט!

(העניע און שפירא קושען זיך הייסער און הייסער).

(פארהאנג)

דער שפּאַניער.

פערזאנען:

ליזא, 25 יאָהר, אַ ברונעטין, זעהט אויס ווי אַ שפּאַניערין.

ראָזא, 20 יאָהר, איהר שוועסטער.

נחום, 25 יאָהר, זייערער אַ קוזין.

באָרדאַשי, 30 יאָהר, עכטער ברונעט.

(די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק, די לעצטע צייט)

די סצענע שטעלט פאָר אַן אָרים, אָבער זויבער אויפגע־
רוימט צימער. די צוויי בעטען זאָרגפעלטיג פערבעט.
בלאַנק־ווייסע ציבען אויף די קישענס. איבעראל מערקט
זיך די אַרבייט פון געשמאַקפולע פרויען־הענד. 7 אַ זייי־
גער אין אָווענד. דער גאַז איז שוין אָנגעצונדען. אַז
דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, געפינט זיך אויף דער
סצענע ליזא און ראָזא.

ל י ז א : די אידישע יונגעלייט מענען זיך אלע אויפ־
הענגען... אלע ביז איינעם...

ר אָ ז אָ : יאָ, זיי זיינען אלע גראָב... איך האָב זיי אויך
פיינט...

ל י ז א : זיי זיינען נישט אויפריכטיג און האָבען נישט
קיין שום אהנונג פון וואהרער ליעבע...

ר אָ ז אָ : פאַרהאַן זאָגאר אויסנאהמען..

ל י ז א (האַקט זי בייז איבער) : געה זוך די אויסנאהמען!
די ביסט נאָך יונג, אָבער איך... פון אלע מיינע ליעבעס מיט
אידישע יונגעלייט האָט זיך אויסגעלאָזט א טייך. (פערהאַפט זיך)
קיין טייך אויך נישט... דאָס הארץ איז אזוי טרוקען...

ר אָ ז אָ : מיינסט, אז ניט־אידען זיינען בעסער?...

ל י ז א : יאָ! איך בין זיכער... איך בין זיכער... (געהט
אום אויפגערעגט הין און צוריק איבער'ן צימער).

ר אָ ז אָ (מיט אַנטייל) : ליזע, עפּעס ביזטו צופיעל פער־
טיעפט...

ל י ז א : יאָ, איך האָב עפּעס צו דערצעהלען, נאָר איך
ווייס נישט, וועמען קען איך עס ענטרעקען...

ר אָ ז אַ : פאר מיר, דאכט זיך, קענסטו אַלץ דערצעהַ־לען... ווייסט דאָך, אז איך פערשטעהע דיך און פיהל דיר מיט.

ל י ז אַ (פאלט איהר אַ וויינענדיגע אויפ׳ן האַלז) : אוי, ראָזעלע, אז דו וואָלסט וויסען, וואָס ביי מיר קומט איצט פאָר אין הארצען...

ר אָ ז אַ (געריהרט) : דערצעהל מיר, ליזא, דערצעהל...

ל י ז אַ (בערוהיגט זיך אַביסעל) : יאָ, דיר וועל איך עס דערצעהלען... אייגענטליך וועל איך עס מוזען אלעמען דערצעה־לען... איך האָב פאר קיינעם קיין מורא נישט... ווייסט, ראָזע־לע, עס קאָן זיין, אז אינגיכען זאָל איך פריי ווערען פון מיין שאפּ...

ר אָ ז אַ (שטארק פעראינטערעסירט) : וואָס הייסט ?

ל י ז אַ : איך האָב מיט אַ פאָר וואָכען צוריק זיך בע־קענט מיט איינעם, וואָס געהט אוים נאָך מיינע טריט...

ר אָ ז אַ (גליקליך) : זעהר גוט ! זעהר גוט... אוי, ווי צו־פרידען איך בין... דערצעהל מיר, ווער ער איז... בעקען מיך מיט איהם...

ל י ז אַ : אַט דאָס איז אָבער דאָס איינציגע, וואָס איז מיר שווער...

ר אָ ז אַ : פארוואָס ...

ל י ז אַ : ער איז נישט קיין איד.

ר אָ ז אַ (ווי דערשראָקען) : הם... אַ גוי...

ל י ז אַ (בייז) : דו אויך !... אַ גוי ! קענסט נישט זאָ־גען חאָטש אַ קריסט...

ר אָ ז ע : ענטשולדיג, איך האָב מיך אויסגערעדט... איך מיין טאקע... אַ קריסט...

ל י ז אַ : ביי מיר איז נישטאָ קיין גוי און נישט קיין קריסט — איך ווייס נאָר, אז ער איז אַ שפּאַניער...

ר אָ ז אַ : ווי אזוי האָסטו זיך מיט איהם בעקענט ?...

ל י ז א (שטראַהלענד): אויף זעהר אַן אינטערעסאַנטען אופן... איך בין מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק געפאָהרען מיט'ן עלע־וויטער, זיצט אַזוי נעבען מיר אַ ברונעטער יונגערמאַן מיט אויגען, שוועסטערקע, מיט אויגען, אַז זיי האָבען מיך דורכגע־דרונגען... שוואַרץ ווי קויהל!... און האַלט אַזוי די אויגען אויף מיר און קוקט אויף מיר אַזוי.. איך בין זיך מודה, אַז איך האָב אויך אויף איהם געקוקט... עפּעס האָב איך זיך נישט געפיהלט גענוג שטאַרק, נישט צו קוקען אויף איהם... ענדליך הער איך ווי ער פרעגט מיך: — זענט איהר נישט קיין שפּאַניערין?... איך בין אין אָנפאַנג געוואָרען צוטומעלט און האָב נישט געקענט איהם ענטפערן, נאָר באַלד האָב איך געפאַסט מוט און איהם געענטפערט: צום בעדויערען, ניין... ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן און זיך אָנגערופען: ווירקליך צום בעדויערן... איך האָב גע־מיינט, איהר זענט מיינס אַ לאַנדס־מיידעל... דאָ זיינען דאָ אַזוי וועניג אונזערע פרויען... ער האָט מיך אַזוי דערמיט געריהרט, אַז איך האָב גלייך בעקומען מוט און געפרעגט: און נישט קיין שפּאַניערין קען אייך דען קיין פריינד נישט זיין? איך ווייס אַליין נישט, וואו איך האָב געקריגען דעם מוט צו זאָגען איהם דאָס... ער האָט מיך אָנגעקוקט מיט אַזוי פיעל ליעבע, אַז איך האָב געמיינט, איך צוגעה. נאָכדעם רופט ער זיך אָן: קען איך האָבען דאָס גליק צו זעהן אייך נאָך אַמאָל?

איך האָב איהם געענטפערט, אַז איך קען איהם נישט... דאָך האָב איך איהם פערשפּראָכען צו טרעפען זיך מיט איהם אַמאָל... אַז עס איז געקומען די סטיישאָן, וואו איך האָב געדאַרפט אַראָב, איז ער אויך אַראָב און האָט זיך אָנגערופען: איך וועל אייך אַליין נישט לאָזען געהן, איך וועל אייך בעגלייטען... אַראָב־געהענדיג פון די טרעפּ, האָט ער מיר גלייך גענומען אונטערן אָרים. איך האָב נישט געהאַט קיין קראַפט ווידערצושטעהן און ער האָט מיך בעגלייט ביז'ן הויז...

ר אָ ז אַ: זעהר אינטערעסאַנט!

ל י ז אַ : זייט דאַן טרעפֿען מיר זיך אַלע אַווענד...

ר אָ ז אַ : האָט איהר שוין געוועזן ערנסטעס?... ב'מיין, צו וואָס קען עס פיהרען?...

ל י ז אַ : ער דאַרף היינט צו מיר קומען אהער. מיר דאכט, ראָזעלע, אַז ער וועט זיין מיין חתן און שפּעטער מיין מאַן... איך וויל, דו זאָלסט איהם טאַקע קענען...

ר אָ ז אַ : איך וויל איהם טאַקע זעהן... איך האָב נאָך קיינמאָל קיין שפּאַניער נישט געזעהען... מען זאָגט, זיי האָבען זעהר היים בלוט... אַן אמת טאַקע, ליזא?...

ל י ז אַ (פערשעמט) : ווייס איך...

ר אָ ז אַ : ווי הייסט, דו ווייסט נישט... האָט ער דען דיך נישט געקושט אמאָל...

ל י ז א (לאַכענדיג גוטהערציג) : נארעלע, אויף דער גאַס קען מען זיך נישט קושען.. אַ פּאָליסמאַן קען נאָך אַוועקפיהרען אין סטיישאַן־הויז... אַט וועסטו איהם היינט זעהן...

ר אָ ז אַ : איך וויל איהם זעהר זעהן! (נאַאיוו) איך וועל גלייך אַוועקגעהן, איך וועל דיר נישט שטערען...

ל י ז אַ (פערשעמט) : ביזט אַ נאַר... וואָס וועסטו מיר שטערען... דאַרפסט נישט אַוועקגעהן...

ר אָ ז א (צוהיצט) : ניין, איך וועל אַוועקגעהן, איהר וועט זיך דאָ פערברענגען...

ל י ז אַ (אויפגערעגט) : אוי, מיין גוט שוועסטערל! (צעוויינט זיך).

ר אָ ז אַ : טאָ וואָס וויינסטו, נארעלע? געהערט אביסעל... וויינט נאַר... (בתמימות) וויינסטו ווייל אַ קריסט?...

ל י ז אַ : ניין, דאָס אַרט מיך נישט. וואָס אַרט מיך, ווער עס וועט מיר געבען גליק... איך וויין גלאַט אזוי, עס וויינט זיך...

ר אָ ז א (דערמאָהנענדיג זיך אָן עפּעס) : אוי, ליזא... ווען נחום זאָל דאָס וויסען! ער איז אַזאַ נאַציאָנאַליסט, ער וועט אזוי בייז זיין!

ל י ז אַ : נו, וועט ער בײז זײן! איהם איז גוט, אז ער האָט ארום זיך פיעל אידישע מײדלעך... זאָל ער פּרובירען לע־בען אזוי אײנזאם ווי איך... א גאנצען טאָג ארבײטען אין שאפּ און אין אָווענד לײענען א פּײפּער, — וועט ער אויך נישט מא־כען קײן אונטערשיד פון אַ אידישער ביז אַ קריסטין...

ר אָ ז א (נאָכדענקענדיג): אודאי אזוי... אין ליעבע־זא־כען איז נישטאָ קײן איד און קײן קריסט...

ל י ז א: בכלל האָב איך קײן מורא נישט פאר קײנעם... איך וועל מײן גליק נישט אָבשטױסען צוליעב אמונה... אז נחום קומט, דערצעהל איך איהם...

ר אָ ז א: ער דארף שוין טאקי דאָ באלד זײן. ער האָט נעכטען מיר געזאָגט, אַז הײנט קומט ער. — שא, מיר דאכט, אז ער געהט...

ל י ז אַ: אפשר געהט דאָס דער שפּאניער? (עס עפענט זיך די טיר און נחום געהט ארײן).

נ ח ו ם: (דערלאנגענדיג בײדען די הענד): וואָס מאכט איהר, מײנע שוועסטערליך?...

ר אָ ז א (לאכענדיג): א תנאים!

ל י ז א (צו ראָזען): רײד נישט קײן נארישקײט..

נ ח ו ם: עפּעס א סוד... דערצעהלט מיר, נארישע קינ־דער. עפּעס בין איך דאך אײער גײסטיגער אַפּעקון...

ל י ז א: א נארישקײט, איך האָב מיך בעקענט מיט א יונגענמאן, הײסט שוין בײ איהר מאכען תנאים...

נ ח ו ם: אדרבא, גאנץ פײן. תנאים איז א אידישע זאך...

ל י ז אַ (ראש): דער חתן איז אָבער נישט קײן איד.

נ ח ו ם (איבערראשט): נישט קײן איד... וואָס הײסט נישט קײן איד?...

ר אָ ז א (שיסט אוים): א קריסט...

נ ח ו ם : א קריסט! ווי קומט ליזא צו קריסטען? אר־בייטסט דאך אין א אידישען שאפ!...

ל י ז א : וואס מיינסטו טאקע, אז אין ניו־יארק איז שוין גאר קיין קריסטען נישטא?...

נ ח ו ם (לאכענדיג) : סיידען אין בראנזוויל... איך בין שוין דא דריי יאהר און האב נאך קיין קריסט נישט געזעהען...

ל י ז א : נו, איז דאך גוט... טא וואס דארפסטו ארץ־ישראל? איז דאך דא ארץ - ישראל....

נ ח ו ם : דאס איז אן אנדער פראגע. וועגען ארץ־ישראל האבען מיר מארגען טאקע א מיטינג... הייגט אבער דערצעהל מיר, ווער איז טאקע דיין נייער בעקאנטער. זיי פארזיכטיג.

ל י ז א (בייז) : פארזיכטיג! פארזיכטיג! נאר זיי היטען זיך!

ר א ז א (קען נישט איינהאלטען זיך) : ווייסט, ווער איהר חתן איז?... א שפאניער!...

נ ח ו ם (דערשראקען) : א שפאניער! ווי קומט זי צו א שפאניער... דו בלאפסט.

ל י ז א : ניין, ברודערל, זי בלאפט נישט. מיין בעקאנ־טער איז א ריינער שפאניער.

נ ח ו ם (ערנסט) : ליזא, וואס רעדסטו, — געהסט זיך פערבינדען מיט א שפאניער?... האסט נישט געלעזען די אידי־שע געשיכטע?...

ל י ז א : וועלכע געשיכטע?...

נ ח ו ם (צוקאכט) : דו ווייסט נישט פון דער געשיכטע פון אידען אין שפאניען... ווייסט נישט, אז מען האט אונז דאר־טען געברענט אויפ'ן אויטא־דא־פע...

ל י ז א (פער'חדוש'ט) : אויפ'ן וואס?

נ ח ו ם (קרימט זי בייז) : אויפ'ן וואס? אויפ'ן וואס? — אויפ'ן אויטא־דא־פע... די אינקוויזיציע...

ל י ז א : אינקוויזיציע... מיינע געשעפטען... אין שאפ איז מעהר אינקוויזיציע...

נ ח ו ם : איך וועל דיר נישט לאזען האבען קיין געשעפטען מיט'ן שפאניער... (אויפגעבראכט) : וועה! וואס א אידישע טאכטער קען זיך ערלויבען!... אט דאס זאגט טאקע מאקס נארדוי...

ל י ז א : שוין מאקס נארדוי — וואס איז דאס פאר א מין אינקוויזיציע?

נ ח ו ם (ווייכער) : ליזא, ווייסט דאך, אז איך בין נישט קיין פאנאטיקער, מיך ארט נישט זאלסט חתונה האבען, למשל, מיט א סאציאליסט, כאטש פיינט האב איך זיי אויך, ווי א איד — חזיר. (ווידער בייז) האב חתונה מיט אן איטאליענער, צו אלדי טייוועל! מיט א יאפאנעזער, מיט א חינעזער, מיט אן עסקימאס... וויבאלד אז אייך ציהט צו גוים! אבער מיט א שפאניער... דאס פאלק, וואס האט אידען אזוי געפייניגט...

ל י ז א (סארקאסטיש) : מיך האבען זיי נישט געפייניגט... מיין אידישער באס פייניגט מיך מעהר...

נ ח ו ם : רעדסט ווי אן אנטיסעמיטין, ווי א פעררעטערין!

ר א ז א (האקט איבער) : עמיצער געהט.

ל י ז א (אויפכאפענדיג זיך) : דאס איז ער! דער שפאניער!

נ ח ו ם : איך וועל איהם ארויסיאגען!

ל י ז א : איך בעט דיך, זיי א מענש, געה ארייין אין מיין לאגע...

נ ח ו ם : א, טארקוועמאדא! אינקוויזיציע! אויטא־דא־פע! פערפלוכט זאלט איהר זיין!

ר א ז א : ששש...

(עס עפענט זיך די טיר און עס גײט אַריין באַרדאַשי. נחום שמעלט איך איהם אויס די אויגען, גיט זיך אַ חאַפּ צו איהם און צולאַכט זיך).

נ ח ו ם : פּייטעלאָוויטש... א רוח אין דיין טאַטען אריין!... ווען ביזטו דאָס געוואָרען א שפּאַניער?...

(ליזא פערבערעכט מיט די הענד; ראָזא האַלט זי צו, זי זאָל ניט פאַלען).

נ ח ו ם (צו באַרדאַשי) : אוי, איידער אזא איד, איז שוין טאַקע בעסער א שפּאַניער...

(פאָרהאַנג)

לײדען.

פ ע ר ז א נ ע ן :

פייערמאן, א שריפטשטעלער, אַ פעסט געבויטער מאַן
פון 30 יאָהר.

מערי, זיין פרוי, אונגעפעהר 25 יאָהר.

סצענע: א שרייב־קאבינעט, פאר מיטאג, די שטארען זיי־
נען אראָבגעלאָזט איבער די פענסטער. אויף די ווענט קאָ־
פּיעס פון מאָדערנע און קלאַסישע קונסט־בילדער. אין מי־
טען צימער דער שרייב־טיש, ארום טיש אַ צוויי שטוה־
לען, ביי דער זייט אַ סאפע, די פרוי הויך און שלאַנק
מיט אַ בלאסט צארט געזיכט, מיט גרויסע, קלוגע און
ענערגישע אויגען. מאַכט אָרדענונג אין צימער. זי איז
געקליידעט אין אַ מאָרגען־ראָק. עס געהט אַריין פּייערמאַן
מיט אַ צייטונג אין דער האַנד. דאָס יונגע פריש ראזיר־
טע געזיכט שפּראָצט מיט לעבען, גלויבען און גליק. ער
בעמיהט זיך אָבער צו זיין אונצופריעדען, אומזיסט. די
אויגען גרויסע, שווארצע און אויסדרוקספאלע, ווי ביי
אַ קלוג קינד — לאַכען.

פּ י י ע ר מ אַ ן (אַזוי ווי בייז): שוין ווידער א קרי־
טיק איבער מיין נייעסטעם בוך...

מ ע ר (צופריעדען) י ריהמט מען דיך ווידער? (לאַ־
כענדיג) נעווים ריהמט מען דיך... כ'האָב נאָך קיינמאָל קיין
שלעכט וואָרט איבער דיר געלעזען.

פּ י י ע ר מ אַ ן (שמיכעלט): די אידיאָטען ריהמען מיך
שטענדיג. אבער דער היינטיגער קריטיקער איז שוין עטוואס
קליגער — ער ווארפט מיר וואָס פאָר.

מ ע ר י (אונרוהיג): אזוי גאָר! ווי וואָגט ער עס איי־
גענטליך?...

פּ י י ע ר מ אַ ן (ווי פערוואלקענט): ער האָט געכאפּט
מיין שוואכע זייט...

מ ע ר י : נעמליך, וועלכע ?

פ י י ע ר מ א ן (בייז) : ער שרייבט, אז אין מיין שאפען פעהלט דאס ליידען..

מ ע ר י : א חסרון: די כלה איז צו שעהן !...

פ י י ע ר מ א ן (בייז אויף מערי'ן) : ער איז דאך גע־רעכט... איך האב עס שטענדיג געפיהלט און האב געוואוסט, אז ענדליך וועט מען מיך פאקען. איצט האט מען מיך געפאקט ! (נאכדענקענדיג) אין דער אמת'ן — ווי אזוי האב איך פרע־טענזיעס אויף געניאליטעט, אז איך האב אין מיין לעבען קיין מאל ניט געליטען, נישט פיזיש, נישט מאראליש... מיר האט קיין מאל קיין צאהן ניט וועה געטהאן, מיך האט קיין מאל דאס געוויסען ניט געביסען (נאך א פויזע, בייז) : איך וויל ליי־דען, הערסט, מערי, איך וויל ליידען !

מ ע ר י (צולאכט זיך) : אה מיין גאט, ווי קאמיש ! א מענש וויל ליידען...

פ י י ע ר מ א ן : נאר דו, נישט צוליעב מיר וויל איך ליידען — צוליעב דער קונסט !

מ ע ר י (אנקוקענדיג איהם פער'חדוש'ט) : נו, וואס קען איך דיר טהאן, דו זאלסט ליידען ?... זאל איך דיר אפשר אויפ־הערען טריי צו זיין ?...

פ י י ע ר מ א ן (מיט א שטראהלענדען געזיכט) : דענקסטו, אז עס וואלט נעהאלפען ?...

מ ע ר י (בייז) : און דו ווייסט עס ניט ? פיהלסט עס ניט, אז דו וואלסט דערפון געליטען ?

פ י י ע ר מ א ן (ערענסט) : געוויס, געוויס, נשמה מיי־נע ! אך, ווי וואלט איך געליטען ! אט איך פיהל שוין די ליידען! אה, מערי, פערלאז מיך ניט !

מ ע ר י (שמייכלענד) : אבער דו ווילסט דאך ליידען צוליעב דער קונסט !

פ י י ע ר מ א ן: האַ, צוליעב דער קונסט.. די קונסט... אַך, יאַ, עס וואָלט כדאי געווען, מערי — איך פיהל, אז אָהן שטארקע איבערלעבעניש לעשט זיך מיין שאַפען. איך מוז אָנ־הויבען שטארק פון עפּעס צו ליידען. איך מוז מיין קונסט פער־טיעפּען. צו שעהן איז זי, צו גלאַט; זי מוז אין דער טיעף געהן, מערי! וואָלסט אימשטאַנדע געווען מיר אונטריי ווערען?

מ ע ר י (שמייכלענד): צי איך וואָלט אימשטאַנד געווען? וואָס מיינסטו, דו ביזט דער איינציגער, וועלכען מען קען ליעב האָבען? נאַר דו! (קוקט איהם אָביסעל חוזק'דיג אָן).

פ י י ער מ א ן (איבערראשט): דאָס איז פאר מיר אַן אונערוואַרטעטע ענטדעקונג. טאַקע אמת? נאָך אזא ליעבע וואָלסטו מיך געקענט פערלאָזען?

מ ע ר י (רוהיג און שטאָלץ): נאָך ווי פערלאָזען! ס'איז נאַר ניט אזוי שווער ווי דו מיינסט..

פ י י ע ר מ א ן (פערטראכט זיך): אוי, וואָלט עס גוט געווען... אוי, וואָלט איך געליטען!

מ ע ר י (שטרענג): קענסט שוין ליידען..

פ י י ע ר מ א ן: ווארום עפּעס שוין?...

מ ע ר י (בעדייטענד): ווייל איך האָב דיך שוין לאַנג פערראַטהען, אונטריי געבליבען...

פ י י ע ר מ א ן (שפּרינגט אויף): דו האָסט מיך שוין לאַנג פערראַטהען, ווען? ווי אזוי? דערצעהל!

מ ע ר י (לאָזט אראָב די אויגען): ניין דערצעהלען דיר קען איך עס ניט, איך וואג עס ניט, איך האָב מורא...

פ י י ע ר מ א ן (נעהמט זי אָן ביי די הענד): ניין, דו מוזט, דו מוזט מיר אלץ דערצעהלען. איך וועל דיר אלץ מוחל זיין, נאַר דערצעהל... (קושט זי) דערצעהל, טהייערע מערי, דער־צעהל ווען און ווי אזוי איז דאָס צוגעגאַנגען...

מ ע ר י (שעמעוודיג): דאָס איז געווען מיט א יאָהר צוריק, געדענקסטו ווען דו האָסט פון דער זומער־וואָהנונג גע־

מוזט וועגען דיינע ליטעראַרישע געשעפטען אויף אַ פּאָר וואָ־
כען אָבפּאָהרען ?...

פ י י ע ר מ א ן (מיט ברענענדיגע אויגען) : איך גע־
דענק, נו ?...

מ ע ר י (פערדעקט מיט די הענד די אויגען) : ניין, כ׳קען
ניט דערצעהלען... איך קען ניט... איך קען ניט דערצעהלען...
איך קען ניט... איך בעט דיך, פייערמאַן, לאָז מיך איצט אָב...
אַן אַנדערס מאָל...

פ י י ע ר מ א ן (העכסט אויפגעבראַכט כאַפּט זי פאַר די
הענד) : ניין, מערי, איך לאָז דיך ניט אָב, מוזט מיר איצט אַלץ
דערצעהלען, אַלץ, פון אַלף ביז תיו... ווי אַזוי איז עס צוגעגאַנגען
און ווער איז ער געווען, און וואו איז ער איצט... אַלץ, אַלץ...

מ ע ר י (וויינענדיג) : וועסט שוין צופיעל ליידען...

פ י י ע ר מ א ן (בעפעהלענדיג) : ניט דיין עסק ! פער־
גינסט שוין מיר ניט דאָס ביסעל גליק, אַז איך וועל ליידען?
אַזוי ווייט האַלט עס שוין !...

מ ע ר י (צאַרט) : ניין, מיין ליעבער — אַזוי ווייט
האַלט עס ניט ! אויב דאָס ליידען איז פאַר דיר ווירקליך אַ מוז,
וואָלט איך אודאי געוואָלט דו זאָלסט ליידען, מיר פערדריסט
אָבער, פאַרוואָס זאָלסטו זאָלסטו דוקא דורך מיר דיין ערשטע שווערע
איבערלעבעניש בעקומען... אַך, מיין גאָט... (זי זיפצט פער־
צווייפעלט).

פ י י ע ר מ א ן (צושטעהענדיג צו איהר) : נו, מערי,
דאָס זאָל דיר נאָר ניט אַארען, פערקעהרט, דו דאַרפסט זיך פון
איין זייט גליקליך פיהלען, וואָס אַ דאַנק דיר וועט מיין שאַפען
נעהמען אַן אַנדער ווענדונג.

מ ע ר י (אויפלויכטענד) : אויב דיר איז ניחא.. אַל־
זאָ איך וועל דיר אַלעס דערצעהלען.

פ י י ע ר מ א ן (שטאַרק געשפּאַנט) : ניבער.. ווי אַזוי איז
עס פאַרגעקומען.

מ ע ר י (עטוואָס שעמעוודיג, אָבער דרייסט): דו ביזט דאמאָלס אוועקגעפאָהרען, קענגען איבער, געדענקסט דאָך, האָט געוואָהנט א יונגער מאַן...

פ י י ע ר מ א ן (גלעטענדיג דעם שטערען): אַט דער ברונעם פון קרים, וואָס האָט איבגעזעהן ווי א גרוזין.

מ ע ר י (שמייכעלט פערשולדיגט): יא, אַט דער יונ־גער־מאַן... אָנפאנגס האָט ער מיר בלויז פריינדליך בעגריסט, נאָכדעם האָט ער געבעטען ערלויבעניש מיך צו בעגלייטען ביז'ן וועלדעל אויף מיין שפּאַציער. דאָס דריטע מאָל האָט מיך שוין אליין צו איהם געצויגען און ווען ער האָט מיך איין מאָל איינגע־לאַדען צו זיך אין שטיבעל א גלעזעל קרימער וויין טרינקען, האָב איך ניט געקענט ביישטעהן און בין אריין צו איהם... אך, מיין גאָט, עס איז געווען א שטאַרקער מאָמענט.

פ י י ע ר מ א ן (אין גאַנצען פערכאַפּט פון דעם ראָמאַן): אין וואָס איז דער מאָמענט אייגענטליך בעשטאַנען... דערצעהל דאָך...

מ ע ר י (פרעך שמייכלענדיג): איז עס דיר ניט בע־קאַנט... האָסטו דען מיך אויך אָנפאַנגס אזוי ניט פערלאַקט, ווען אפילו ביי אנדערע אומשטענדען! ? אָבער דעם אמת גע־זאָגט, ביי דעם „קרימער ברוונעם“ איז עס נאָך פאַנטאַסטישער און מעהר בעצויבערענד געווען... אך, זיין ערשטער קוש! דעם וועל איך ניט פערגעסען כל זמן איך וועל לעבען. ניין, פייער־מאַן, דו האָסט נאָך קיין מאָל מיך אזוי שעהן און ליידענשאַפט־ליך ניט געקושט... זיין קוש איז אזוי ווי א פייער אין מיינע ביינער אריין און האָט מיך פאַרברענט...

פ י י ע ר מ א ן (מיט שטראַהלענדע אויגען): אה, עס איז אזוי הערליך!..

מ ע ר י (גאַנץ ערשטוינט): וואָס איז הערליך?

פ י י ע ר מ א ן (מיט בעגייסטערטען געזיכט): אַט די

גאנצע געשיכטע און ווי אזוי דו ניבסט עס איצט איבער — ס'איז ווירקליך א זעלטענע פּאָעמע...

מ ע ר י (בייז): נו, און וואָס איז פון דיין לײדען ?...

פ י י ע ר מ אַ ן (ווי דערמאַנענדיג זיך אן עפּעס): אה, בנאמנות, איך האָב גאָר פערגעסע.ן.. די געשיכטע איז אזוי שעהן, אז איך האָב גאָר פערגעסען, אז דאָס אלץ האָט מיט דיר, מיין געליעבטער, פּאסירט.

מ ע ר י (אויסשטעלענדיג די אויגען): נו, ליידסטו דערפון גאָר ניט ?

פ י י ע ר מ אַ ן (פערוואונדערט): יא, ביזט גערעכט, איך ווייס אויך ניט... מיר דאכט, אז איך לייד גאָר ניט.. איך פערשטעה עס גאָר ניט... די גאנצע געשיכטע איז צו שעהן...

מ ע ר י (בייז): ביזט אן אידיאָט! די גאנצע געשיכ־טע איז א ליגען, דאָס האָב איך בלויז אויסגעטראַכט צוליעב דיין גליק...

פ י י ע ר מ אַ ן (שטאַרק ענטוישט): אה, ס'איז א ליע־גען.. אה, אזא שעהנע געשיכטע! א שאָד!... ביזט א שלעכ־טע!... עס פערדריסט מיר באמת, עס טהוט מיר ווירקליך לייד...

מ ע ר י (וויינט): איצט זעה איך, אז דו האָסט מיך גאָר ניט ליעב... איצט לייד א י ך...

פ י י ע ר מ אַ ן (קושט זי): נארעלע, איך האָב דיר זעהר, זעהר ליעב, אָבער די קונסט האָב איך דאָך ליעבער... פערשטעהסט ? — די קונסט. איך וואָלט פאר איהר באמת גע־וואָלט ליידען.

מ ע ר י (נאָך אַלץ בייז): ווערסט נאָך ליידען, ווארט!

פ י י ע ר מ אַ ן (פרום): הלואי!

מ ע ר י (געהט אָב פון כעס, צולאכט זיך).

(פאָרהאנג).

די שיידונג.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

ר אָ ז ע א ו ן ל י ז א, צווײ מײדלאך — חבר'טעס.

ב ע ר מ אַ ן, אַ יונגערמאַן פון עטלאַבע און צוואַנציג.

אין ראָזע׳ס צימער, ריין אויפגערוימט. אַ קליינע שמאָלע
בעט ביי דער וואנט. איבער׳ן בעט הענגען בילדער און
אַ קליינער פּאָרטרעט. ראָזע און ליזע זיצען ביים קליין
טישעל. לאנגע פּאַוזע).

ל י ז א (אויפשטעלענדיג זיך): ראָזע... איז דאָס טאקע
אן אמת, אז... (האקט זיך אָב).

ר אָ ז ע (קוקט זי אָן): וואָס?...

ל י ז ע (צוגעהענדיג צו דער וואנט און אָנקוקענדיג דאָס
פּאָרטרעטעל): אז ער האָט שוין אן אנדער מיידעל...

ר אָ ז ע: מען זאָגט... (שמייכעלט).

ל י ז ע: נו, וואָס געהסטו פאַרנעהמען?

ר אָ ז ע (דריקט מיט די פּלייצעס): פאַרנעהמען?! מיין
גאָט! צו אזא שטופּע בין איך נאָך גאָט צו דאנקען ניט דערגאנ־
גען — שלעפּען אין געריכט וועל איך איהם ניט. קיין טויזענד
דאָלאר פאר יעדען קוש, וואָס ער האָט מיר געגעבען וועל איך
ביי איהם ניט פאָדערען.

ל י ז ע (לאכט): טויזענד דאָלאר פאר יעדען קוש!... עס
וואָלט אזוי פיעל געלט אויף דער וועלט ניט געווען. איך דענק,
אז ווען דו מאָהנסט ביי איהם אַ ניקעל פאר א קוש וואָלסטו
אויך געוואָרען א גביר׳טע...

ראזע (אביסעל פערשעמט): ניט אזוי ווי דו מיינסט...
אבער וואס געווען איז געווען... איצט איז אלעם אוים...

ליזע: ארט עס דיך גאר ניט?...

ראזע (נאכדענקענדיג): פאר דיר וועל איך זאגען דעם
אמת... עס טהוט אזוי וועה, שוועסטער...

(קעהרט זיך אום מים'ן פנים צום וואנט).

ליזע (געריהרט): האסטו שוין גערעדט מיט איהם?

ראזע: יא... אבער ניט וועגען דעם... איך שפיעל דאך
די ראלע, אזוי ווי מיר וואלט די גאנצע זאך ניט אנגעגאנגען...
ער איז גאנץ איבערראשט.

ליזע (פארשענדיג): זעהסטו זיך נאך אמאל מיט
איהם?

ראזע: יא... ער דארף דא באלד אויף זיין... אבער שוין
דאס לעצטע מאל...

ליזע: צו וואס?

ראזע (שמייכלענדיג): זעגענען זיך.. ער וויל זיך
צוגעהן, ווי פריינד.

ליזע (פערוואונדערט): דאס איז קאמיש... מיין מיי־
נונג איז, אז קוים פערלאזט ער מיך, וואלט איך איהם אפילו
ניט וועלען בעגעגנען...

ראזע (מיט וועהטאג): עס איז גרינג צו זאגען...

ליזע: געווים איז עס ניט אזוי לייכט... איבריגענס וועל
איך דיך לאזען אליין. איך וויל זיך מיט איהם ניט טרעפען...
איך קען איהם אין פנים ניט קוקען...

ראזע: וואס ביזטו אויף איהם אזוי בייז?...

ליזע: איך וויים... א מאן, וואס ליעבט ניט טריי זיין
געליעבטער האב איך פיינט...

ראזע (פערטיעפט): פיינט?... נאך אלע זאכען איז
דאך דאס א געפיהל זאך... אבער אויב דו ווילסט געהן וועל איך

דיך ניט אָבהאַלטען... עס איז טאַקע בעסער... די צושיידונג וועט ווערשיינליך פאָרקומען זעהר טראַגיש (לאַבט מיט גאַל).

ל י ז ע : נו, טאָ זיי מיר געזונט... האַלט זיך מוטיג.

ר אָ ז ע (ווי בעליידיגט): דאָס לאָז שוין איבער צו מיר.

(ליזע אָב).

ר אָ ז ע (אליין): אַך, ווי דאָס הארץ קלעמט! גאָט גיב מיר כח! (עס הערט זיך אַ קלאַפען אין טהיר) דאָס איז ער!... (כאַפּט זיך פאַר'ן ברוסט. געהט עפענען).

ב ע ר מ א ן (אריינגעהענדיג, בלייבט שטעהן פערוווירט).

ר אָ ז ע : (בעהערשענדיג זיך): זעצט זיך, מיסטער בערמאַן.

ב ע ר מ אַ ן (מאַכט איהר נאָך): „מיסטער" בערמאַן!... ווי לאנג בין איך א מיסטער געוואָרען?

ר אָ ז ע : דאָס ווייסט איהר בעסער...

ב ע ר מ אַ ן (בעטראַכטענדיג זי): מיסטער... איהר?!... אַך, מיין גאָט!... ווי אַלץ לאָזט זיך אוים אַזוי!

ר אָ ז ע : איהר האָט נאָך טענות?...

ב ע ר מ אַ ן (לאָזט אַראָב דעם קאָפּ): געוויס... אָבער דאָך די פריינדשאַפט קען מען דאָך נאָך אָנהאַלטען....

ר אָ ז ע : פריינדשאַפט? יאָ... איך ווינש אייך ניט קיין שלעכטס...

ב ע ר מ א ן (בעלויכטען): מיינט איהר עס אמת? מיין ליעבע ראָזע!

ר אָ ז ע (שטרענג): אָהן צערטליכקייטען! איך ליעב עס ניט...

ב ע ר מ א ן (פערחדוש'ט): ראָזע! איהר ליעבט ניט קיין צערטליכקייטען?!

ר אָ ז ע (נאָך שטרענגער): אַלענפאַלס ניט איצט און ניט פון אייך...

ב ע ר מ א ן (קוקט זי אָן אַ בעלײדיגטער): יא... אפשר ביזטו גערעכט... פּארדאָן — אפשר זיינט איהר גערעכט... איך קען מיך אלײן ניט אבגעװעהנען פון דעם „דו"...

ר אָ ז ע (סארקאסטיש): אזוי געפעלט ער אייך, דער ליעבער „דו"?...

ב ע ר מ א ן (ענטציקט): יא... לאָמיר זיין װידער אויף דו...

ר א ז ע (שמייכעלט זיעגעריש): און יענע מיידעל?... װי אזוי װעט איהר זיין מיט יענער מיידעל?...

ב ע ר מ א ן: ראָזע, פּייניג מיך ניט!

ר אָ ז ע: איך פּייניג אייך? אויב אזוי, געהט אװעק...

ב ע ר מ א ן: אװעקגעהן אין אזא שטימונג? ניין, דאָס איז מיר אונמעגליך... אַלרייט, איך געה... אבער מיר מוזען זיך שיידען װי פריינד...

ר אָ ז ע (האַלטענדיג זיך שטאָלץ): געװיס...

ב ע ר מ א ן (בעטענדיג): גיט מיר אייער האנט...

ר אָ ז ע (ציהט איהם אוים די האַנט)...

ב ע ר מ א ן: מעג איך א קוש טהאָן?...

ר אָ ז ע (מיט װירדע װי אַ קעניגין): אין האנט—יא...

ב ע ר מ א ן: ערלויבט מיר אויך אין די ליפּען...

ר אָ ז ע (װי בעלײדיגט): אין די ליפּען! דאָס איז שוין פון אייער זייט א ביסעל פרעך...

ב ע ר מ א ן: פרעך?! װאָס רעדט איהר?...

ר אָ ז ע (בייז): צוזאָגאר צו פרעך (זי נעהמט צו צו־ריק די האַנט) ניין, איך ערלויבט אייך אפילו אין האנט אויך ניט... איבריגענס, עס איז שוין שפּעט... איך האָב נאָך װאו צו געהן...

ב ע ר מ א ן (אַ צומומעלטער): ראָזע... איך בעט דיך, איך קען פון דיר אזוי נישט אװעקגעהן... זאָנדערבאר... דער

גערדאנק, אז די, וואָס איז מיר אזוי נאָהענט געווען, זאָל פּלוצים מיר ווערען אזוי פרעמד, מאכט מיך משוגע... עס איז דאָך אונ־בעגרייפליך!... די, וואָס איך האָב אין מיינע אָרימס געהאַלטען, זאָל איך פּלוצים נישט טאָרען אָנריהרען און אזוי אויף אייביג פערלירען... דאָס איז א גרויזאמע שטראָף... (נאָכדענקענדיג) אויב אזוי... (קען עס ניט ארויסזאָגען).

ר אָ ז ע: אויב אזוי — איז וואָס?

ב ע ר מ אַ ן (קומענדיג צו זיך): אויב אזוי, ביזטו מיינע ווידער... איך וויים ניט פון קיין אנדערע... ראָזע, מיין טייערע... איך קען נישט אוועקגעהן פון דיר אָהן א קוש!... דו און נאָר דו ביזט מיינע...

ר אָ ז ע (ווי אַ זיעגערין): וואָס־זשע וועט איצט יענע זאָגען?...

ב ע ר מ א נ ע ן: אָ, דאָס איז געווען א מיספערשטענד־ניס, א טעות. ליעב האָב איך בלויז דיך.

ר אָ ז ע (ציהט צו איהם אויס די האַנט): איצט מעגסטו...

ב ע ר מ אַ ן: און אין די ליפּען?...

ר אָ ז ע (קלערט מיט אַ שעלמישער מינע): אין די ליפּען? אין די ליפּען?... נא, זאָל זיין אין די ליפּען אויך! אָבער מיט א בעדינגג... מוזט מיר זאָגען, ווער איז יענע...

ב ע ר מ אַ ן (ווי פערשעהמט): אַך, פרעג ניט... צו וואָס זאָלסטו פערלירען א חבר'טע...

ר אָ ז ע (איבעררראשט): איז עס ליזע?

ב ע ר מ אַ ן (לאָזט אַראָב דעם קאָפּ): יא...

ר אָ ז ע (לאכענדיג): אויב אזוי, ביזטו ווערט א קוש...

(פאַלען אריין איינע די אַנדערע אין די אָרעמס...)

(פאָרהאַנג שנעל).

דער הומאָריסט.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

פּיערמיאָז, אַ שריפטשטעלער, אַ יאָהר עטליכע און דרייסיג.

ביילאַ, זיין פרוי; אין זעלבען עלטער, זעהט אָבער אויס פער׳חשך׳ט און געעלטערט פאר דער צייט.

ד ע ר ל ע נ ד ל אָ ר ד, אַ איד פון עטליכע און פירציג יאָהר.

די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק.

פ י י ע ר מ א ן (קומט אַריין פון גאַס אין קיך, דאָס ווייב שטעהט מיט אַ פערקאַשערטע קליידע, האַלט אין מיטען וואַשען דעם פלאָר): חאַ־חאַ־חאַ (לאַכט נאָכאַנאַנד).

ב י י ל אַ (קוקט איהם אָן ערשטוינט): וואָס איז מיט דיר די שמחה?

פ י י ע ר מ א ן: קענסט עס נישט פערשטעהן? איך קען דיר נאָר זאָגען איין וואָרט: פּרנסה...

ב י י ל ע (דערשראָקען): פרנסה? פון לאַכען וועסטו האָבען פרנסה...

פ י י ע ר מ א ן (מיט גערעט): איך בעט דיך ביילא, פון היינט אָן מוזטו מיט מיר לעבען גוט, ווענינגסטענס ווען איך וועל דארפען שרייבען. (דערמאָנט זיך עפּעס און צולאכט זיך ווידער).

ב י י ל א (קוקט איהם אָן): וואָס איז מיט דיר, זעהסט דאָך אוים ווי א חוזק...

פ י י ע ר מ א ן: ווי א חוזק... חוזק איז איצט מיין פרנסה.

ב י י ל א (פערוואונדערט): חוזק דיין פרנסה... ביזט ווירקליך משוגע געוואָרען.

פ י י ע ר מ א ן (ערנסטער): משוגע געוואָרען בין איך ניט, מיין עובדא איז אבער איצט, צו מאכען זיך משוגע, (דער־מאָנט זיך אין עפּעס) חאַ־חאַ־חאַ: ווי מיינסטו, איך וועל קע־נען?... (פערטראַכט) איך דארף בלויז אריין אין דער שטימונג... דו זאָלסט מיר אבער נישט קאַליע מאכען מיט דיינע תחינות...

ב י י ל א: מיט וועלכע תחינות?

פ י י ע ר מ א ן : איך רעד עס וויציג, איך מיין מיט דיינע טרויריגע שמועסען וועגען געלד און נאך זאכען... פאר מיר איז דאס איצט סם.

ב י י ל א : דער לענדלארד איז שוין דא צוויי מאל גע־וועו, ער...

פ י י ע ר מ א ן (האקט איהר דערשראקען איבער) : דער־צעהל מיר ניט קיין מעשות איצט... איך בעט דיר רחמים, איך טאר עס ניט וויסען...

ב י י ל א : (בייז) וואס זאגט מען צו איהם? ער וויל שוין גאר פון לענדלארד ניט וויסען... ער וועט דיר ארויסשטע־לען אויפ׳ן גאס...

פ י י ע ר מ א ן (פערשטאפט זיך די אויערען) : גזלן׳טע, הרג׳עסט מיר אוועק!... איך טאר היינט אזוינס ניט הערען, ווען ניט בין איך קאפוט מיט מיין נייעם דזשאב...

ב י י ל א : וואס פאר א נייעם דזשאב? האסט דאך אין פייפער א דזשאב ביי דעם פנקס פון די מתים, האט מען דען איהם דיר שוין אויסגעכאפט — דיינע קאלעגען!...

פ י י ע ר מ א ן : הערסטו דאך, אט דאס איז דאך דאס אונגליק... איך האב ביז אהער געהאט מיין אבטיילונג, דעם פנקס פון די מתים, די מודעות שרייבען וועגען די בית־עולם׳ס, דאס איז געוועזן אנגעמאסטען פאר מיר, אין דעם אבטהיילונג האב איך מיך געפיהלט ווי א פיש אין וואסער... מיינס א מודעה׳לע וועגען א שטיקעל קרקע אויף א קבר איז געוועזן אן אמת שטיקעל שעקספיער... דעם טויט פערשטעה איך דורך און דורך... אז איך בין געוועזן א אינגעל, אין מיין שטעדטעל, פלעג איך גאנצע טעג אבליגען אויפ׳ן בית־עולם... איז דאך אבער אמעריקא... מען כאפט אויס דעם ביסען פון מויל...

ב י י ל א (דערשראקען) : ווער האט דיר דעם פנקס פון די טויטע אויסגעכאפט?

פ י י ע ר מ אַ ן: ווער פרעגסטו, טאַקי דער רעווערענד פון דער רעדאַקציע... דאַכט זיך אַ טייערער איד, פּסקנ'ט שאלות אַלע ווייבער, נעהמט זיך צו מתיר מאַכען די עגונות התונה צו האָבען און האָט ברויט בשפע, האָט זיך איהם פערוואָלט מיינע מתים...

ב י י ל אַ: אָט דאָס רעווערענדיל... איך וואָלט איהם די ציעגענע בערדעל אויסרייסען...

פ י י ע ר מ אַ ן (ווייבער): ער איז אין גאַנצען נישט שולדיג, אביסעל האָט דער „מענעדזשער" זיך געסטאַרעט פאַר איהם, דער מענעדזשער איז אַ גרויסער קלעריקאַל, טענה'ט ער: אַז ביי דעם מתים פּנקס פאַסט זיך בעסער אַ רעווערענד.

ב י י ל אַ: וואָס איז, און דו ביזט דען אַן אפּיקורס חלילה?

פ י י ע ר מ אַ ן: נאַרישקייט, אַן אפּיקורס? זיי ווייסען, אַז איך האָב מיין פליכט צו די מתים ערפילט עהרליך... נאָר געה טענה מיט זיי, בפרט, אַז זיי האָבען מיר געגעבען אַן אַנדער אַבטהיילונג אין דער צייטונג...

ב י י ל אַ: וועלכע?

פ י י ע ר מ אַ ן (דערמאַנענדיג זיך, סטאַרעט זיך צו זיין פרעהליך): די קיצעלדיגע וועלט... אביסעל משמח זיין דעם לעזער.

ב י י ל אַ: ווערסטו דאָס קענען?

פ י י ע ר מ אַ ן (פערטראַכט זיך): כ'מיין, וואָס איז שייך קענען... מיט די מתים איז לייכטער, אָבער אַז מען מוז... אָט דאָס בעט איך דיך דאָך טאַקע — דערצעהל מיר ניט קיין טרויריגע זאַכען: דאָס קען מיך אָוועק'הרג'ענען. איך דאַרף אויף מאָרגען אָוועקשטעלען אַ פּאָר פרעהליכע שטיקלעך... גאָט וויים...

ב י י ל אַ (בייז): אָ, דו מרה שחורה'ניק איינער, ער נעהמט זיך אָן צו קוצלען דעם עולם! ביזט דאָך אַ טויטער

מענש... און וואָס איז מכח דיין מאַגען... געווען ביים דאָקטאָר היינט ?

פ י י ע ר מ א ן (דערשראָקען) : דערמאָן מיר ניט מיין מאַגען, איך בעט דיך, איך טאָר עס ניט וויסען...

ב י י ל א (נאָך מעהר ביי) : ער טאָר עס ניט וויסען !... ביזט דאָך שוין א סקעלעט...

פ י י ע ר מ א ן (וואַרפט מיט די הענד) : גזלן'טע, הער אויף !... קוילעסט מיך... איך דאַרף היינט אַזוינע זאַכען ניט הערען... לאָז מיר עפּעס אנשרייבען א פרעהליך שטיקעל...

ב י י ל א (פער'יאוש'ט) : א פרעהליך שטיקעלע... גע־פעלט אייך מיין בעל־שמחה... דער לענדלאָרד דאַרף באַלד קו־מען, און ער וויל פרעהליך זיין...

פ י י ע ר מ א ן (וואַרפט זיך ביין צו ביילא'ן) : הערסט ניט אויף ?... ווידער דער לענדלאָרד...

ב י י ל א (העכסט אויפגערעגט) : אויב דער לענדלאָרד איז דיר ווייניג, קומט באַלד דער גראָסערי־מאַן אויך...

פ י י ע ר מ א ן (פערצווייפעלט) : דו לאָז מיך אָב היינט מיט דיינע טרויעריגע ידיעות, וואָרים מיר וועלען בלייבען אָהן ברויט... איך מוז מאָרגען ברענגען א וויציגע זאַכעלע... דאָס ערשטע מאָל, פערשטעהסט ?...

ב י י ל א (וויל עפּעס ענטפערען, נאָר עס עפענט זיך די טיהר און עס געהט אריין דער לענדלאָרד).

ל ע נ ד ל א ר ד : נו, וואָס וועט זיין, היינט איז שוין דער צעהנטער, איהר צאָהלט זעהר ניט פּינקטליך... איך וועל מו־זען אַנגעהמען מיטלען...

פ י י ע ר מ א ן (מיט גרויס בקשה אין טאָן סטאַרעט זיך צו שמייכלען) : איך בעט אייך היינטיגעס מאָל ניט אָבעסען מיר דאָס הארץ, עס געהט מיר אין לעבען... איהר פערשטעהט.

ל ע נ ד ל א ר ד (פערוואונדערט) : וואָס הייסט, ניט

אַבעסען אייך דאָס האַרץ?... וואָס זייט איהר ביי מיר, א בן יחיד? צו וואָס? וואָס מאַכט איהר זיך נאַריש?...

פ י י ע ר מ אַ ן (וויל איהם געבען צו פערשטעהן): פערשטעהט איהר מיך מיסטער... איך האָב פערשטעהט איהר מיך אַזאַ שטעלע געקראַגען, וואָס איך טאָר נישט האָבען קיין ענמת נפש... דאָס איז אַזאַ מין אבטהיילונג אין מיין צייטונג... ס'איז א פרעהליכע אבטהיילונג, פערשטעהט איהר מיך, זעהר א פרעהליכע אבטהיילונג...

ל ע נ ד ל אַ ר ד (מיט אויסגעשטעלטע אויגען): הייסט עס, אז איך זאָל אייך נישט מאַהנען... און געבען אייך פרייע וואַהנונג...

פ י י ע ר מ אַ ן: ניין, ניט דאָס... פערשטעהט איהר מיך, ביז אהער האָב איך געהאט מיין אבטהיילונג וועגען די מתים, סעמעטעריע און דאָס גלייכען... דאמאָלס וואָלט מיך אפילו נישט געאַרט, איהר זאָלט מיך ארויסשטעלען אויפ'ן גאַס, איצט אָבער, פערשטעהט איהר מיך, האָט די מתים דער רעוורענד אין די רעדאקציע איבערגענומען און מיר האָט ער איבערגעגעבען די קיצעלדיגע וועלט, ס'איז אַאז מין אבטהיילונג צום לאַכען... א צייטונג דאַרף האָבען אלץ, אומעטיגעס און פרעהליכעס, ווי א טהעאַטער למשל... נו, האָט מען מיר אנשטאָדט די מתים מפצה געווען מיט דער פרעהליכער אבטהיילונג... היינט פערשטעהט איהר מיך, מוז איך אָנשרייבען די ערשטע פרעהליכע זאַך... נאַטירליך, דאַרף עס זיין געראָטען, ס'הייסט וויציג, פול מיט הומאָר... נו, אז איהר וועט מיך „באַדערען" מיט דירה געלד, וועל איך דען קענען?

ל ע נ ד ל אַ ר ד: דאָס זיינען תרוצים, איך וויל פון אַזויגע זאַכען ניט וויסען, פון מיינעט וועגען מעגט איהר בעגראָבען מתים, פון מיינעט וועגען מעגט איהר קיצלען אייערע לעזער — איך וויל דירה־געלד, מאָרגען פריה וועט איהר מיר טאָן געבען... (לענדלאָרד גייט אָב).

פ י י ע ר מ א ן : נו, ווי עס איז פּטור געוואָרען... דער גראָסערי־מאַן זאָל כאָטש היינט נישט קומען..

ב י י ל א : און אז ער וועט מאָרגען קומען, איז שוין גוט ?

פ י י ע ר מ א ן (מיט געבעט) : דו אויך...

ב י י ל א יא, איך אויך...

פ י י ע ר מ א ן : גזלן׳טע, לאָז מיר שרייבען א פרעהליכע זאַך אויף מאָרגען...

ב י י ל א (בעטראַכט זיך און געהט אַוועק פון איהם עפּעס מורמלענדיג, אַ לאַנגע פּויזע).

פ י י ע ר מ א ן (אויפ׳ן קול) : מיר איז גוט ! מיר איז גוט !... אלץ איז א ליגען : דער לענדלאָרד מיט׳ן גראָסערי מאַן, דער מאַגען מיינער קאָכט אויסגעצייכענט... עס וועט זיין מאָרגען א פרעהליכע זאַך.. (זעצט זיך שרייבען, שרייבט אַן עטליכע ציילען און לאַכט צו ביילע׳ן) הערסטו ביילע, עס געהט! נישט ערגער פון די מתים... דער עולם וועט צופּלאַצט ווערען פאר געלעכטער...

קינדער.

פערזאנען:

יאָזעף, אַ יונגערמאַן פון אַ יאָהר דרייסיג.
אידאַ, זיין פרוי, אַ יאָהר זעקס־און־צוואנציג.
ביילע, אידאַס אַ שוועסטער, פינף־און־דרייסיג יאָהר אַלט.

אייב, אַ אינגעל פון ניין יאָהר. בעני, אַ אינגעל פון אַכט יאָהר. בעסי, אַ מיידעלע פון זיבען יאָהר. אַ קינד, אויף דער ברוסט.	אַלע ביילעס קינדער.

די סצענע קומט פֿאָר אין ניו־יאָרק, אין דאון־טאַון.
אַ זונטאגדיגער פריהלינג־טאָג. נאָכמיטאג. אידא זיצט אין
אָרים־מעבלירטען פראָנט־צימער און האַלט אַ בריעף אין
האַנד. די אויגען איהרע קוקען אָבער אין דער זייט, ווי
זי וואָלט געווען שטאַרק פערטראכט.
עס געהט אַריין יאָזעף פון צווייטען צימער.

יאָזעף: נו, אידא... וואָס טראכסטו? ווילסט אפשר
אויסטראכטען א מיטעל, ווי אזוי רייך צו ווערען?

אידא (טרויעריג): אויף דעם האָף איך שוין נישט.
איבעריגענס, יאָזעף, יאָג איך מיך גאר נישט אזוי שטארק נאָך
רייכקייט.

יאָזעף: רייכקייט... עס רעדט זיך נאר אזוי... מיי־
נען מיין איך, איך זאָל זיך ארויפארבייטען כאטש אויף פינף־
און־צוואנציג דאָלאר די וואָך, דו זאָלסט נישט דארפען געהן
ארבייטען... מיין טייער טייבעלע! (נעהמט זי צערטליך אַרום).

אידא (שוואך אָבשטויסענדיג איהם): לאָז מיך אָב,
איך בעט דיך.

יאָזעף: דו ביסט בייז, אידא?

אידא (פריינדליכער): ניין, איך בין נישט בייז...
איך האָב געלייענט דעם בריעף פון דער מאַמען, וואָס איך האָב
נעכטען פארנאכט בעקומען פון יוראָפּ.

יאָזעף: וואָס שרייבט זי? זי וויל אודאי עטליכע
דאָלאר... ממה נפשך, וועלען מיר אָבגעבען פון אונזערע ווייך־
דזשעס און שיקען איהר.

אידא: זי בעט נישט און דארף נישט קיין געלד...

י אַ ז ע ף : וואָס דען?

א י ד אַ (ווי פערשעמט) : זי פאָדערט גאָר עפּעס אַנ־דערש.

י אַ ז ע ף : וואָס, צום ביישפּיעל?...

א י ד אַ (שוואך) : ווייס איך וואָס... (דרייסטער) און אפשר איז זי טאַקע גערעכט?

י אַ ז ע ף : ווייז אהער דעם בריעף.

א י ד אַ : עס איז רעכט, אז דו וועסט נישט לייענען מיין מאַמעס חכמות... אַ אידענע פון דער אַלטער וועלט... זי ווייס נישט פון היינטיגע המצאות...

י אַ ז ע ף : (נייגיריג) : וואָס, למשל, שרייבט זי?

א י ד א (מיט אַ טרויעריגען שמייכעל) : זי הייסט מיר דאָקטאָרען זיך.

י אַ ז ע ף : וואָס איז דען? האָסט איהר געשריעבען, אז דו ביזט קראַנק?

א י ד אַ (בייז) : ביסט אַ נאַר.

י אַ ז ע ף : פּלוצלונג אַ נאַר געוואָרען... דאָס שטעהט אויך אין דיין מאַמעס בריעף?

א י ד אַ : ניין, דאָס זאָג איך אליין...

י אַ ז ע ף : פאַרוואָל בין איך אַ נאַר?

א י ד אַ (ערנסט) : ביסט א טרוס.

י אַ ז ע ף : שוין א טרוס אויך?

א י ד אַ (פעסט) : יאָ... איך אויך. מיר זיינען נאַרען און טרוסען... מיר, די היינטיגע, די כלומרשט ענטוויקעלטע, בע־וואוסטזיניגע... די מאַמע אָבער ווייס פון קיין חכמות נישט... זי מאָהנט אָן אייניקעל...

י אַ ז ע ף (ווי ערוואכענד) : אהא! א קינד! (געהט אַרום הין און צוריק איבער'ן צימער).

א י ד אַ : יאָ, אַ קינד... זי הייסט מיר געהן צו א דאָק־טאָר... קורירען זיך... (סארקאסטיש) די קליינשטעדטעלדיגע אי־

רענע ווייס נישט, אז איך בין שוין געווען ביי א דאָקטאָר א פּאָר מאָל, ווי אזוי קיין קינדער נ י ש ט צו האָבען...

י אָ ז ע ף : אָט וועל איך זיך אפּשר איינגיבען אַרויפצור־בייטען אויף העכערע ווײדזשעס.... דו ווערסט נישט דארפען גע־העך ארבייטען, פערשטעהסט, מיין טייערע? (געהט צו צו איהר און קושט זי מיט גרויס ליעבשאַפט).

א י ד א (ווערט געריהרט) : אָט דאָס זאָג איך דאָך, אז מיר זיינען טרוסען. און מיט קלענערע ווײדזשעס קען מען זיך נישט ערלויבען קינדער צו האָבען?... (זי צעוויינט זיך). יאָזעף, עס איז מיר זעהר אומעטיג. איך בענק אזוי נאָך א קינד... אפּטר־מאָל פארנאכט, אז עס ווערט פינסטערליך אין האָל, איך געה דורך און זעה א וועלכעס קינד אויף די טרעפּ זיצען, מיין עס זיין אַן אָרימס, א שמוציגעס, חאַפּ איך עס און קוש עס איבער די גליעדער. קומט די מוטער פון קינד, דאַן אנטלויף איך פון קינד כבושת גנב... איך בין דאָך עפּעס א הייגטיגע, האלט נישט פון קינדער...

י אָ ז ע ף (זיפצט).

א י ד א (היציגער) : און וואָס איז דאָס אומגליק, אז מען נעהמט ווענינער ווײדזשעס?... אָט, מיין שוועסטער דאָ, זי איז א פּראָסט ווייבעל, איהר מאַן פערדינט, דאכט זיך, ווענינער ווי דו, און דאָך...

י אָ ז ע ף (איראָניש) : ביזט איהר מקנא?

א י ד א : אפּשר יאָ... (פּויזע). איך האָב איהר געשריע־בען, זי זאָל קומען אהער. עס קען זיין, זי זאָל טאַקע באלד קו־מען... זי האָט אפילו נעבעך קיין צייט נישט. שטענדיג מיט די קינדער האָט זי צו טאָן... אפשר וועט זי קומען...

י אָ ז ע ף (איראָניש) : א גרויס גליק. „אנגעפּלאָדיעט" אזוי פיעל קינדער, לעבען אלע אין שמוץ, אין דחקות... ניין, זאָג דיר, וואָס דו ווילסט... מיר געפעלט עס נישט...

(עס הערט זיך א קלאַפּען אין טיר).

א י ד אַ : יאָזעף, געה עפען, עמיצער געהט.

(יאָזעף געהט אויפמאַכען די טיר. עס שיטען זיך אַריין אין צימער איוב, בעני, בעסי, נאָכדעם ביילע מיט אַ קינד אויף ד הענד).

א י ד אַ (דערפרעהט) : א, ביילע! גוט, וואָס דו ביזט געקומען... וואָס מאַכסטו? (זי צוקושען זיך) און דאָס איז דיין קליינינקע... (ווייל דאָס קינד נעהמען צו זיך, דאָס קינד צעוויינט זיך).

ב י י ל ע : וואָס רעדסטו... זי וועט דען געהן צו אַ פרעמדען?... אַט נאָר אויף די הענד און אויף די הענד.

א י ד אַ (פערזאָרגט) : האָסט פון זיי נענוג, נעבעך...

ב י י ל ע : קיין בייז נישט... זיי האָדעווען זיך אויס... אַט איוב איז שוין אַ פערדינער (לאַכט).

(אידא און יאָזעף ווענדען זיך צו איוב'ן. יענער פערשעמט זיך)

א י ד א : אזוי, איוב, דו פערדיענסט שוין געלד... וואָס טהוסטו דען?

א י י ב (מיט גרויס גדלות) : איך פערקויף שבת נאָכ'ן סקוהל „הענקיטשיפס" און פייפערס.

ב י י ל ע (שמייכעלט מוטערליך) : אז אַך און וועה צו זיין פרנסה! פונדעסטוועגען פערדיענט ער אַ האַלבען דאָלאַר...

י אָ ז ע ף : א, איז ער דאָך טאָקי אַ לייט. וואָס טהוט ער מיט'ן געלד? מוז אודאי אויסספענדען אויף קענדי?

ב י י ל ע : דאָס דוקא נישט... ער גיט אוועק ביז אַ גראָ־שען... עס קומט צוניין... און בעני, מיינט איהר, פערדיענט שוין אויך אַ קוואָדער אַ וואָך (לאַכט).

א י ד אַ (לאַכט לוסטיג) : אַ גאַנצען קוואָדער...

י אָ ז ע ף : וואָס טהוט ער?

ב י י ל ע (מיט עניוות) : איך הייס איהם אַ פנים, נאָר ער וויל אליין... שבת און זונטאג פריה חאַפט ער זיך ארויס מיט אַ בערשטעלע און אַ קליין בענקעלע און מאַכט אַ „שיין", ווער עס וויל... ער גיט מיר אויך אוועק אינגאַנצען...

א י ד א (לוסטיג): שפּייזער!

ב י י ל ע: וואָס מיינט איהר, מיר האָפּען טאַקע, אַז זיי וועלען אונז אמאָל שפּייזען... זיי זאָלען זיך נאָר אויסהאָדע־ווען...

(יאָזע מיט אידען קוקען זיך איבער).

ב י י ל ע: און דו אידא... נאָך אלץ אזוי אָהן א קינד... פּע, עס געפעלט מיר נישט...

א י ד אַ (סארקאסטיש): מיין יאָזעף דאַרף אָנהויבען נעה־מען מעהר ווײַדזשעס... (רעדט צום קינד): שא, שא! (דאָס קינד ציהט זיך צו איהר. זי ווערט דערפרעהט) קום, טײַערינקער, קום צו מיר. (דאָס קינד געהט. אידא נעהמט עס ליעב ארום און געהט אַרום איבער'ן צימער, זינגענדיג אַ קינדיש ליעדעלע).

ב י י ל ע: נישקשה, וועסט קענען זיין א מאַמע...

י אָ ז ע ף (ליעב אנקוקענדיג אידען מיט'ן קינד): מיר האָפּען...

מאַכט.

פּ ע ר ז אָ נ ע ן :

שטאַרק, אַ מאַן פון אונגעפעהר 35 יאָהר.

שטילמאַן, אין דעם זעלבען עלטער.

ראָזע, אַ פרוי פון אַ יאָהר 30.

די סצענע שטעלט פאָר אַ גרויסען זאַל, רייך מעבלירט, לינקס אַ סאמעטענער פאָרהאַנג, וואו עס געפינט זיך די צווייטע אבטהיילונג פון זאַל. אווענד. דער זאַל איז העל בעלויכטען. שטאַרק, אַ זעלבסטצופריעדענער מיט אַ גליקליכען שמייכעל אויף די ליפען, שפּאצירט אַרום אי־בער׳ן זאַל. געהט צו צו דעם פאָרהאַנג, נעהמט איהם פאַר־נאַנדער און מורמעלט.

ש ט אַ ר ק (פאר זיך): זי שלאָפט... גליקליך ווי א קינד... ריין פון זינד... זאָל זי שלאָפען. (מאַכט צו צוריק די צוויי טהיילען פון פאָרהאַנג. דערהערט קלינגען). ווער זאָל עס זיין?

(געהט עפענען די טהיר).

ש ט י ל מ אַ ן (געהט אַריין שטיל, מיט געמאָסטענע טריט, די ליפען פערביסען, ווי ער וואָלט מורא האָבען זיי אויפצומאַכען, עס זאָל פון מויל ניט ארויספליהען אַ סוד. ענדליך מורמעלט ער אַרויס): גוטען אָווענד.

ש ט אַ ר ק: גוטען אָווענד (געגנעצט צופריעדען).

ש ט י ל מ אַ ן: מעג איך זיך זעצען?

ש ט אַ ר ק (געגנעצט געמאַכטערהיים): וואָס פרעגסטו?

ש ט י ל מ אַ ן (קוים שמייכלענדיג): ווייס איך... איך האָב מורא דו זאָלסט מיר ניט הייסען ארויסגעהן.

ש ט אַ ר ק: נו, אזוי ווייט בין איך נאָך ניט שלעכט. (שמייכעלט).

ש ט י ל מ אַ ן: יא... אזוי ווייט נאָך נישט. (זעצט זיך אַנידער. — פּאָוזע).

ש ט אַ ר ק: האָסט עפּעס צו זאָגען?...

ש ט י ל מ אַ ן: אַ סך.. זעהר אַ סך...

ש ט אַ ר ק (גענעצט): פאר א סך האב איך ניט קיין געדולד. וואָס? ווידער טענות...

ש ט י ל מ אַ ן: האָסט מורא פאר מיינע טענות?...

ש ט אַ ר ק: מורא? גאָט בעוואָהר... איך האָב קיינמאָל ניט מורא געהאט פאר שטארקערע, בפרט פאר דיר.

ש ט י ל מ אַ ן: אזוי שטארק פיהלסטו זיך?

ש ט אַ ר ק: געוויס... ווען איך וואָלט ניט געפיהלט אין מיר א גרויסע מאכט וואָלט איך ניט בעזעסען דעם דאָזיגען זאָל.

ש ט י ל מ אַ ן (שמייכעלט): וואָלט דער דאָזיגער זאָל מיינער געווען.

ש ט אַ ר ק: מעגליך... איך וויל עס ניט לייקענען.

ש ט י ל מ אַ ן: לייקענען? אלע ווייסען, אז דו האָסט מיך בערויבט...

ש ט אַ ר ק: דאָס הייסט ניט בערויבט... קיין רויבער בין איך ניט... איך האָב בלויז געהאט די מאכט און אלעס איז צו מיר אריבערגעגאנגען.

ש ט י ל מ אַ ן: אפילו מיין יונג־שעהן ווייבעל...

ש ט אַ ר ק (גוטמוטהיג): אפילו דיין יונג, שעהן ווייבעל... איבריגענס שעהן איז זי ערשט ביי מיר געוואָרען... אבער לאָמיר ניט רעדען אזוי הויך. זי שלאָפט דאָ אונטערן פאָרהאנג זי קען זיך אויפכאפען און זיך איבערשרעקען...

ש ט י ל מ אַ ן: ניין, זי שלאָפט אלע מאָל גאנץ געשמאק... איך קען איהר שלאָף...

ש ט אַ ר ק: אלזאָ, וואָס ווילסטו זאָגען?

ש ט י ל מ אַ ן: זאָגען? זאָגען וויל איך גאָר ניט... איך וויל נאָר אביסעל פילאָזאָפירען!

ש ט אַ ר ק (קוקט איהם אָן פערוואונדערט): וואָס עפעס

אין מיטען דערינען. ווייסט דאָך, אז צו פילאָזאָפיע האָב איך קיינמאָל קיין נייגונג ניט געהאט.

ש ט י ל מ אַ ן : יאָ, אבער איך — יא. די לעצטע צייט, זייט דו האָסט דאָס געשעפט פון מיר אוועקגערויבט און מיין ווייב, בין איך שטענדיג פערטראכט: ווי אזוי איז דאָס געשעהן.

ש ט אַ ר ק : איינפאך: איך בין שטארקער פאר דיר... איך האָב די מאכט.

ש ט י ל מ אַ ן : מאכט? יא... געווים... (פּאָוזע). און ווי ווער זיין, אז איך וועל קריעגען די מאכט?

ש ט אַ ר ק (שמייכעלט) : דאָס קען קיינמאָל ניט פּאַסירען. מיט דער מאכט ווערט מען געבאָרען...

ש ט י ל מ אַ ן : געבאָרען... הם... טשיקאווע... אַט ווע־גען דעם טאַקע טראכט איך: צו איז מאכט א צופאל, אָדער עס ליעגט אין דעם מענשען'ס נאטור...

ש ט אַ ר ק : דו ברעכסט זיך אומזיסט דעם קאָפּ.. מאכט איז ניט קיין צופאל. אזעלכע שלים־מזל'ס, האָב איך קיין פאר־איבעל ניט, ווי דו, ווילען זיך איינרעדען, אז עס איז א צופאל, אז ס'ווענדעט זיך אָן קאפּריז פון דער השגחה ווי איהר פילאָ־זאָפישע שלים־מזל'ס רופט עס... אָ, איך ווער שוין באלד אליין אַ פילאָזאָף (לאכט).

ש ט י ל מ אַ ן : אביסעל פילאָזאָפיע קען דיר ניט שאַ־דען... ווער ווייס — אפשר וועסטו אויך אמאָל א שלים־מזל ווערען, וועט עס דיר צוניץ קומען.

ש ט אַ ר ק : איך בין היינט צו גוטמוטהיג געשטימט, זאָנסט וואָלט איך דיר דיינע לעצטע ווערטער ניט געשוויגען— איך וועל ווערען א שלים־מזל? — קיינמאָל ניט!

ש ט י ל מ אַ ן (שמיכלענדיג קוים בעמערקבאר) : מעגליך... אז ניט... אבער מיין מיינונג וועגען מאכט איז אַן אנדערע.

ש ט אַ ר ק (נייגעריג) : נעמליך?

ש ט יל מ א ן: נעמליך, אז אַט היינט האָסטו זי און מאָרגען האָב איך זי, די מאכט, מיין איך.

ש ט א ר ק: דו רעדסט נארישקייטען.

ש ט י ל מ א ן (שטאָלצער): בעליידיג מיך ניט...

ש ט א ר ק (בייז): וואָס איז דען?

ש ט י ל מ א ן (שטאָלץ): אזוי... איך האָב ניט ליעב, אז מען בעליידיגט מיך...

ש ט א ר ק (מיט חוזק): ביזט א גאנצער שיסער גע־וואָרען...

ש ט י ל מ א ן (טראַציג): אפשר יא... איבריגענס בין איך געקומען ברעכען דיין מאכט.

ש ט א ר ק (לאכט): עס אמוזירט מיך. איך פערשפּאָר צו געהן מיט ראַזע'ן אין טהעאטער: ער איז געקומען צוברעכען מיין מאכט! ווי געפעלט עס אייך? (לאכט געזונד און צופריע־דען).

ש ט י ל מ א ן (ארייגלעגענדיג די רעכטע האַנד אין טאַש): לאך נישט!

ש ט א ר ק (לאכט נאָך שטאַרקער).

ש ט י ל מ א ן: איבריגענס — לאך... דו ביזט דאך אן אלמעכטיגער...

ש ט א ר ק: געוויס!

ש ט י ל מ א ן: ביזטו זיכער?

ש ט א ר ק: נאָך ווי.

ש ט י ל מ א ן (געהט צו נעהנטער צו איהם, קוקט איהם אָן מיט . פייערדיגע, אָבער שמייכלענדיגע בליקען): קיין מינדעסטער צווייפעל?

ש ט א ר ק: דער וואָס האָט די מאכט צווייפעלט ניט.

ש ט י ל מ א ן: און איצט?

ש ט א ר ק (דערשראָקען): שטילמאן! וואָס בעדייטעט עס?

(פאַר שטאַרק'ס אויגען גיט אַ בליץ דער שפּיץ פון אַ רעוואָל־וועד).

ש ט י ל מ אַ ן : דאָס איז אַ רעוואָלווער געלאָדען... זייַ פאַרזיכטיג, וואָרים איין דריק און דו ליעגסט מיט דיין מאכט, ווי אַ פּגר אויף דר'ערד... נו, וואָס זאָגסטו איצט וועגען מאכט?

ש ט אַ ר ק (שטאַמלענדיג) : נאַטירליך... אַזוי אונער־וואַרטעט... אבער בערוהיג זיך, שטילמאַן...

ש ט י ל מ אַ ן : איך בין גאַנץ רוהיג... זייַ רוהיג בלויז דו... ווייל איין וואָרט, וואָס עס וועט מיר ניט געפעלען פון דיר, קען דיך טויטען...

ש ט אַ ר ק (בלייך און דערשראָקען) : אַ, יאַ! איך בין רוהיג.

ש ט י ל מ אַ ן : דיין מיינונג וועגען מאכט?

ש ט אַ ר ק : נאַטירליך, מיר מאכען אָפט טעות'ן...

ש ט י ל מ אַ ן : ניין, דאָס שטעלט מיך ניט צופריע־דען — דו זאָג דייטליך: דו ביזט אַ נישטיגקייט.

ש ט אַ ר ק : בעליידיגסט מיך.

ש ט י ל מ אַ ן : קיין דינגעניש ניט! איך האָב איצט די מאַכט, אַלזאָ : (שטעלט אָן דעם רעוואָלווער).

ש ט אַ ר ק : נאַטירליך...

ש ט י ל מ אַ ן : וואָס, נאַטירליך?

ש ט אַ ר ק (גאַנץ שטיל) : איך בין אַ נישטיגקייט.

ש ט י ל מ אַ ן : איצט זעה איך, ווי וואהר עס איז: ביזט אַ נישטיגקייט און אַ לומפּ. אַ יאַ, ביזט אַ לומפּ?

ש ט אַ ר ק : מעהר אָדער ווייניגער...

ש ט י ל מ אַ ן : און אין מאכט גלויבסטו נאָך?...

ש ט אַ ר ק (פילאָזאָפיש) : וואָס איז מאכט... אַ נאַ־רישער צופאַל. אַ פערבלענדעניש...

ש ט אַ ר ק : אָט איצט האָב איך דיך גערן, רעדסט ווי

א פילאזאף, ווי א שלים־מזל, ווי איך האב פאראכטאגען גע־רעדט... (פאוזע) און זי שלאפט?

ש ט א ר ק: יא... זי האט מיין חרפה ניט בייגעוואהנט...

ש ט י ל מ א ן: איך האב געוואלט זי זאל יא בייוואה־נען... געה וועק זי אויף...

ש ט א ר ק (פערצווייפעלט): א, ניין, ניט זיי אזוי גרויזאם... נוץ ניט אויס דיין מאכט געגען א שוואכערען...

ש ט י ל מ א ן (גרויסמוטיג): גוט... טא פערלאז גלייך דאס הויז... איך וויל דא בלייבען אליין מיט איהר...

ש ט א ר ק (כאפט זיך אן): א, אויב דו לאזט מיך אפ, געה איך אוועק מיט פערגעניגען... זי איז דאך דיין ווייב... איך האב זי ביי דיר אוועקגענומען מיט מיין מאכט, — איצט קלינגט עס אזוי וויציג... אדיע... ווען זאל איך צוריק קומען?

ש ט י ל מ א ן: ווען שוין קומען צו מיר...

ש ט א ר ק: זיכער, זיכער! נעהם זי געזונטערהייד... זי זאל נאר וועלען.

ש ט י ל מ א ן: א, זי וועט שוין וועלען...

(שטארק אב).

ש ט י ל מ א ן (פונאנדערנעהמענדיג די צוויי טהיילען פון פארהאנג, עס בעווייזט זיך א ברייטע בעט. ביי א ווינקעל, איינ־געוויקעלט אין קישענס ליעגט ראזע אין די קליידער און שלאפט).

ש ט י ל מ א ן (ארייגלעגענדיג דעם רעוואלווער צוריק אין טאש): ראזע!

ר א ז ע (וועקענדיג זיך): שטארק?

ש ט י ל מ א ן: שטעה אויף, ראזע.

ר א ז ע (דערקענט נישט די שטימע): שטארק, גיב מיר א קוש...

ש ט י ל מ א ן: ווארט א ווײלע...

ר א ז ע (כאפט זיך אויף, דערזעהט שטילמאן'ען און בלייבט

פערוווירט) : שטילמאן, ווי קומסטו אהער?...

ש ט י ל מ א ן : איך בין געקומען דיך געוואָהר ווער־רען, זעהען וואָס דו מאכסט. (נעהמט זי אָן ביי דער האַנד).

ר אָ ז ע (בייז) : לאָז אָב, צווישען אונז איז איצט אלעס צוריסען.

ש ט י ל מ א ן : געוויס, געוויס...

ר אָ ז ע : וואָס טהוסטו דאָ? און וואו איז שטארק?

ש ט י ל מ א ן : מיט שטארקען איז שוין אויס... (לאַכט).

ר אָ ז ע : וואָס מיינסטו אויס... שלים־מזל איינער. (וויל אַרויס פון בעט).

ש ט י ל מ א ן : ליעג נאָך!...

ר אָ ז ע (שטופּט איהם אָפּ) : ריהר מיך נישט אָן, ביזט מיר דערוויעדער... (שרייט) שטארק... שטארק! וואו ביזטו?

ש ט י ל מ א ן : שטארקען האָב איך געהייסען געהן...

ר אָ ז ע : דו איהם? ווי אזוי, וואָס פּלוידערסטו? ביזט משוגע געוואָרען?...

ש ט י ל מ א ן : אפשר הייסט עס משוגע... איך האָב איהם געצייגט א רעוואָלווער... גלויבסט ניט? נא זעה! (נעהמט אַרויס פון טאַש אַון צייגט איהר).

ר אָ ז ע (דערשראָקען) : מיין גאָט, ווי קומט עס צו דיר?...

ש ט י ל מ א ן : איך האָב מיך איבערגעלעגט... פער־שטעהסט, איך האָב ערפאהרען, אז מיט די מעכטיגע מוז מען זיך בעגעהן ווי מיט הינט... אך, ווי ער האָט זיך דערשראָקען, דער הונד.

ר אָ ז ע : ווער האָט זיך דערשראָקען?

ש ט י ל מ א ן : דיין מעכטיגער שטארק!...

ר אָ ז ע : ווירקליך?

ש ט י ל מ א ן : נאך ווי.. ער האט מיר צוגעגעבען, אז ער איז נישטיגקייט און א לומפ און איז געלעגען ביי מיינע פיס... עס איז געווען א הערליכע סצענע...

ר א ז ע (שמייכעלט) : ביזט דאך גאר א גאנצער העלד געווארען... אינטערעסאנט.

ש ט י ל מ א ן : זעהסטו!

ר א ז ע : אויב אזוי דריק איך דיר די האנד.

ש ט י ל מ א ן : און מעהר גאר נישט ?... א, דו שלעכט ווייבעלע...

ר א ז ע (שעלמיש) : ווילסט, איך זאל דיר טאקע א קוש געבען ?

ש ט י ל מ א ן : געוויס...

(כאפט איהם אריין אין איהרע ארעמס).

ר א ז ע : אינטערעסאנט... איז ער געלעגען פאר דיינע פיס ?... אט דער מעכטיגער מאן...

ש ט י ל מ א ן (שמייכלענדיג) : שטעל זיך פאר!

ר א ז ע : יא, ווירקליך — מארנע... ער האט ביי מיר אלעס פערלארען...

ש ט י ל מ א ן : און איך ?

ר א ז ע : א, דו האסט ביי מיר צוריק געוואונען...

ש ט י ל מ א ן : אלעס ?

ר א ז ע (שעלמיש) : אלעס... אלעס...

(עס הערט זיך א קלינגען).

ר א ז ע : ער קומט דאך צוריק...

ש ט י ל מ א ן : איך בין זיכער, אז מיט פאליציי.

ר א ז ע (געריהרט) : ער וועט דיך ארעסטירען ?

ש ט י ל מ א ן (שמייכלענדיג) : מעגליך...

ר א ז ע : א, ניין, איך וועל ניט ערלויבען. דער פיינליננ! ניין! בעהאלט דעם רעוואלווער... גיב מיר איהם אהער, איך וועל איהם בעהאלטען ביי מיר... נעה עפען!

שטילמאַן (גערט אויפמאַכען. עס גערט אַריין שטאַרק מיט צוויי פּאָליציילייט).

שטאַרק (אָנווייזענדיג אויף שטילמאַן'ען): אַ, ־ער איז דאָס!

ראָזע (לויפט צו): וואָס איז?

שטאַרק: בעזוכט איהם!

(די פּאָליציי בעזוכט שטילמאַן'ען).

איין פּאָליציסט: ער האָט ניט קיין רעוואָלווער.

דער צווייטער: ווירקליך..

ראָזע (מאַכט זיך כאלו לא ידעה): וואָס פאר א רע־וואָלווער — ער איז מיין מאַן און איז געקומען נאָך מיר.

שטאַרק: דו ביזט דאן געשלאָפען, דאן... וואָס ווייס־טו דען, פערלאָז זיך אויף מיר...

ראָזע (אויפגערעגט): אַ, דו פּייגלינג, לומפּ, אויף דיר זיך פערלאָזען!... (צו די פּאָליציי לייט): דער הערר שטארק מאכט א בלבול... איך בין ניט געשלאָפען... ער וויל רואינירען מיין מאַן...

די פּאָליציי לייט (העפליך): אויב אזוי ענטשולדיגט... (צו שטאַרק'ען): דאָס ערות זאָגען מיר א דאמע מוזען מיר אָננעהמען, בעזאָנדערס, ווען קיין שום רעוואָלווער האָבען מיר ניט געפונען.

ראָזע: ווי קומט צו מיין מאַן הערר שטילמאַן, א רע־וואָלווער... א געמיינער בלבול!

(די פּאָליציי אָב).

ראָזע (צו שטאַרק'ען): ביזט א נאַר און א פייג־לינג...

שטאַרק (איבערראַשט): ראָזע!

ראָזע: איך האס דיך! (צו שטילמאַן'ען): קום, שטיל־מאַן, פערצייה מיר...

ש ט י ל מ אַ ן : אַריע, שטאַרק. נו, וואָס איז עפּעס מכח מאַכט...

ש ט אַ ר ק : ביזט אַ העלד מיט אַ רעוואָלווער...

ש ט י ל מ אַ ן : שוטה — דער רעוואָלווער איז אַ קינ־דערישער, צום שפּיעלען, ניט צום שיסען... דו האָסט זיך אומ־זיסט געשראָקען.

ר אָ ז ע (נעהמט אַרויס דעם רעוואָלווער פון אונטער דער בלוזע, וואו זי האָט איהם בעהאַלטען) : ווירקליך — האַ — האַ — מיין העלד! און פאַר אַזאַ רעוואָלווער האָט ער זיך דערשראָקען... שטילמאַן! ביזט ווירקליך אַ העלד!.. קום!

ש ט י ל מ אַ ן : נו, שטאַרק... וואָס איז עפּעס מכח מאַכט... אַ געבוירענע זאַך אָדער אַ נאַריישער צופאַל?...

ש ט אַ ר ק (בלייבט שטעהען אונבעוועגליך מיט אַן אַראָב־געלאָזטען קאָפּ...)

(פאָרהאַנג לאַנגזאַם).

צו שפעט.

פ ע ר ז א נ ע ן :

לאה, אַ מיידעל פון אַ יאָהר זיבען־און־צוואנציג, מיט אַ פערוועלקט געזיכט, האַלב אויסגעלאָשענע אויגען, אַ נייטאָרין.

ביילקע, אַ יונג מיידעל, מיט אַ בליהענדען געזיכט, שווארצע ברענענדיגע און גוטע אויגען, אויף שבירות ביי לאה׳ן.

די אַלטע מוטער, אַ אידענע פון אַ יאָהר פינף־און־זעכציג, געהט איינגעבויגען, רוקט זיך אין שטיבעל ווי אַ שאָטען, רעדט שטיל מיט אַ קרעכץ.

איסאק, אַ בחור פון אַ יאָהר דרייסיג, מיט אַן ערנסט פנים, טראָגט אַ שווארצע בלוזע.

די סצענע קומט פאָר אין אַ פּראָווינציעלער שטאָדט אין דער ליטא, אין די לעצטע יאָהרען נאָך דער רוסישער רע־וואָלוציע.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין שטיבעל, ביי דער טיר — רעכטס — אַן אויווען; קעגענאיבער דער טיר ביים איינ־ציגען פענסטער, וואָס קוקט ארויס אין שמוציגען הויף, אַ הילצערנער נישט־געפארבטער טיש, אויף וועלכען עס זיינען אָנגעוואָרפען וועשציייג; נעבען טיש שטעהט אַ נייה־מאַשין און אַ טאַבורעט. ביי די איבעריגע צוויי שווארצע וועגד פון שטיבעל שטעהען — רעכטס אַ בעטעל מיט בעט־צייג, לינקס אַ הילצערנע סאָפקע. אַ ווינטער־אָוועגד. ל א ה און ב י י ל ק ע זיצען ביי דער אַרביים ביים טיש און נייהען, פערזונקען אין געדאנקען.

דער לאָמפּ אין מיטען טיש ברענט טונקעל.

ב י י ל ק ע (נאָך אַ לאַנגער פּויזע, קוקענדיג צום אַלטען וואנד־זייגער): שוין צוואנציג מינוט צו אכט, נאָך צוואנציג מי־נוט...

ל א ה (גוממוטיג): קוקסט מיר צופיעל אויפ׳ן זייגער.

ב י י ל ק ע (האַלב פערשעמט): ס׳איז א געוועהנהייט...

ל א ה: ס׳איז נישט קיין געוועהנהייט. ס׳איז א ליעבע. ער שטעהט שוין אודאי אין ראַג און ווארט אויף דיר. יאַ, בייל־קע ?...

ב י י ל ק ע (לאכט): ס׳איז נישט אזוי ברענענדיג, ווי איהר מיינט. (קוקט ווידער צום זייגער, מיינענדיג, אַז לאה בע־מערקט נים).

לאה (מיט א זיפץ): יאַ, ס'איז נישט אזוי ווי איך מיין. וואָס ווייסען מיר פון אזוינע זאכען... (שטיל ווי צו זיך) אויף מיר האָט קיינער ניט געוואַרט... קיינער ניט געוואַרט...

ביילקע: וואָס איז?.. פאַרוואָס? (קוקט אויף איהר ווי מיט מיטגעפיהל).

לאה: פאַרוואָס? הא, פאַרוואָס? (שמייכעלט בימער־ליך) כ'לעבען, איך וויים אַליין ניט פאַרוואָס. (קוקט אויפ'ן זייגער). נו, קענסט שוין באַלד געהן, וועסטו איהם שוין זעהן. באַלד... עס ציהט, וואָס?... זאָג, ש'עם זיך נישט... עס ציהט?...

ביילקע (מיט אראָבגעלאָזטע בליקען): וואָס איז זיך דאָ צו שעמען. איך וויל איהם טאַקי זעהן... ס'ציהט טאַקי..

לאה: יאָ, עס ציהט, איך וויים... (אויפגערעגט עטוואָס) זאָג מיר ביילקע, אז איהר טרעפט זיך ביידע, וואָס טהוט איהר? זאָג, נאַרעלע, זאָג...

ביילקע (פערשעהמט): וואָסהייסט וואָס טוען מיר... מיר געהען שפּאַצירען, מיר ריידען...

לאה (קוקט זי אָן ליידענשאַפטליך): און אז דו קומסט צו איהם... זאָג נאָר...

ביילקע: צו איהם... צו איהם געה איך זעהר זעלטען.. כ'לעבען זעהר זעלטען..

לאה (מיט מעהר ליידענשאַפט): אַבער אז דו ביזט ביי איהם, ווי אזוי פערברענגט איהר?... זאָג... מיר מעגסטו זאָגען... איך בין דאָך דיינע נישט קיין בעל־הבית'טע, איך בין דאָך דיי־נע א חבר'טאָרין... זאָג מיר אַלץ.

ביילקע: אודאי וועל איך אייך זאָגען... איך האָב גאָר קיין מורא נישט... ער גיט מיר אמאָל א קוש...

לאה (לעגט אַוועק די אַרבייט): אמאָל א קוש... נישט מעהר? דאָס ביזטו שוין אַ ליגנערין... איך גלויב נישט... איך מיין, אז איהר מוזט זיצען נאָבאַנאַנד און קושען זיך... יאָ?..

ב י י ל ק ע (לאַכט פערשעמט) : נאָכאַנאַנד טאַקע נישט... נאָר מען קושט זיך געגוג... חי־חי־חי ! איך איהם נישט, אפשר זעלטען אמאָל... אבער ער — אַ מאָדנער ! מילא אייך וועל איך שוין אליין דערצעהלען — ער וואָלט זיך נאָר געקושט און גע־קושט...

ל א ה (פלאַמט אויף, אַטעמט שווער) : וואו, למשל, קושט ער דיך... זאָג, שעהם זיך נישט...

ב י י ל ק ע (שוין ווערענדיג פריי) : אַ מאָדנער איז ער... איהר ווייסט וואו — אַט דאָ אַ. (זי ווייזט אויף איהר ווייסען האַלז) אַט דאָ ! זעלטען־ווען אויף די ליפּען.

ל א ה (לאַכט לײדענשאַפטליך) : ער איז נישט קיין נאַר !... האַסט טאַקי אַ שעהנעם האַלז...

ב י י ל ק ע (אַליין מעהר צוקאָכענדיג זיך) : אז איך וואָלט וויסען, אז איהר וועט נישט לאַכען, וואָלט איך אייך נאָך עפּעס דערצעהלט... ניין ! דאָס דערצעהל איך שוין נישט... ער איז אַזאַ מאָדנער !...

ל א ה (ווידער שטאַרק אויפגערעגט): נאַרעלע, וועמען וועל איך דערצעהלען ? וואָס בין איך עפּעס — אַ בעריידערין... איך האָלט דאָס דען פאַר אַן עולה ?... אדרבא, הלואי וואָלט איך אַמאָל... ניין, נישט דאָס... דערצעהל, וואָס איז עס פאַר אַ מאָד־נער... איך קען דאָך איהם, ער איז דאָך, פערקעהרט, אַ גאַנץ ליעבער יונג... דערצעהל...

ב י י ל ק ע (בויגט זיך אָן צו איהר) : אבער געדענקט ! איהר זאָלט קיינעם נישט דערצעהלען... אז מיר בלייבען אַמאָל לאַנג אַליין, בעט ער מיך. נאָר ניין... איך שעהם מיך... איך וועל עס נישט דערצעהלען...

ל א ה (שטעלט זיך אויף, מיט אַ ציטערענדען קול) : איך בעשווער דיך, דו מוזט דערצעהלען ! האַסט אָנגעהויבען, מוזטו דערצעהלען.

ב י י ל ק ע (שוין אויך ליידענשאַפטליך, פליסטערט שטיל): אז ער קושט מיך שוין גוט אַן דאָ אין האַלז, בעט ער מיך, איך זאָל אָבשפּיליען די בלוזקע... און אז איך וויל נישט, שפּיליעט ער אליין אָב... איך האָב דאמאָלס קיין כוחות נישט צו וועהרען זיך... איך פאַל עפּעס אריין ווי אין א חלשות... עפּעס געהען מיר ווי אוים די כחות, און ער קושט מיר אין ברוסט... אוי, לאה'לע, איך מוז אייך שוין דערצעהלען אלין: עס איז מיר דאַ־מאָלס עפּעס אזא מחיה... אזאַ מחיה... איך געה אוים...

ל א ה (פאַלט צו איהר צו און נעהמט זי שטאַרק אַרום): אוי, מיין קלוגע ביילקע! טהוסט גוט! גוט! גוט!

ב י י ל ק ע (ווי ניט גלויבענדיג): טאקע, איהר מיינט עס מיט אַן אמת? זאָגט, איהר זענט דאָך א געבילדעטע... איהר לייענט דאָך אזוי פיעל ביכלעך... איך וויים גאָרנישט. אמאָל האָב איך חרטה דערויף, און אמאָל דאכט זיך מיר, אז עס איז גאָרנישט. ער זאָגט, אז מען מעג אלין... פונדעסטוועגען „אלין" וויל איך נישט...

ל א ה (העכסט אויפגערעגט): מען מעג אלין, אלין!...

ב י י ל ק ע: איך מיין אויך, אז מען מעג, אויב מען האָט זיך ליעב אויף אַן אמת.

ל א ה: מען מעג, מען מעג... קלוגע מעגען, אבער נאַרען טאָרען נישט...

ב י י ל ק ע: איצטער בעט איך אייך, דערצעהלט מיר אויך, אייער איסאַק קושט אייך אמאָל?... ער איז עפּעס אזאַ גע־בילדעטער... מיינער איז קנאַפּ געבילדעט... זאָגט, איך בעט אייך... איך מוז דאָס וויסען...

ל א ה (טראַכט אַ ווײַלע): מיינער? איסאַק? ער איז גאָר נישט מיינער... אזוי בעקאַנט... מען ארבייט צוזאַמען אין בעוועגונג... ער קומט אמאָל ארויף...

ב י י ל ק ע: ביי אייך קושט מען זיך נישט, איך וויים... איהר זענט ערנסטע מענשען.

ל א ה (האַלב איראָניש): יאָ, מיר זיינען ערנסטע מענ־
שען. מיר האָבען דערצו קיין צייט נישט. (עס הערען זיך שווערע
טריט פון אַן אַלטען מענשען). די מאמע געהט, געה שוין, בייל־
קעלע, שוין אכט.

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר (קומט מיט אַ קויש, אין וועל־
בען עס ליגען אויפ'ן דעק אָנגעפּראָווירענע עפּעלעך): נו, א טאָג
אַ ביסעל... אָנגעקאַלייעט זיך און פרעג וואָס... נישט געלייזט
קיין גאנצען פערציגער. און דער גאַראָדאָוואי, א קלאָג נאָך איהם,
ס'אר א מין הונד א גוי דאָס איז, לאָזט נישט שטעהן אויפ'ן
טראָטואַר. חאַטש גיב איהם א קרענק... אוי, מיינע שטעכעניש
איהם! (קרעכצט).

ב י י ל ק ע (שוין אין אָנגעטאָענענע צום אַוועקגעהן, שטיל
צו לאה'ן): געדענקט־זשע, לאה... א סוד...

ל א ה: גוט, מיין קינד, האָב קיין מורא נישט.... געה
שוין גיכער, א רחמנות אויף איהם...

ב י י ל ק ע: נישקשה, ער האָט צייט. (לאכט) א גוטע
נאכט!

ל א ה: א גוטע נאכט! (זיפצט).

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר: א גוטע נאכט, טאָכטערקע...
געה געזונד!... (צו לאה'ן) ס'אר א פארשוין א מיידעל! א
מחיה אויף איהר צו קוקען... האָט שוין א חתן, האָב איך גע־
הערט.

לאה (פערטראכט): יאָ... זי האָט...

ד י מ ו ט ע ר: נו, וואָס ביזטו אזוי פערזאָרגט... דו
ווערסט אויך האָבען...

ל א ה (בייז): מאַמע רייד נישט!...

ד י מ ו ט ע ר (מיט אַ קרעכץ): נו, שא, איך רייד
נישט. נו, עס עפּעס, איך האָב געבראכט א גוט שטיקעל שמע־
טענע־קעז, אָבער טאקע אמת שמעטענע־קעז...

ל א ה: מאַמע, איך בעט דיך, רייד נישט וועגען קעז...

די מוטער: רייד נישט וועגן קעז?... פארוואס נישט ריידען?... איך האָב מיט א כיון געקויפט שמעטענע־קעז... עס היילט אין הארצען...

לאה (איראָניש): היילט אין הארצען... וועסט שוין מיר דאָס הארץ נישט היילען...

די מוטער: ביי דיר איז דאָך אַלץ פערקעהרט, וואָס מען זאָגט דיר פאַלגסטו נישט... זעה ס'אַר א פּנים דו האָסט טאקע...

לאה (אויפגערעגט): מאַמע, הערסט נישט אויף אמאָל! (שטעלט זיך קוקען אין דעם קליינעם שפּיגעלע ביים וואַנד, פער־ריכט נערוועז די האָהר) מאַמע!

די מוטער: וואָס איז?

לאה (נית דרייסט): מאַמע... איך וויל דיך עפּעס בע־טען, זאָלסט קיין פאַראיבעל נישט האָבען... דו מוזט דאָס מיר טהאָן... איך וויל, זאָלסט היינט געהן געבטיגען צו דער מוהמע שרה'ן...

די מוטער (ערשטוינט): וואָס איז אזוי? צו וואָס? הא, לאה?

לאה (נית געפינענדיג באַלד קיין ווערטער): פערשטעהסטו, איטאַק האָט מיך געבעטען... איטאַק האָט געזאָגט, אז מען וועט זיך דאָ היינט צונויפקלויבען... מען דארף דאָ ריי־דען וועגען א וויכטיגע זאַך... ווייסט דאָך... זיי ווילען נישט, אז אַ פרעמדער מענש זאָל זיין דערביי... פערשטעהסט... ביי דער מוהמע שרה'ן איז דאָך גוט צו שלאָפען...

די מוטער: ס'איז דאָך מיר א חרפּה... וואָס וועל איך זאָגען? ציצעליסטען דארפען זיך אָן עצה האלטען... מען וועט דאָך מיך אויסלאַכען...

לאה: . מאַמע, איך בעט דיך, היינט טהו דאָס מיר, אבער גיכער... (אויפגערעגט) אָבער גיכער!... מאַמע, האָב קיין פאראיבעל נישט, איך מוז... איך האָב צוגעזאָגט... (געהט אום

הין און צוריק) מאַמע, געה אוועק...

די מוטעך: שאַ, איך געה, איך געה...

לאה: נעהם עס עפּעס אַב... נור גיכער, מאַמע... ער קומט באַלד.. זיי קומען באַלד...

די מוטער (האַלב בייז): איך וועל שוין דאַרטען עסען... אז אַך און וועה איז צו מיר... (רוקט זיך ארוים ווי אַ שאַטען. לאה בלייבט אַליין. געהט אום הין און צוריק איבער דער סצענע, קוקט אַלע ווײַלע אין שפּיגעל און מורמעלט).

לאה (פאר זיך): היינט מוז איך זיך אויסזאָגען... איך וויל געניסען! געניסען! געניסען! (זי דערהערט טריט. ווערט אויפגערעגט).

איסאַק (געהט אַריין פּאַוואָליע. דער אַבגעטראָגענער מאַנ־טעל איז פונאַנדערגעשפּיליעט, עס זעהט זיך אַרויס די שוואַרצע בלוזע). גוטען אָוונד! (גיט לאה׳ן די האַנד).

לאה (האַלט די האַנד אַ לענגערע ווײַלע און דריקט): גו־טען אָוונד, איסאַק... נו?...

איסאַק (אויסקוועטשענדיג זיך): וואָס נו? געווען היינט אַ סך ארבייט... איך מוז באַלד ווידער געהן. היינט איז אַ סחאָד־קע...

לאה: אזוי, אַ סחאָדקע... ווידער אַ סחאָדקע... איהר מוזט געהן טאַקע?

איסאַק (קוקט זי אָן): עס פערשטעהט זיך — איך מוז... וואָס איז דאָס פאַר אַ פראַגע... איהר וועט אויך געהן...

לאה: יאַ... אודאי — איך וועל אויך געהן... (פּויזע) איסאַק!

איסאַק: „איסאַק און איסאַק“! וואָס איז אַזוינס?

לאה: איך האָב געוואָלט... בלייבט גאָר דאָ... די מאַמע איז נישטאָ...

איסאַק: וואָס רעדט איהר... מען מוז געהן אויף דער סחאָדקע... מען וואַרט דאָרט... קומט!

לאה: איך קען נישט געהן... די מאמע איז נישטאָ...

איסאַק: וואו איז די מאמע? זי קומט דאָך מסתמא באלד...

לאה: ניין, זי קומט נישט... זי קומט נישט...

איסאַק (פערוואונדערט): פארוואָס?

לאה (שטאַמלענדיג): איך האָב זי בכיון אוועקגעשיקט. איך האָב געוואָלט... (האקט זיך אָב).

איסאַק: עפּעס זענט איהר, לאה, היינט מאָדנע.. איהר רעדט נישט. עפּעס א מאָדנע קאָנספּיראַציע...

לאה: א קאָנספּיראַציע... יאָ... א געפעהרליכע זאך...

איסאַק (ווי בעלעדיגט): פאר מיר האָט איהר קאָנס־פּיראַציעס?... פאר מיר?!...

לאה (קוקט איהם אָן): איהר מיינט דען, אז איהר מעגט וויסען פון אלע קאָנספּיראַציעס (שמייכעלט ביטער).

איסאַק (זיכער): איך מיין, אז יאָ. איהר ווייסט עס גאנץ גוט...

לאה: איך? איך ווייס גאָרנישט... איך ווייס גאָר־נישט...

איסאַק: נו, לאה, דערצעהלט...

לאה: וועט איהר בלייבען דאָ?

איסאַק: איך קען נישט... די סחאָדקע... מיר מוזען געהן...

לאה: אזוי, די סחאָדקע... נו, טאָ קומט... איך געה אויך.

איסאַק: און איהר וועט טאַקע נישט דערצעהלען?

לאה (פערביסען): ניין... מען טאָר נישט... מען טאָר נישט... קאָנספּיראַציע... (לאכט זיך היסטעריש פונאַנדער).

איסאַק (קוקט זי אָן פערוואונדערט): לאה, וואָס איז מיט אייך? זאָגט! רעדט!

ל א ה (בערוהיגט זיך): ניין, ס'איז גאָרנישט. פרעג וואָס האָב איך אוועקגעשיקט די מאַמע... איך האָב עפּעס גע־מיינט... איך האָב עפּעס געוואָלט, און האָב גאָר פערגעסען, אז ס'איז שוין שפּעט...

א י ס אַ ק (ניט פערשטעהענדיג): יאָ, ס'איז שוין טאקע ש פּ ע ט... קומט אויף דער סתאָדקע...

די מצולה,

פערזאָנען:

דער גבאי.
די רביצין.
חסידים.

די סצענע שטעלט פאָר אַ חסידיש שטיבעל אין אַלטען סטיל. אַ נידעריגער באַלקען. אין מיטען אַ גרויסער טיש, צוויי־שען פיער הילצערנע רונדע זיילען, איבערגעדעקט מיט אַ צוהאַקטער מאַפע. ביי די זייטען אַלטע בענק. ארום די דונקעלע ווענד שטעהען קלענערע און גרעסערע טישען, אָנגעוואָרפען מיט אַלטע ספרים. ביים עמוד רויכערן צוויי גרויסע יאָהרצייט־ליכט. טיעפער פון עמוד הענגט דער ארון־קודש, פערדעקט מיט אַ פּרכות, פון אויבען מיט אַ גאָלדענער עטרה. עס איז צוויי דער זייגער ביי טאָג. אַ נאַסער גראָהער הערבסט־טאָג קוקט אריין דורך די פענס־טער מיט די קליינע שויבען. די מצולה, אַ טיעפער זומפּ, ליגט אויסגעצויגען הינטערן שטיבעל. ערטערווייז איז זי פערצויגען מיט אַ געדיכטען שימעל. איין חסיד מיט אַ צופלאָכטענער באָרד, מיט לאַנגע געקרייזעלטע פאות קוקט אַרויס דורכ'ן פענסטער, קוקט צו דער מצולה און ברומט ענדליך אַרויס צו די איבעריגע חסידים.

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : אזא נבלה! מען זאָל מסר'ן א רבין! דאָס איז נאָר א מתנגדישע מלאכה!

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד (אַ יונגערמאַנטשיק מיט אַ געל שיטער בערדעל, האַלב הייזעריגלעך): וואָס דען, א חסיד וועט אזוינס טאָן? קיינמאָל נישט! — א חסיד מעג אפילו נתפקר ווערען, וועט ער א רבין נישט מסר'ן! דאָס איז געוויס זייערס אַ שטיקעל ארבייט! עוכרי ישראל!

אַ ד ר י ט ע ר ח ס י ד (אין די מיטעלע יאָהרען, אין אַ צוריסענער אַלטער זשופּיצע, מיט אויסגעשטאַרטע בלויזע איילענ־

בויגענס, מיט אַ געדיכטער שווארצער באָרד און טיעפע שווארצע אויגען) : וואָס ווילען זיי, די ימח־שמו'ניקעס, וואָס אַרט זיי די מצולה? באַשר זיי זאָגען — עס איז שעדליך פאר'ן געזונד, אַ שלעכטע לופט... נאַסקייט... ווייס איך וואָס! אַט האָט דער אַל־טער זכרונו לברכה געלעבט צוויי און אכציג יאָהר...

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (סארקאסטיש) : לופט... שמופט... אַלץ איז ביי זיי לופט... קיין הימעל איז נישטאָ, נאָר לופט... מען קען זיי, די אפיקורסים... די מצולה, האָבען מיר א מסורה, איז דוקא א רפואה פאר א סך שלאַפקייטען.. דער אלטער האָט נאָך דאָ מיט זיינע חסידים תשליך אָבגעריכט. ווילען זיי עס גאָר פערשיטען!...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד : חי־חי־חי! זיי ווילען... און אז זיי ווילען, איז וואָס? נישקשה, זיי וועלען נישט אויספּיה־רען.... דער גבאי איז אוועקגעפאָהרען צום איספראווניק — עס וועט שוין ווערען רעכט... די חסידים וועלען קיין געלד נישט זשאַלעווען...

(פון חסידישען הויף דערהערט זיך אַ געוויין).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (פערזאָרגט) : די יונגס־טע טאָכטער, רחל'ע, איז עפּעס א חולה.

א ל ע ח ס י ד י ם : אַ־וואַ! אַ־וואַ!

ד ר י ט ע ר ח ס י ד : מיט די קינדער האָט דער רבי נעבעך נישט קיין גליק. פאר צוויי יאָהרען איז געשטאָרבען ר' חיים'על צו צוויי און צוואנציג יאָהר... אַזאַ צדיק! ער וואָלט איבערגעשטיגען דעם רבין אין תורה... פאראיאָהרען איז די על־טערע טאָכטער נפטר געוואָרען — צוויי וואָכען נאָך דער חתונה... אַזאַ יפת תואר... היינט איהר צדקות... גאָט זאָל שוין זיך מרחם זיין אויף רחל'ען... (פויזע) ווייסט איהר נישט, וואָס איז איהר אַזוינס?...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : עפּעס זאָגט מען, אז וועה טהוט איהר גאָרנישט... נאָר זי בענקט... וואָס איז

דאָס פאר א מין חולנית, ווייס איך נישט... בענקען! וואָס איז שייך בענקען... דאכט זיך אין הויף איז פרעהליך... פרייטאג־צו־נאכטס, שבת, שבת־צו־נאכטס — אזוי פיעל נגינה... פארוואָס זאָל זי בענקען?... א מאָדנע זאך!...

ד ר י ט ע ר ח ס י ד (שושקענדיג): מען זאָגט בלומרשט, אז זי האָט געוואָלט ערגיץ פאָהרען... עס איז אפילו אַ זאך, וואָס לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל... דעם רבינס א טאָכ־טער...

(דאָס געוויין ווערט גרעסער, די שטימע פון אַ פרוי הערט זיך אַלץ נעהענטער און נעהענטער. ענדליך עפענט זיך אויף די טיר און אין שטיבעל פאַלט אַריין די רביצין — אַ מאָגערע פרוי אין די פופ־ציגער יאָהרען; זי איז אָנגעטהאָן אין אַ שווארץ קלייד, אויפ'ן קאָפּ אַ האָהר־באַנד. זי לויפט צו צום ארון־קודש, פאלט צו איהם צו און חליפעט).

ד י ח ס י ד י ם: גאָט זאָל העלפען, גאָט זאָל העל־פען...

ד י ר ב י צ י ן (פון ארון־קודש חליפענדיג): זי איז מסוכן... זי געהט אוים ווי א ליכט... (זי געהט אַראָב פון ארון־קודש און בלייבט שטעהן אין מיטען שטיבעל, די אויגען צו דער מצולה געווענדט).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (טרייסטענדיג): זי וועט אם ירצה השם זיין געזונד... אַ נאָווינע, אז מען איז אמאָל קראנק!...

ד י ר ב י צ י ן: דער גבאי איז נאָך נישטאָ פון אים־פראָווניק?...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד: ניין..

ד ע ר ד ר י ט ע ר ח ס י ד: גאָט וועט העלפען... דער איספּראווניק, זאָגט מען, איז א גוטער גוי, ער נעהמט געלד...

די רביצין: הא... ער נעהמט געלד... הייסט עס וועט די מצולה בלייבען...

ערשטער חסיד: נאך א שאלה! וואס דען? מען וועט זי פערשיטען? גאט זאל אויסהיטען.. די מצולה וועט בלייבען, ביז וואנען דער הויף וועט בלייבען... ביי אונז איז די מצולה הייליג.... דא האט נאך דער אלטער, זכרונו לברכה, תשליך אבגעריכט מיט זיינע טויזענדער חסידים...

דער יונגערמאנטשיק (חניפה'דיג): זארגט זיך נישט, רביצין! די מצולה וועט בלייבען... (ער שטארקט זיך) רבי'צין זאלט איהר מיר געזונד זיין... וואס איז דען אייער רחל'ען?... טאקע א שטארקער חולה?

די רביצין (וויינענדיג): אוי, גאט זאל זיך מרחם זיין! א גרויסע חולה איז זי, איז געל ווי א וואקס...

דער יונגערמאנטשיק: נו, און וואס זאגט דער דאקטאר?

די רביצין (וויינענדיג): ער זאגט, אז יענע קינדער, וועה איז מיר, זייגען אויך צוליעב דער מצולה אוועקגעגאנגען יונגע פון דער וועלט...

(די חסידים לאזען טרויעריג אראב די קעפ).

דער יונגערמאנטשיק: הייסט עס טאקע, אז די מצולה שאדט... היתכן... אזא הייליגע זאך?...

די רביצין: דער רבי טענה'ט אבער, אז דער דאקטאר ווייס נישט... ער זאגט, גאט וועט וועלען, וועט רחל'ע זיין געזונד... די מצולה, זאגט ער, איז דער מקור פון גאנצען חסידישען לעבען... אז מען זאל פערשיטען די מצולה...

די חסידים (איבערראשט): נננו?...

די רביצין: אז מען וועט פערשיטען די מצולה, וועלען אלע חסידים אראב פון דרך הישר... ער האט א קבלה נאך פון אלטען רבין...

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : זעהט איהר! און דא קומען די אפיקורסים און ווילען זי פערשיטען... אויסגעראט זאַ־לען זיי ווערען!...

ד י ר ב י צ י ן (טרייסעלט זיך פאר שרעק) : שילט זיך נישט, אידען... מען טאָר נישט...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : אודאי טאָר מען נישט שילטען...

ד י ר ב י צ י ן (א ווייגענדיגע, אָב)...

(עס לויפט אריין דער גבאי — אַ הויכער, שטאַרק געבוימער איד אין די מיטעלע יאָהרען... רעדט פרעהליך).

ד ע ר ג ב א י (צום ערשטען חסיד) : נו, אביסעל אן ארבייט געהאט!... קוים מיט צרות גע'פועל'ט...

ד י ח ס י ד י ם (אין איין קול) : געפּועלט?...

ד ע ר ג ב א י : א מטמון גאָלד וועט עס קאָסטען. אבער פערשיטען וועט מען נישט... גאָט צו דאנקען, גע'פועלט!...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק (פרעהליך) : דארף מען דאך נעהמען אביסעל משקה...

ד ע ר ג ב א י (רייבענדיג די הענד) : אין אָווענד וועט מען א הוליע טאָן... דער רבי וועט אויך זיין... ווי ער שטעהט אויף פון שלאָף, זאָג איך איהם אָן די שמחה.

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : איך מיין, אז ער ווייס דאָס שוין אליין...

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (מיט אמונה) : א שאלה, צי ער ווייס...

ד ע ר ג ב א י : הם... ווייסען ווייס ער שוין אליין, אבער איך וויל האָבען די מצוה פון אָנזאָגען א גוטע בשורה...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : טאקע א גרויסע מצוה!... איך בין אייך מקנא!

(פון הויף הערט זיך דאָס געוויין פון דער רביצין: רחל'ע! רחל'ע!)

דריי מיידלעך.

פערזאנען:

חיים זישעס, א פערמעגליכער בעל־הבית.
חנה, זיין פרוי.
נאלדע } זייערע צוויי שעהנע טעכטער.
אסתר
דער עלטסטער }
דער מיטעלסטער } דריי רוסישע אָפיציערען.
דער אינגסטער }
חייקעל מעקלער, חיים זישעס א פריינד.
חייענקע }
העלענא } דריי מיידלעך פון א הייזעל.
מאניע }

צייט: וועלט־קריג. אָרט: לעמבערג.

אין חיים זישעס הויז, אין גרויסען עס־חדר. מעבלירט אויפ'ן אַלט בעל־הביתישען שטייגער: אין מיטען שטוב אַ גרויסער טיש אָבער געדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש עטליכע שטוהלען, אויף די ווענט בילדער פון גוטע אי־דען און אַ מאפּ פון ארץ ישראל. אין שטוב דרעהען זיך ארום ווי שאָטענס חיים זישעס, זיין ווייב, די צוויי טעכטער, די מוטער ברעכט אַלע ווילע מיט די הענד. עס הערט זיך אַ קלינגען. אַלע ציטערען אויף. גאָלדע און אסתר טוליען זיך צו דער מאַמען. חיים זישעס געהט עפענען די טהיר. עס קומט אריין חיים מעקלער, אַ איד אין די מיטעלע יאָהרען מיט לעבעדיגע אָבער גוטע אוי־גען. חסידיש אָבער זויבער געקליידט, די לאַנגע באָרד און די לענגליכע פאות אין אָרדענונג. אריינקומענדיג שווייגט ער אַ ווילע, ווי ער וואָלט אַריין אין אַ הויז פון אן אבל און ער וואָלט לויט'ן דין, פריהער פאר'ן בעל הבית נים געטאָרט אָנהויבען רעדען. ענדליך מורמעלט ער אַרויס:

חייקעל מעקלער: צייטען!

חיים (קוקענדיג אויף דער ערד): נו... וואָס הערט זיך עפּעס אין שטאָדט?

חייקעל מעקלער: שלעכט, אָבער נאָך מיט חסד... קיין בראָנפען איז ניטאָ זיינען זיי רוהיגער. זיי פּאָרערן אַלין פּראָדוקטען און געלד.

חיים: האָט מען דאָך שוין זיי געגעבען...

חייקעל מעקלער (ביטער שמייכלענדיג): עס איז דען דאָ א שיעור פאַר'ן שונא... דערצו מסר'ן די פּאָליאַקען און די רוטענער ווייזען אַז אויף יעדען רייכערען אידען...

חיים: עס איז איצט דען פאַראַן א רייכער איד?... אַלע חרוב...

חיים מעקלער: מילא, אַז עס איז ניטאָ וועט מען זיי ניט געבען... אָבער דאָס וואָס עס איז דאָ און זיי נעהמען אַליין — אָט דאָס איז שלעכט... (קוקט אויף די צוויי טעכטער, גאָלדע און אסתר) צו וואָס דרעהען זיי זיך ארום אין שטוב, קעגען פענסטער? עס איז א סכנה...

חנה: זיי זיינען ביז איצט געווען אין קעלער... דער־פרווירען געוואָרען. זיינען זיי ארויף אביסעל אָנוואַרעמען זיך... אָרימע פייגעלעך מיינע... דער זוהן אין מלחמה, ווער ווייס וואו זיין געביין איז אהינגעקומען און די טעכטער דאַרפען ציטער־רען ווי א בלאַט פאַר יעדען שאָרך... (צואווייינט זיך) געהט קינ־דערלעך, צוריק אין קעלער אריין...

חייקעל מעקלער: אוודאי אין קעלער!... איך האָב געזעהען דאָ אין גאַס ארומדרעהען זיך א באנדע אָפיציע־רען... זיי האָבען מיך נישט בעמערקט, איך ווייס? קען זיין, אַז א מאַנסביל טשעפּען זיי דווקא ניט. (שמייכלענדיג) זאָלען זיי מיר טשעפּען! וואָס פאַר א ווערטה האָט היינטיגע צייטען דאָס לעבען אין גאַנצען?... עס איז נמאס געוואָרען! איך האָב פאַר זיי קיין מורא ניט! אבי מיינע טעכטער זיינען גאָט צו דאַנקען אין וויען... ווער ווייס, צו זיי האָבען דאָרטען צו עסען, אָבער לכל הפחות זיינען זיי זיכער פון דעם שונא...

חנה (וויינענדיג): און אונז האָט דאָס האַרץ ניט גע־ראָזט אין אַזאַ צייט אוועקשיקען זיי... דער זוהן אין מלחמה, זאָלען כאָטש די טעכטער מיט אונז בלייבען... ווער האָט זיך געריכט, אַז דער שונא וועט אַזוי גיך אריינפאַלען אהער... (צו די קינדער) נו, איהר האָט זיך שוין אָנגעוואַרעמט? געהט, קינ־

דערלעך אין קעלער אריין — זיי קענען אַלע ווײַלע אהער אריינ־פאַלען. (אסתר און גאָלדע דערשראָקענע אָב).

ח נ ה (קוקט ארויס אין פענסטער, שטעהט אַ ווײַלע און לויפט אָב פון פענסטער, פערברעכענדיג די הענד מיט אַ שרעקלי־כען געשריי) : וועה איז מיר ! — דריי אָפיציערען געהען גלייך אהער !

ח י י ם (געהט צו צום פענסטער) : יא... מיר דאכט, אז זיי געהען אהער... שלעכט ! געה אריין צו די קינדער אין קע־לער...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (בעטראכטענדיג חנה'ן) : עט... אַן אלטע אידענע... זי קען בלייבען...

ח נ ה (פערשעהמט) : ווײס איך וואָס...

(הינטער'ן טהיר הערט זיך אַ קלאַנג פון שפאָרען און שווער־דען און א הויך רעדען געמישט מיט אַ געלעכטער).

א ל ע : (מיט שרעק) זיי געהען...

(די טהיר ניט אָנקלינגענדיג עפענט זיך ראַש אויף, עס פאַלען אריין דריי אָפיציערען פון דרייסיג ביז פיערציג יעהריגען עלטער אין לאַנגע שינעלען, פערגאַרטעלט מיט ברייטע פּאָיאַסען, רעכט ביין ברוסט אַ רעוואָלווער אין אַ רימענעם בייטעל, און אַ שווערד, וואָס שלעפּט זיך נאָכלעסיג אָבער מיט שטאָלץ איבער'ן דיל.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (שטרענג, אָבער מיט געוויסער גרויסמוטיגקייט !) : נו, איד ! ביזט צופריעדען, וואָס רוסען זיינען אריין צו אייך אין לוואָוו ?

ח י י ם (קוים פערשטעהענדיג) : טאַק וועלכיאַזשני פּאַן... (די איבעריגע אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (צו חנה'ן) : און דו חייעטשקע... (בעטראכט זי) ביזט שוין אלט ? ווי אלט ביזטו, חייעטשקע ?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : זי פערשטעהט ניט, וואשע

בלאגאראָדיע — זי קען ניט קיין רוסיש... אן אַלטע אידענע... איבער זעכציג...

ח נ ה (קומענדיג צו זיך, שאָקעלט מיט עניוות מיט'ן קאָפּ): סטאָרא קאביעטא, פאנאָוויע...

(די אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אָ פ י צ י ע ר: נו, וואו זיינען אייערע קינדער?...

ח י י ם (דערשראָקען): ניטאָ... מיר האָבען נים קיין קינדער...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (לאכענדיג): בעזדיעטניקעם?... וואָס?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר: וואו זיינען אייערע יונגע חייעטשקעס? הא? בעהאלטען? אָדער אוועקגע־שיקט צו פראנץ יאָזעפ'ן פאר א מתנה...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר: זיי האָבען איין זוהן... אין מלחמה געבעך...

ח י י ם (זיפצט): יעדען סין...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (מיט אַ געמאַכטע בייזקייט): קענען אונזערע גענאנגען.. שיעסען אויף אונזער חיל!... (דראָהענד מיט'ן שווערד).

ח י י ם (דערשראָקען): ער האָט טאקע ניט געוואָלט... וואָס האָט ער געזאָלט טהאָן?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (שפּיעלענדיג מיט'ן שווערד): יאָ... קיינער וויל פון אייך ניט געהן... אונזערע אויך... אבער מען נעהמט זיי, מיר שטעלען זיי אין ערשטען פייער... (צולאכט זיך).

ד ע ר ע ל ט ס ט ע ר אָ פ י צ י ע ר (ערנסט ווערענדיג צו די איבעריגע אָפיציערען): נו, ברידער, וואָס אַז אמת איז אַן אמת... אונזערע אידען זיינען גאָר נישטקשה'דיג... אין מיין ראָטע האָט א אידעל מיין לעבען געראטעוועט... מען האָט איהם

איצט די פּיס ארוגטערגענומען... ער האָט בעקומען א געאַר־ניעווסקי! א העלד אַ איד! ניטאָ וואָס צו רעדען!

דער אינגערער (מיט אַ בייזען פּייערל אין די גראָהע אויגען): אָבער הערר קאפּיטאַן... איך פּיהל, אז ביי דעם דאָזיגען אידען דאַרפען זיין טעבטער... איך בין שוין אַ מבין דערויף... דאָס הויז שמעקט מיט יונגע אידישקעס...

דער מיטעלסטער אָפּיציער: יא... איך שפּיר!... זיי זיינען דאָ... וויפיעל ווייס איך ניט... אָבער עס זייי־נען דאָ חייעטשקעס (צולאַבט זיך מיט אַ צופריעדענעם געלעכטער).

דער עלטערער אָפּיציער (אָנקוקענדיג חיים'ען און הייקעל מעקלער): ווער איז דאָ דער בעל הבית?

חיים: (שטאַמלענדיג) איך...

הייקעל מעקלער: איך בין א שכן...

דער עלטערער אָפּיציער (גוטמוטיג): זאָג דעם אמת, האָסטו עפּעס טעכטער?

חיים (פעסט): ניין!

חנה: ניעמא, פּאַנאָוויע, ניעמא... טילקאָ יעדען סין...
(די אָפּיציערען לאַכען).

דער עלטערער אָפּיציער: נו, דאַן מזטו פאר אונז שאפען מיידלעך... פערשטעהסט?... עס וועט אייך ניט העלפען קיין חכמות... מיר זיינען וואָיענע מענשען. מיר האָבען אונזער האָנאָר! וואס אונז קומט, קומט אונז! קוים האָבען מיר די שטאָדט איינגענומען, קומט קאָנטריבוציע...

חיים: וואו־זשע זאָל איך אייך נעהמען?

דער מיטעלסטער אָפּיציער: ניט אונזער זאך! מיר האָבען שוין ניט קיין געדולד צו זוכען...

דער אינגערער אָפּיציער (בייז): איד! ברענג אונז דריי שעהנע אידישע חייעטשקעס, ווען ניט, (ציהט דעם שווערד).

חייקעל מעקלער (קענטיג בעפאלען פון אַ אי־דעע): וואַשע בלאַהאַראַדיע... איך וועל אייך ברענגען...

חיים: (קוקט איהם אָן מיט פאַרוואורף).

חייקעל מעקלער (אין דער שטיל צו חיים'ען): מבית־הזונות...

חנה (ברעכט די הענד): אַ בראָך איז מיר געשעהן!...

חיים (פליסטערט): ס'איז שרעקליך!

חייקעל מעקלער: גזירת ת"ך...

דער אינגערער אָפיציער: וואָס פלאַפּעלט איהר אויף אייער ווילדען לשון! רעדט ווי מענשען! רוסיש רעדט!

חייקעל מעקלער: דא... פאַ רוסקי... פאַ רוס־קי... יא פאַנימאַיו!

דער עלטערער אָפיציער: זיי וועלען שוין קענען רוסיש! אונזערע אידען קענען אלע רוסיש! מיר וועלען זיי דאָ אויך אויסלערנען!

חייקעל מעקלער (פערנייגט זיך אין אַ קאָמישען אופן).

(די אָפיציערען צולאכען זיך).

דער אינגערער אָפיציער: שנעל, קום צו־ריק און ברענג רעכטע סחורה, ווען ניט, הרג'ענען מיר דאָ אויס דיינע אידען...

חייקעל מעקלער (מיט שרעק): זארים, זארים! סייטשאַס... (אָב).

דער עלטערער אָפיציער (בעטראַכטענדיג דאָס בילד פון אַ רבי'ן אויפ'ן וואַנד): חטאָ אָן טאַקאי?..

חנה (מיט הנאה): וועלקי ראַבין... באָך... (צייגט מיט'ן פינגער צום הימעל...)

דער עלטערער אָפיציער: דא, ראַבין... (שמייכעלט און ציהט לאַנגזאַם דעם שווערד... שטעכט קאַלטבלוטיג

דורך דאָס בילד, עס פאַלען מיט גערוויש שטיקלעך גלאָז, דאָס בילד צוהאַקט אויף צוויי פאַלט אַראָפּ אויף דער ערד... די אָפּיציערען לאַכען... חנה וווישט זיך די אויגען... חיים זיפצט און קוקט ארוים צום פענסטער).

דער עלטערער אָפּיציער (אָנקוקענדיג די פאַלעסטינא מאַפּע): אַ עטאַ שטאָ זא יערונדרא?

חיים: (קוקט מיט ליעבע בליקען אויפ׳ן מאַפּע און שווייגט).

דער עלטערער אָפּיציער (בייז ווערענדיג): וואָס שווייגסטו?

חיים (מיט איינגעהאַלטענעם צאָרן): פּאַלעסטינא..

חנה (מיט תחנונים): טשעפּע ניט האַר־לעבען, א זינד...

דער מיטעלסטער אָפּיציער (איראָניש): זייער אַלט־פּאָטער־לאַנד...

דער אינגערער אָפּיציער (מיט חוזק): יערוסאַלימסקיע דוואָריאַניע...

(אַלע דריי אָפּיציערען צולאַכען זיך... עס הערט זיך אַ קלינגען אין טהיר; חנה געהט אויפמאַכען).

חייקעל מעקלער (אריינקומענדיג פערשעהמט, נאָך איהם דריי מיידלעך...) דריי מיידלעך... געבראַכט, וואַשע בלאַהאַראָדיע...

(די דריי מיידלעך מיט אויסדרוקספּאָלע שוואַרצע אידישע אויגען מיט אָבגעלעבטע געזיכטער, קוקען אויף די אָפּיצירען, ווי טראַציג. חיים און חנה קוקען פערשעהמט אויף דער ערד.

דער אינגערער אָפּיציער (בעטראַכטענדיג זיי אונצופריעדען): וואו האָסטו, איד, זיי געקריגען?

חייקעל מעקלער: אין שטאָדט... ביי איין בעל הבית... ביי אַ צווייטען... ביי אַ דריטען... די שעהנסטע אידישע מיידלעך אויסגעקליבען... אַלץ פאַר אייך!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פּ י צ י ע ר : ביזט אַ מאַ־שעניק! אַזוינע סחורה קענען מיר אין דער היים! גאָט דאָס איז דער חן פון אייערע אידישע טעכטער?... מיאוס'ע!

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (דערשראָקען): פון צרות, וואַשע בלאַהאַראָדיע... אויסגעהונגערטע... מלחמה־צייט...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אַ פּ י צ י ע ר : (קוקט אויף מאַנקען): נישקישה... (געהט צו איהר צו און נעהמט זי אָן פאַר'ן ביוסט).

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (צו מאַנקען): האַלט זיך ווי אַ צנועה...

מ אַ נ ק ע : (לאָזט זיך כלומרשט ניט!)

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אַ פּ י צ י ע ר : אויגען האָבען זיי שעהנע, ברענענדיגע אָבער די קערפּערס... (בעקוקט זיי).

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (מיט התלהבות): שעהנהייטען, וואַשע בלאַהאַראָדיע, קראַסאַוויצעס... נאָר די מלחמה... צרות...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פּ י צ י ע ר (געהט צו העלענקען): נו, יערוסליאַמסקאַ פּרינצעס... ביזטו טאַקע אַזוי עהרליך ווי דו מאַכסט זיך...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : עהרליכע קינדער ווי גאָלד... שעמעוודיגע! זעהט איהר דען ניט... קוים ביי זיי גע'פּועלט!

ח נ ה און ח י י ם (ניט ווייסענדיג וואו צו בעהאַלטען זיך): וועה! וועה!

(די אָפיציערען בעקוקען די מיידלעך, וועלכע שטעהען מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ. עס דערהערט זיך פּלוצים פון ערגעץ אַ היסטערישער געוויין...

ד י אַ פּ י צ י ע ר ע ן (מיט פרייד): פרויען־געוויין! עס זיינען דאָ פרויען בעהאַלטען...

ח נ ה (ברעכענדיג די הענד): וועה איז מיר!

ח י י ם (הויכענדיג צו חייקעל מעקלער): שלעכט!

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (מיט יאוש): איצט איז ביטער!...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אַ פ י צ י ע ר (מיט נצחון): אָבער איך האָב געפיהלט, אז דאָ זיינען דאָ פרויען...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פ י צ י ע ר: נו, נו, ברידער! מיר וועלען באלד זעהן!

(לאָזען זיך צום טהיר, פון וואנען דער געוויין האָט זיך גע־הערט).

ח י י ם (פערשטעלענדיג זיי דעם וועג): ניין! ניין!

ח נ ה (פאלענדיג צו די פיס פון עלטערען אָפיציער): פאַ־נאַטשיק...

(קושט איהם דעם שווערד. די אָפיציערען שטויסען זיי אָב. לאָ־זען זיך צום קעלער. חיים, חנה, חייקעל מעקלער נאָך זיי. די דריי מיידלעך קוקען זיך איבער איבערראַשט.

מ א נ ק ע: מיר זיינען פאר אלע די קרבנות...

ה ע ל ע נ ק ע (ברוגז): האָסט געהאט וואָס צו פער־ליערען!...

ח י י ע נ ק ע: מיר וויינט דאָס הארץ... זיי איז דאָך א שאַד, עהרליכע קינדער... לאָמיר זיי ראטעווען...

(די צוויי טעכטער גאָלדע און אסתר געפיהרט פון אָפיציערען קומען אריין. חיים, חנה און חייקעל מעקלער נאָך זיי...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פ י צ י ע ר: אַט דאָס זיינען שעהנהייטען!

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אַ פ י צ י ע ר: אַט אזוינס האָבען מיר געמיינט!

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אַ פ י צ י ע ר: א שאַד, וואָס בלויז צוויי.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פ י צ י ע ר: (ברייטהערציג)

מיר ווילען זיך שוין צוטהיילען...

חייענקע (צום עלטסטען): לאזט זיי אב!

העלענקע: אפיציערען דארפען איידעלער זיין!

מאנקע: מיר זיינען דעז אייך ווענינ!

דער עלטערער אפיציער: איהר זענט איי־פערזיכטיג? (לאכט צו מאנקען) איבריגענס. דו בלייב.

דער מיטעלסטער אפיציער: אלע זאלען בלייבען.

דער איננערער אפיציער: געוויס אלע!

מאנקע: איך וועל ניט בלייבען!

חייענקע: איך אויך ניט.

העלענקע: סיידען טוידטע וועט איהר אונז דא האבען!

דער עלטערער אפיציער (פערוואונדערט): ווער זענט איהר דען?

מאנקע (מיט א צולהכעיס): גאסען־מיידלעך!...

חייענקע: מיר זיינען געקומען אויסלייזען פון איי־ערע הענד צוויי אידישע טעכטער...

העלענקע: איהר טארט זיי ניט טשעפען! עהרליכע קינדער!

(די אפיציערען קוקען זיך איבער).

דער עלטערער אפיציער (מורטעלט): אינטערעסנא!

דער איננערער אפיציער: נו, וואס האבען זיי זיך געשטעלט טענה'ן, אדער נעהמט זיי, אדער דערשיסט זיי.

מאנקע (אויסשטעלענדיג די ברוסט): שיס!

חייענקע און העלענקע (אויסשטעלענדיג זייערע בריסט, אין איין קול): שיסט!

חנה (מיט אַ תחינה ניגון): אוי, צי זיינען דאָך טייערע קינדער, צדקניות...

חיים (צו אסתר'ן און גאָלדען): קינדער! לאָזט זיך אויך בעסער דערשיסען!

חייקעל מעקלער (קוקענדיג צו די דריי מויד־לעך): העלפט, אידיישע טעכטער! ראטעוועט צוויי עהרליכע אי־דישע מיידלעך!...

די דריי גאסען מיידלעך: (אין דער זעלבער פּאָזע) נו, שיסט!

די דריי אָפיציערען (פערגאפט און איבער־ראַשט)!

דער עלטערער אָפיציער: ס'איז גאָר אַנ־דערע מיידלעך!

דער מיטעלסטער אָפיציער: העלדינס!

דער אינגערער: יאָ, גאָר נישקשה'דיגע!

דער עלטערער אָפיציער (אָנווייזענדיג אויף מאַנקען): זי הויבט מיר שוין אָן שטארק צו געפעלען.

דער מיטעלסטער אָפיציער: זיי זיי־נען אלע דריי מיר איצט געפעלען...

דער אינגערער אָפיציער: יאָ, די אויגען זייערע פלאמען, ווי ביי זשאן ד'ארק... (צולאַכט זיך).

דער עלטערער אָפיציער (ווי גיט זיכער): לאָמיר אפשר די צוויי אבלאָזען...

דער מיטעלסטער אָפיציער: עס איז אַ שאָד... אָבער...

דער אינגערער אָפיציער: ווען די דריי בעטען אזוי העלדיש...

אלע דריי גאסען־מיידלעך (ווי איינ־שטים): מיר באַדערען!

דער עלטערער אפּיציער (לאכט): ווי גע־פּעהלט אייך די העזה!

דער מיטעלסטער אפּיציער: (קוקענדיג מיט פעראכטונג אויף אסתר'ן מיט גאָלדען): איך האָב פיינט פער־ווײנטע נשמות...

(חיים מיט חנה'ן קוקען זיך איבער... אסתר און גאָלדע שטע־לען אויס זייערע אויגען און גלויבען ניט אין דעם וואָס עס קומט פאָר...)

חייקעל מעקלער (מורמעלט): גזירת ת"ך...

(פּאוזע)

דער עלטערער אפּיציער (צו מאַנקען): אלזאָ, זאָג זיי דאָרטען, אז זיי זיינען פריי.

מאנקע (גלעט איהם שקאָצעוואַטע די וואָנסען): ליובליו!

חייענקע (צום מיטעלסטען): אָ, דו ביזט א וואוילער קערל...

(יעדע פון די דריי מיידלעך נעהמט אַן אָפּיציער אונטער'ן אָרים און פיהרט איהם אין צווייטען צימער. — אסתר און גאָלדע לאָזען אַראָב די קעפּ אויף די הענט און פאלען אריין אין פערגע־סענטהייט).

חיים מעקלער (צו חיים'ן): קען מען שעצען א אידישע נשמה?...

חיים: ווער ווייס... איך ווער משוגע...

חנה: (פרום) גאָט זאָל זיי העלפען, צולאָזענע... אָבער זיי האָבען גאָט אין הארצען... האָבען געראַטעוועט מיינע טעכטער פון שאַנדע... (דריקענדע שטילקייט).

(פאָרהאַנג לאַנגזאם)

די צווײ געפאַנגענע.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

ערשטער קאָלאָנעל.
צווייטער קאָלאָנעל.
א געפאנגענער.
א געפאנגענע.

(די סצענע קומט פאָר ביי רוים נאָכ'ן חורבן בית שני).

ע ר ש ט ע ר ק אָ ל אָ נ ע ל (פאר'ן שוועל פון זיין הויז צום צווייטען קאָלאָניעל קעגענאיבער): האָסט זיך שוין אויסגע־רוהט פון לאנגען און שווערען קריעג?

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר: אָ, יאָ! דער קריעג איז פאר מיר נאָר נישט אזוי שווער געווען. איך האָב קיינמאָל נישט גע־גלויבט אין דער גרויסער קראפט פון די אידען.

ע ר ש ט ע ר ק אָ ל אָ נ אָ ל: דאָס איז שוין נישט אמת: זיי האָבען געקעמפפט ווי לייבען פאר זייער לאנד און פרייהייט. דו ווייסט דאָך, ווי אזוי איך האס דאָס דאָזיגע הארט־נעקיגע און ווידערשפעניגסטע פאָלק, אָבער אַן אמת מוז מען זאָ־גען: מוט האָבען זיי גענוג ארויסגעוויזען.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר (סארקאסטיש): עס האָט זיי נישט נאָר זייער מוט, נאָר זייער גאָט נישט געהאָלפען. זיי זיינען פערטיליגט געוואָרען ווי שאָף און דאָס רעשט איז געפאנגען גע־וואָרען.

ד ע ר ע ר ש ט ע ר: אָ, יאָ! עס איז פון זיי קיין שריד ופליט נישט געבליבען, און וועגען די געפאַנגענע וועל איך דיר זאָגען דעם אמת — איך האָב מיך נישט געיאָגט שטארק נאָך זיי. קנעכט האָב איך גענוג. איך האָב נאָר איין יונג געפאנגען. ער איז זעהר שעהן, עס איז מיר געווען א שאָד צו הרג'ענען איהם, אָבוואָהל ער האָט זיך געבעטען מיט די אויגען, און דער־פאר טאקע האָב איך איהם לעבען געלאָזט. זאָל ער געפייניגט ווערען אלס קנעכט, וועט ער וויסען, ווי אזוי מען איז מורד אין דער רוימישער מאכט.

דער צווייטער: איך האָב דוקא א סך געפאַנ־גען; וואָרים נישט? פאַר מיינע פּאַלאַצען און פעלדער. נישקשה, זיי וועלען איצט זיין געטריי.

דער ערשטער: געפינען זיך צווישען דיינע גע־פאַנגענע שעהנע און געזונטע?

דער צווייטער: זיי האָבען ביי מיר אַלע איין פּנים. אָבער איין געפאַנגענע, נאָך גאָר א יונג מיידעל, איז א וואונדערליכע שעהנהייט. ווען איך זאָל נישט האָבען צום דאָ־זיגען פאָלק אַזא טיעפע פעראַכטונג, וואָלט איך זי געמאַכט פאַר מיין קעפּס־ווייב... זי רייצט מיך זעהר. אָבער איך קען עס נישט צולאָזען, איך זאָל מיין ליעבע א שקלאַפין שענקען און נאָך א טאָכטער פון א בעזיעגטען פאָלק...

דער ערשטער: אָ, געטער! ווי קענסטו גאָר אזוינס טראַכטען? דו וואָלסט דעם רוימיישען יחוס דערמיט פערפלעקט.

דער צווייטער: געוויס! דער רוימישער יחוס איז מיר גענוג טייער. אָבער דו ווילסט וויסען א סוד, וועל איך דיר ענטדעקען.

דער ערשטער (נייגעריג): איך בעשווער דיך אין נאָמען פון יופּיטער, דערצעהל!

דער צווייטער (פליסטערנד): מען דערצעהלט, אַז טיטוס האָט זיך א געליעבטע פון די געפאַנגענע אויסגע־וועהלט. זאָלען מיר עס גלויבען אויפ'ן גרויסען העלד און זיע־גער?

דער ערשטער: דער זיעג פער'שיכור'ט, און מען קען זיך אין שיכרות אַלץ ערלויבען...

(פּויזע).

דער ערשטער: דאָך פערדריסט מיר, וואָס איך האָב נאָך פון זיי נישט געפאַנגען, אַלס קנעכט, קען זיין, זיינען די אידען רוהיג. אָבער ווייסטו, וואָס מיר איז איינגעפאַלען?

דער צווייטער: וואָס קען איך וויסען? זאָג מיר.

דער ערשטער: דו זאָגסט, אַז צווישען דיינע געפאַנגענע געפינט זיך זעהר אַ שעהנע אידין...

דער צווייטער: ווען איך וואָלט נישט מורא האָבען פאַר זינד, וואָלט איך זי געגליכען צו איינער פון אונזערע געטינס...

דער ערשטער: האָסט שוין געזינדיגט! די געטער זאָלען דיר פערגעבען. איך בין אָבער איצט אויסען וואָס אַנדערש. איך וועל מיט דיר אַ געשעפט מאַכען...

דער צווייטער (פערוואונדערט): געשעפט? ווי קומסטו, פאַטריציער, צו אַזאַ געמיינער זאַך, ווי געשעפט... דו ביזט אויך ווי שיכור פון זיעג און רעדסט דומהייט.

דער ערשטער: אַ, שרעק זיך נישט. איך בין גענוג שטאָלץ מיט מיין רוימישען יחוס. איך האָב נאָר אַ וויץ געמאַכט... איך וועל דיר זאָגען דייטליך: איך האָב אַ שעהנעם קנעכט געפאַנגען, דו אַ שעהנע שקלאַפין, — לאָמיר זיי צוזאַמענפּאָרען און זיי וועלען זעהר שעהנע קינדער געבוירען, און אַט די קינדער וועלען מיר זיך טיילען און וועלען שעהנע קנעכט שפעטער האָבען.

דער צווייטער: אויב עס געפעלט דיר שטאַרק, קען איך דיר עס צוליעב טאָן. איך בין אָבער אין ספק, צי וועלען זיי ביידע וועלען פערקעהרען אַהן חופה... ביי די אידען איז מען זעהר אָבגעהיט. די צניעות איז זעהר שטאַרק אין זייערע פאַמיליעס. לויט זייער תורה קומט דערפאַר די גרעבסטע שטראָף.

דער ערשטער: אַ, זיי רוהיג, פריינד. צוויי יונגע וועזענס, מעגען זיי שטאַמען פון אידישען פאָלק, ווען זיי בלייבען אַליין אין דער פינסטער... דערצו וועלען מיר זיי נאַקעט אויסטאָן... זיי וועלען שוין פערגעסען אָן זייער תורה און אָן

זייער צניעות און אַן זייער גאָט...

(ביידע לאַכען).

דער צווייטער: יאָ, דאָס ביזטו גערעכט... און איבערהויפּט געפעלט מיר די גאַנצע שפּיעל. אַלזאָ, גוט, פריינד, איך בין וויליג דאָס צו טהאָן. טאַקע די נאַכט וועלען מיר זיי צו־זאַמענפאָרען.

דער ערשטער: גיב דיין שקלאַפין אַ בעסערען נאַכטמאָל צו עסען...

דער צווייטער: אָ, עסען עסען זיי אַלע וועניג... נישט אַליין איז זיי דאָך ערלויבט... עס אַרט מיך דוקא נישט, וואָס זיי עסען וועניג, איך וויל זיי אַליין פיעל עסען נישט געבען... אָבער דער שעהנער שקלאַפין האָב איך שוין געוואָלט מעהר עסען געבען, עסט זי נאָך וועניגער ווי אַלע... זי זיצט מיט שטאַרע בליקען און קוקט צו מזרח־זייט...

דער ערשטער: מיינער אויך אַזוי... קוקט אַלץ צו מזרח־זייט...

צווייטעס בילד.

(אַ פינסטערער חדר. אין איין ווינקעל זיצט האַלב־נאַקעט די געפאַנגענע אידין. איהרע לאַנגע שוואַרצע האָהר צע־וואָרפען איבער די אַקסלען און העלפּט איבער'ן פּנים. אין צווייטען ווינקעל זיצט אויך האַלב־נאַקעט דער געפאַנגע־נער. זיינע אויגען האַלט ער געשלאָסען, דעם קאָפּ אַראָב־געלאָזט אויף די קניה...)

דער געפאַנגענער (פון זיין ווינקעל, קרעכ־צענדיג): אָ, מיין פאָטער, מיין פאָטער! וואו ביזטו איצטער...

ביזטו דער׳הרג׳עט, פערטיידיגענדיג דאָס הייליגע הויז, אָדער דיין כהונה איז פערשוועכט געוואָרען, און געפינסט זיך, ווי איך ביי די געצענדינער פאר א קנעכט?... אָ, מיין פאָטער, מיין פאָטער!

די געפאנגענע (פון צווייטען ווינקעל, שלוכ־צענדיג): מיין פאָטער, דער שעהנסטער אידישער מאַן... וואו איז ער איצט?...

דער געפאנגענער (וויינט אין דער שטיל): אָ, הייליגער גאָט! מיט א פרעמדער פרוי אין איין חדר... איך בין דעם כהן־גדול׳ס זוהן... מיין כהונה איז פערשוועכט...

די געפאנגענע: אָ, ווען... מייז פאָטער וואָלט עס וויסען, וואו איך געפין זיך איצט און מיט וועמען — מיט א רוימישען שקלאַף... אָ, ער זאָל מיך חאָטש נישט אָנריהרען... איך וועל מיך בעסער לאָזען טויטען...

דער געפאנגענער (שטיל צו זיך): אָ, די ווילדע צולאָזענע רוימער! זיי מיינען, אז איך וועל זינדיגען מיט א פרעמד מיידעל, א שקלאפין... שטארבען וועל איך דא און וועל זי נישט אָנריהרען.

(פון ביידע ווינקלען הערט זיך אַ שלוכצען). אין קליינעם פענסטערל הויבט אָן ווערען גראָהער און גראָהער. עס קוקט אַריין אין חדר אַ שטיקעלע הימעל... עס ווערט ליכטיגער, ליכטיגער...)

די געפאנגענע: א דאַנק דיר, גאָט! עס טאָגט שוין, און דער פרעמדער האָט מיך נישט אָנגעריהרט... איך דאַנק דיר, גרויסער גאָט!... ריין בין איך געבליבען, ווי מיין פאָטער האָט מיך געלערנט, ווי מיין ברודער... אָ, מיין ברודער, ווי ליעב האָב איך דיך געהאט! וואו ביזטו איצט?...

דער געפאנגענער (פון צווייטען ווינקעל): די זון געהט שוין אויף, און פאר אונז איז זי אויף אייביג פערלאָשען. די שטראהלען פאלען איצט אויף די חורבות פון בית־המקדש... נישטאָ קיין כהן, קיין נביא... און וואו זיינען מיינע

ליעבליכע, מיין פאָטער, מיין מוטער, מיין ליעבע שעהנע שוועס־טער — איז זי אויך, ווי איך, געפאנגען געוואָרען? (הויך אויפ'ן קול, פערברעכענדיג מיט די הענד) אָ, מיין שוועסטער! מיין שוועסטער!

ד י ג ע פ אַ נ ג ע נ ע (איבערראשט): עפּעס א בעַ־קאַנטער קול... איז עס מעגליך?... (הויבט אויף פאַרזיכטיג די אוי־גען, בעמערקט אָבער דעם געפאנגענעמס נאַקעטען קערפּער, לאָזט זיי שנעל אַראָב...) פרעמדער מענש! רעדט עפּעס נאָך. איך וויל הערען אייער קול.

ד ע ר ג ע פ אַ נ ג ע נ ע ר (דיזעלבע איבערראשונג): ווּעמעס קול הער איך, מיין גאָט! (הויבט אויף די אויגען, בע־מערקט אָבער דעם האַלב־נאַקעטען קערפּער און פערשטעלט זיי צוריק מיט די הענד...)

ד י ג ע פ אַ נ ג ע נ ע (ציטערנדיג מיט'ן גאַנצען קער־פּער): ווער ביזטו, פרעמדער?

ד ע ר ג ע פ אַ נ ג ע נ ע ר: ר' ישמעאל כהן גדול'ס זוהן...

ד י ג ע פ אַ נ ג ע נ ע (שפּרינגט אויף פון אָרט, לויפט צו צום צווייטען ווינקעל און שרייט אויס): מיין ברודער! מיין ברודער!

ד ע ר ג ע פ אַ נ ג ע נ ע ר (שטעלט זיך אויף): אָ, מיין שוועסטער, מיין שוועסטער! וואו האָבען מיר זיך עס גע־טראָפען? נישט אויפ'ן בארג ציון, נאָר דאָ אין א פינסטערען חדר, ביי געצענדינער! (פאַלען איינע די אַנדערע אויפ'ן האַלז און וויינען לאַנג, לאַנג, ביז זיי געהען אויס אין טרעהרען, און פאַלען טויט אויף דער ערד אַרומגענומען...)

(עס עפענט זיך דאָס שמאָלע טירעל פון חדר, און די צוויי קאָ־לאָנעלען געהען אַריין, לאַכענדיגע).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר: זעהסט, ווי פעסט זיי ליגען ארומ־גענומען... און מיר האָבען מורא געהאט, אז זיי וועלען זיך נישט

צוריהרען איינע צו די אנדערע...

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר : ווער קען זיי וויסען... קום, לאָ־
מיר זיי נישט שטערען...

(אָב)

דער טויטער פעלדמאַרשאַל.

(דיאלאָג)

אין א קליינע אָפיציערען־פּאַלאַטקע זיינען געזעסען צוויי רוסישע אָפיציערען און האָבען צווישען זיך געפיהרט פאָלגענ־דען געשפּרעך.

ע ר ש ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר : איז וואָס זענט איהר, קאַפּיטאַן, אזוי פערצווייפעלט? דער קריעג איז נאָך ניט גע־ענדיגט. ענדליך וועלען מיר דאָך זיעגען.

צ ו ו י י ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר (קוקט אין דער ווייטקייט אריין): מיר — זיעגען? כאַ־כאַ־כאַ.. אונמעגליך!... מיר האָ־בען שוין פערשפּיעלט.

ע ר ש ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר : מען קען נאָך נישט וויסען... אונזער ארמעע איז נאָך גענוג גרויס... אויף יעדען געפאַלענעם סאָלדאַט האָבען מיר צעהן נייע...

צ ו ו י י ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר (קוקענדיג אין דער ווייטקייט, ווי ער וואָלט עמיצען געזעהן): גאָרנישט קען אונז שוין העלפען... (שמייכעלט מיט אַ מאָדנעם שמייכעל) מיר זיינען פערלאָרען!

ע ר ש ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר : איהר רעדט, קאַפּיטאַן, נישט ווי א מיליטער־מאַן, וואו איז אייער מוטה אהינגעקו־מען? עס וואונדערט מיך אויף אייך. איהר האָט דאָך בעפאָר דעם קריעג אזוי פיעל מוטה און גלויבען ארויסגעוויזען.

צ ו ו י י ט ע ר   אָ פ י צ י ע ר : אַך, מיין גאָט! בע־פאָר'ן קריעג... דעמאָלט האָב איך געגלויבט אין אַפּאָלִיטענדי־

..ען רוסישען זיעג... אבער איצט, ווייסענדיג ווער אונזער פעלד־מארשאל איז, קען איך ניט גלויבען...

ערשטער אפיציער: איהר גלויבט דען ניט אין די מיליטערישע פעהיגקייט פון אונזער פעלד־מארשאל ניקאלאי ניקאלאיעוויטש? מען מוז צוגעבען, אז נאך אלע מפלות איז ער פארט א העלד און איך בין זיכער, אז ענדליך וועט ער דעם שונא פעריאגען און ער וועט זיעגרייך מיט אונזער נייער ארמעע ארייננדרינגען אין שונא׳ס לאנד.

צווייטער אפיציער: א, יא! ווען ער וואלט געוועזען דער פעלד־מארשאל וואלט עס אפשר פריהער אדער שפעטער געשעהן. צו אונזער גרויס אונגליק איז ניט ער דער פעלדמארשאל... מיר לעבען אלע אין טעות. (גלאצט אויס די אויגען און קוקט אין דער ווייטקייט אריין, שמייכלענדיג פערדעכטיג.)

ערשטער אפיציער: (דריקענדיג מיט די פלייצעס): איך פערשטעה אייך ניט, הערר קאפיטאן, עפּיס רעדט איהר זאנדערבאר... וואס הייסט מיר לעבען אין טעות: צווייפעלט איהר דען, אז דער ריכטיגער פעלד־מארשאל איז ניקאלאי ניקאלאיעוויטש, דער מאן פון גרויסען מוטה און שטארקען ווילען! מיינט איהר דען, אז ער לאזט זיך בעאיינפלוסען פון אנדערע?...

צווייטער אפיציער: יא... איך ווייס אלץ... ניקאלאי ניקאלאיעוויטש איז אפיציעל דער פעלד־מארשאל... ער איז א מאן פון גרויסען מוטה... קיינער קען אויף איהם ניט ווירקען... ער איז דער איינציגער פיהרער... מיר אלע זיינען איהם אונטערוואָרפען, זיינע בעפעהלען זיינען אונז הייליג אבער (שמייכלענדיג) ער איז דאך ניט דער פעלד־מארשאל.

ערשטער אפיציער: פאר קיין פאל פערשטעה איך ניט, הערר קאפיטאן, איך וואלט געוואלט איהר זאלט עס מיר ערקלערען דייטליכער...

צווייטער אפיציער: דייטליכער... הם... עס

איז ניט אזוי לייכט... דאָס דארף מען קענען זעהן... מען דארף האָבען דערצו אנדערע אויגען... און דערצו... אַך, איהר וועט עס ניט פערשטעהן, איהר זיינט א צו געזונטער מענש... און דערצו א נישט גלויביגער...

ערשטער אַפּיציער (בעטראכט דעם קאַפּיטאַן מיט פאַרשעמדע בליקען) איהר זיינט נישט געזונט, הערר קאַפּיטאַן, איהר האָט געדארפט נעהמען אורלויב... אָבצורוהען זיך א פּאָר וואכען...

צווייטער אַפּיציער: מיין פריינד, איך פיהל מיך גאנץ געזונד... ניט דאָס... (ראיש) אָבער ווער איז אונזער פעלד־מארשאַל ווייסט איהר אלין נישט... (צולאכט זיך).

ערשטער אַפּיציער (דערשראָקען): הערר קאַ־פּיטאַן... זאָל איך אימיצען רופען... מיר דאכט, אז איהר האָט היץ...

צווייטער אַפּיציער (בייז): איהר זאָלט זיך נישט דערוועגען... שטענדיג איז מיט אייך אזוי, הויבט מען אָן יעהן זאכען אין זייער ריכטיגען געשטאַלט הייסט עס ביי אייך: קראנקהייט, היץ, — אידיאטען!...

ערשטער אַפּיציער: אָבער... מען זעהט דאָך, אז איהר זייט, הערר קאַפּיטאַן אביסעל מיעד... איהר האָט גע־דארפט ווירקליך אויסוויירקען א פּאָר וואָכען רוהה פאַר אייך... נאָכדעם וואָלט איהר מיט פרישע קרעפטען געקענט שלאָגען זיך מיט'ן שונא און פיהרען אייערע ראָטעס אויפ'ן ריכטיגען וועג, צום זיעג און רוהם...

צווייטער אַפּיציער (שטרענג): און וואָס וועט ער זאָגען?

ערשטער אַפּיציער (פער'חדוש'ט): ווער?

צווייטער אַפּיציער: דער פעלד־מארשאל!

ערשטער אַפּיציער: וועלכער פעלד־מארשאל?

צווייטער אַפּיציער: נו, געוויס ניט דעם

צאַר'ס אָנקעל... ער איז שוין לאַנג אויס פעלד־מאַרשאַל... אז איך זאָג פעלד־מאַרשאַל מיין איך יענעם, יענעם... איהר קענט איהם ניט... אבער ער איז דער אמת'ער...

ערשטער אָפיציער: בערוהיגט זיך, הער קאַפּיטאַן...

צווייטער אָפיציער: איך בין זעהר רוהיג (שמייכעלט) אבער טאקי דערפאַר וויים איך ווער אונזער פעלד־מארשאַל איז...

ערשטער אָפיציער (סטארענדיג צו בעהערשען זיך): אנו. לאָמיר אויך וויסען ווער איז ער, ווי באַלד אז ניט אונזער גרויסער ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש...

צווייטער אָפיציער (אויפגעלעבט, די אויגען פינקלען): אַט איצט געפעלט איהר מיר... הערט־זשע מיך אויס... דאָס איז געווען אַ פּאָר וואָכען נאָכדעם ווי דער קריעג מיט'ן שונא האָט אויסגעבראָכען... מיר זיינען נאָך געווען אַלע פול מיט מוטה און גלויבען אין אַ שנעלען און ערפאָלגרייכען זיעג... איך האָב דעמאָלט געפיהרט מיין ראָטע צו דעם וועג, צום דייטשען גרעניץ... קענען אונז האָבען געוואַנדערט מתנות אידען... דאָס האָט אונזער בריגאַדנער זיי ארויסגעשיקט. מסתמא האָט ער אזוי פערשטאַנען... איך שטעל מיך נישט געגען די בעפעהלען פון אַ בריגאַדנעם... אונזערע סאָלדאַטען האָבען זיי אויסגעלאַכט... זיי זיינען ווירקליך געווען זעהר קאָמיש און לעכערליך ביים לויפען... זייערע לאַנגע קאַפאָטעס האָבען געפלאַטערט ווי פליעגלען פון שוואַרצע גרויסע דערשראָקענע פויגעל... נאָר ביסלעכווייז זיינען זיי פערשוואונדען פון אונזערע אויגען... מיר זיינען געגאַנגען איבער פעלדער... פּוסטע פעלדער... עס איז געווען הערבסט. און אַט האָט אונזער ראָטע בעגעגענט איין איינציגען אידען, אַ קליינער. אַ דערשראָקענער... ער איז געלאָפען קענטיג פאַר שרעק, וואָס ער איז אָבגעשטאַנען פון זיינע ברידער און ער האָט זיי

געוואלט אניאגען... אין האנד האט ער געהאלטען א פעקיל. איינער א סאלדאט האט א געשרעה געטהאן: שפיאן! מעהר זאט דער דאזיגער ניט געברויכט. גלייך האב איך א קאמאנדע געטהאן: שיעסען. אין א רגע ארום איז שוין דער איד געלעגען אויסגעצויגען און ארום איהם א טייכעלע בלוט... איך זעה איצט פאר די אויגען דעם דאזיגען געפאלענעם אידען, מיט דעם פערגליווערטען שרעק אין די אויגען... איך האב מיך צוגעבויגען, גענומען דאס פעקעל און אבגעבונדען... עס זיינען ארויסגעפאלען ביכער... מאדנע ביכער.. גרויסע אותיות... אזוינע אלטע, געהיימניספולע.. איך האב איבערגעלייענט די אונטערשריפטען אויף רוסיש אויף דער ערשטער זייט, ערשט דאס זיינען געווען הייליגע אלטע אידישע ביכער... די ביבעל... דער תלמוד... און נאך אזעלכע פון זייערע אלטע ביכער... איך האב נאך אמאל א קוק געטהאן אויף דעם דערשאסענעם און האב גלייך בעמערקט, אז דער פערגליווערטער שרעק פון די אויגען איז פערשוואונדען. אנשטאט א שרעק האט אין זיי גערוהט א שמייכעל... אבער עפעס אזא מאדנער... איך וועל ניט זאגען א בייזער.. נאר עפעס א פארזאגענדיגער, א דראהענדער... „אלץ איז איצט פערלארען!" האב איך א טראכט געטהאן און זיך געלאזט מיט מיין ראטע ווייטער, מורא האבענדיג זיך אומצוקוקען. מיר האט זיך גערדאכט, אז דער דאזיגער איד, וואס איז פאר אומזיסט און אומנישט דערשאסען געווארען וועט מיך נאכיאגען... מיין שרעק איז אבער געווען אומזיסט... ער האט מיך נישט נאכגעיאגט! אבער שפעטער האב איך איהם געזעהן שוועבען אלץ פאראויס און פאראויס...

מיר האבען נאכדעם געהאט איניגע כלומרשטע זיעגען. די מיליטער האט געיובעלט... איך אבער האב געוואוסט, אז עס איז נאר אויף א ווײלע... קיין נצחונות קענען מיר שוין ניט האבען... ווייל דעם קריעג פיהרט אן אט יענער דער'הרג'עטער איד... ער געהט שטענדיג פאראויס, ווי א פעלד־מארשאל און

זיין שמייכעל איז די קאָמאַנדע. ער גיט א שמייכעל און מיר פערלירען א בעסטונג, א צווייטען און מיר זיינען אין פּלען. א דריטען און מיר זיינען אלע אין א פאסטקע ביים שונא... יאָ. פריינד, אונזער פעלד־מארשאל איז יענער איד... מיר וועלען פערלאָרען גיין! דער טויטער פעלד־מאַרשאל איז מוטהיג און ענטשלאָסען.. .איך זעה איהם פאראויס אונזערע מחנות און ער יובעלט מיט זיינע נצחונות איבער אונז... וואָס קענסטו איצט טהאָן? נאָך אמאל שיעסען איהם קענסטו ניט... אונבעזיעג־באר איז דער טויטער פעלד־מארשאל...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט בעדויערן): איהר זייט קראנק, הער קאַפּיטאַן; כ׳וועל אייך נעהמען אין שפּיטאל...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט פעראכטונג): איהר פערשטעהט עס ניט... און דאָס איז אייער אונגליק... איבריגענס קענט איהר מיך אוועקפיהרען אין משוגעים הויז, דאָרט איז איצט מיין פּלאַץ, אונזער אלעמענס פּלאַץ... (צולאכט זיך) אבער איצט ווייסט איהר שוין ווער דער פעלד־מארשאל איז... חאַ־חאַ־חאַ... אָט יענער קליינער דערשראָקענער איד... חי־חי־חי... דאָס האָב א י ך איהם געמאכט פאר א פעלד־מאַרשאל... ער איז א העלד, ער וועט זיעגען, זיעגען, זיעגען!... איצט, פריינד, פיהרט מיך! איך בין גרייט!...

מאָנאָלאָגען.

דער פּאָפּולערער מאַי.

(פון טהעאַטער לעבען).

הערריי קלינגער, דער שוישפּיעלער איז געזעסען אין דער קליינער בעקערייי אויף האוסטאָן סטריט און בעשטעלט א גלאָז קאַווע מיט קייק.

געקומען איז ער אהער עקסטרא, ווייל א גלאָז קאַווע רעכענט מען דאָ דריי סענט און קיין טיפּ דאַרף מען דאָ ניט געבען. ביז היינטיגען טאָג איז דאָס פּאר איהם געווען א גרויסער קרן. קלינגער איז אפילו קיינמאָל ניט געווען קיין פערשפּאָרער. פערקעהרט, ער האָט אַלע מאָל ליעב א הוליע צו טהאָן, ווי זיינע אויסגערעכענטע חברים דריקען זיך וועגען איהם אויס מיט איראָניע און פאָרוואורף. אָבער ביי יעצטיגער שווערער לאגע זיינער, נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוקריעגט מיט אַלע מענעדזשערס און איז אַ גאַנץ ווינטער ניט אַנגאזשירט געוועזן, האָט ער געמוזט אָנהויבען צו קאַרגען.

נאָכדעם ווי דער קעלנער האָט איהם צוגעטראָגען די קאַפּע און האָט ווי מיט א שמייכעלע איהם אָנגעקוקט, האָט קלינגער דערפיהלט, אז דאָס בלוט געהט איהם אין פּנים אריין. ער האָט מורא געהאַט, אז דער קעלנער האָט איהם זיכער דערקענט.

ער האָט געזופט די קאַווע און געטראַכט:

— צו אַלדי טייוועל! אַלע קענען מיך! איך בין זיכער, אַז דער דאָזיגער חאָם האָט מיך דערקענט! אוודאי מיך געזעהען אין „מירעלע אפרת".

ער האָט אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ און געזוכט פּערגעסענהייט אין דער קאַפּע קאַווע, ווי אַ שכור אין דער גלעזעל משקה און ווייטער געטראַכט:

— מען קען זיך פון די דאָזיגע „פּאַטריאָטען" ניט אויסבעהאַלטען. וואו דו זאָלסט ניט קומען, געפינט זיך איינער וואָס קען דיך און שמייכעלט צו דיר...

ער האָט זיך שוין געוואָלט אויפהויבען, בעצאָהלען און אַרויסגעהן, אָבער ווענדענדיג די אויגען אין אַ זייט ערגעץ האָט ער בעמערקט, ווי עס זיצט ביי אַ ווינקעל טישעל אַ מאַן, וואָס קוקט אויף איהם און דאַכט זיך, אַז ער גריסט איהם.

— אַ בעקענט פּנים! — האָט קלינגער אַ טראַכט געטהאָן.

נאָר איידער ער האָט צייט געהאַט צו דערמאָנען זיך ווער יענער איז, איז דער לעצטער אויפגעשטאַנען, זיך געלאָזט געהן מיט אַ ברייטען שמייכעל צו קלינגער'ס טישעל און צוגעהענדיג צו קלינגער'ען, האָט ער גוט־ברודעריש איהם אויסגעצויגען די האַנד:

—העללאָו, מר. קלינגער! ווי קומט איהר אהער?...

קלינגער האָט איהם בעקוקט און זיך ענדליך דערמאָנט:

— מר. וואַשקינד! פון באָוערי מיוזיק האָל! ווי קומט א י ה ר אהער?

— איך שפּיעל דאָ סקעטשעס אין אַ מואָווניג פּיקטשור פּלאַץ, האָב איך מיך אַריינגעכאַפּט אַ קאַווע אויסטרינקען....

„אַז אַך און וועה איז צו מיר!" — האָט קלינגער אינערליך געקרעכצט. — איך, דער ליעבלינג פון פּובליקום, און דער דאָזיגער קאַליקע אין איין פּלאַץ...

ער האָט אָבער זיך טיעפער איינגעקוקט אין יענעמ'ס פּנים און האָט בעמערקט אין זיינע אויגען טרויער און אונצופריעדענהייט און ער איז צו איהם גוט אויפגעלעגט געוואָרען:

— איהר שפּיעלט שוין גאָר אין מואווינג־פּיקטשור פּלאַץ?

— וואָס זאָל מען טהאָן? — האָט וואשקינד מיט הכנעה געענטפערט, אז דער מיוזיק־האָל אויף דער באָוערי האָט זיך צוגעמאכט, האָב איך מיר פערפאַסט אַ פּאָר סקעטשעס און פיהר זיי אויף מיט א „פּארטנער" אין מיאווינג פּיקטשור פּלעצער...

— מאַכט איהר אַ לעבען? — האָט קלינגער מיט אנטהייל געפרעגט.

— גאָר נישקשה... דער עיקר אָבער, איך דארף מיך ניט בלאַמירען. מיין נאָמען אויף די פּאָוסטערס פיגורירט ניט. היינט וואָס געהט עס מיך אָן.

— דאָס איז וואויל! — האָט קלינגער געלויבט. — אַבי דאָס „פּאָלק" זאָל דיך ניט קענען.

און אַנקוקענדיג מיט פריינדשאפט וואשקינד'ן, האָט קלינגער זיך גענומען אויסצורעדען דאָס הארץ.

— עס איז, ברודער, ניטאָ קיין ערגערע זאך, ווי זיין פּאָפּולער, בעליעבט ביין פאָלק פאר א נאַש־בראַט. אָט נעהמט אַ ביישפּיעל פון מיר. דאָס פּובליקום קען מיך ווי א בייזען שילינגער, מיין נאָמען איז אדווערטייזט אין די צייטונגען. אייב קאַהאַן אליין האָט שוין וועגען מיר געשריעבען, אפילו מיין פּיקטשור געגעבען אין „פאָרווערטס", היינט די קלענערע רעדאקציעס איז דאָך אָבגערעדט; דער רעדאקטאָר פון „אידישען גליק" האָט מיך פערגליכען צו שילדקרויט'ען... זיינט איהר א מבין? !... מיט איין וואָרט, מען האָט מיך אויפגעבלאָזען, געמאכט פאר אַ „סטאַר" און דאָס פּובליקום אליין האָט מיך אויך, — בעקלאָגען זיך קען איך מיך נישט, — גענוג אָבגעשעצט. איך פלעג קריגען די גרעסטע אַפּלאָוזען. מען פלעגט ווערען הייזעריג שרייענדיג: קלינגער! איך בין א ליעבלינג.

איך האָב פּאַטריאָטען און פּאַטריאָטקעס... וואָלט דאָך אַן אַנ־דערער געוועזען גליקליך, צופריעדען, און וואָלט עס געהאַלטען פאַר אַ כבוד... מיך אָבער, ברודער, קוילעט דאָס אַוועק! עס מאַכט מיך אומגליקליך! ווייל מיין נאָמען שטימט ניט מיט מיין טאַש. איהר פערשטעהט? אז מען איז פּאָפּולער, מוז מען זיין רייך. ווען ניט, פּאַסט זיך דאָס ניט און מען ווערט אַלע ווייל פערשעהמט. נאָך מיין מיינונג מוז אַ פּאָפּולערער מענש האָ־בען אַן אייגענע ווילע ערגעץ ווייט הינטער'ן שטאָדט און ווי־זען זיך פאַר'ן עולם מוז ער בלויז ווען ער שפּיעלט. אָבגע־שפּיעלט — זעץ זיך אַריין אין אויטאָמאָביל און פאָהר אַוועק צוריק אין דיין ווילע. ווילסטו אַ ביסעל פערברענגען, לאָז זיך אַוועק צו מאַרטענס. דאָרטען איז דיין פּלאַץ. צווישען גרויסע קינסטלער, צווישען גרויסע שריפטשטעלער... גאָר ניט ווייז זיך צו־פוס אויפ'ן סטריט. עס שאַדט ניט אמאָל דורכצושפּאַ־צירען זיך צו־פוס אויך. פערקעהרט, אמאָל פּאַסט עס גאָר צום געשעפט: געהסט זיך לאַנגזאַם, אָנגעטהאָן אין אַ צילינדער, אַ סמאָקינג, ווינטער אין אַ פוטער, געאָרעמט מיט אַ שעהנע ליידי, איבער סעקאָנד עוועניו, צי אפילו איבער גרענד סטריט און דאָס פּאָלק בעוואונדערט דיך: אָט דאָס געהט קלינגער מיט זיין געליעבטע. מיט אַ ווייב פּאַסט ניט פאַר אַ קינסטלער. קינסטלער שפּאַצירען מיט געליעבטע...

אָבער שטעל זיך פאָר, ברודער־לעבען, אז אזא מאַן ווי איך איז ניט קיין ביזנעס־מאַן. לעבען לעב איך בלויז פאַר דער קונסט, האָב זיך מיינע קאַפּריזען, וויל אויפטרעטען דוקא אין גאַרדין'ס, אש'ס און פּינסקי'ס שטיק, וויל זיך צום ניעדריגען געשמאַק פון פאָלק ניט ארונטערלאָזען, מיט די מענעדזשערס קיין קאָנטראַקטען שרייב איך ניט. ערשטענס, ברעכען זיי איהם, אויב זיי לוינט זיך, סיי ווי סיי; צווייטענס, האַלט איך, אז אַ קינסטלער טאָר זיך ניט קאָנטראַקטירען. דאָס איז אַ בעליידי־גונג! וואָס זשע קומט ארויס, ברודער!... לאַבען זיי מיך טאַקע

אַלע אויס, אפילו די קאַלעגען... אַלע אנערקענען, אז איך בין אַ גרויסער טאַלאַנט, אַ גרויסער טראַגיקער. כאַטש אין קאָמי־שע ראָלען „ביט" איך זיי אויך... און אַז עס קומט צו אנגאַ־זשירען אויפ'ן סיזאָן, פערנעהמט ענדליך מיין פּלאַץ אַ קאַליקע...

מיינט איהר, אז דאָס פּאָלק מאַהנט מיך ביים מענעדזשער? חס וחלילה! אין גיכען ווערט דער קאַליקע נאָך בעריהמטער ווי איך. מען שטעלט ארויס אויפ'ן פּאָוסטער זיין פּיקטשור אביסעלע גרעסער און ער איז שוין דער ליעבלינג... וואָלט איך צופריעדען געווען. געהט עס אין דר'זורד די פּאָפּולאריטעט מיט'ן נאָמען! פערקעהרט, איך וויל מען זאָל מיך אין גאנצען פערגעסען. אויס קלינגער! קלינגער דער שוישפּיעלער איז גע־שטאָרבען. עס וויל לעבען קלינגער דער געוועהנליכער מענש, און אַלס אַ געוועהנליכער מענש קען איך געהן אין אַ שאַפּ ווי אַלע מיינע אדעסער לאַנדסלייט און ארבייטען ביי קלאָוקס. עס איז ניט שווער זיך אויסצולערנען..

איהר ווילט הערען אַ וויץ, וועל איך אייך דערצעהלען. איך בין שוין טאקע געווען אין אַ שאַפּ. געשטעלט זיך אין דער רייהע מיט אַלע ארבייטער און געוואַרט. מיינט איהר, האָט מען מיך דאַרטעז ניט דערקענט?

— וואָס טהוט איהר דאָ, מר. קלינגער? — האָט איינער אַ דאַרער בהורעל אויסגערופען הויך. אַלע וואַרטענדע אַר־בייטער האָבען זיך אומגעקוקט און דער גרעסטער טייל פון זיי און איך האָב מיך פערשעהמט ווי אַ גנב און נעמוזט אַבטראַ־דאַט מיך דערקענט און מען האָט מיך געמאַכט אַן אָוואַציע נען זיך. וואָס מיינט איהר האָבען זיי געמיינט? אַז איך וויל שטודירען דאָס לעבען, נאָכמאַכען די מינעס פון די אַר־בייטער... איהר פערשטעהט, וואָס פאַר אַ אידיאָטען דאָס זיי־נען?...

שלעכט! זאָג איך אייך! אַזוי איז מיט אַלץ. אַנגאַזשירט בין איך ניט, פערדיענען פערדיען איך ניט קיין פּעני, טראַכט

איך מיר, איך וועל מופען ערגעץ אין אן ארימער וואוינונג, אין א פאמיליען־הויז, איך בין איינער אליין, וועל מיך בעהאלטען פון דער וועלט, און אויס קלינגער. איז ניט געפידעלט! ווי באלד אז די קונסט האבען פערבאפט די מיגנעדזשערס, איז אויס קונסט.

לאז איך מיך אין אן ארימע סטריט ערגעץ אין א פער־ווארפענעם ווינקעל זוכען א בעד־רום פאר א פאר דאלאר א חודש, ווי אין אמאליגע יאהרען, ווען איך בין נאר וואס אהער געקומען. איז אבער, ברודער, לא מיט אן אלף. וואו איך געה אריין, אלץ מיינע פערעהרער, ליעבהאבער און בעוואונדערער: אך, מר. קלינגער! וואוהין האט איהר פערבלאנדזשעט...

און די מיסעס בעגלייט מיך פון די צובראכענע טרעפ און איך מוז אויסטראכטען א משוגענ'עם תירוץ: ווי אזוי קום איך אהער . . .

און וואס איז מכח רעסטאראנטס? איז דען ניט די זעלבע זאך. אט בין איך אריין אהער, אין אן ארימע בעקעריי... אין טאַש האב איך עטליכע סענט, דאכט זיך דרייצעהן... נו, האב איך גערעכענט, קאפע דריי, געבעקס פינף, — איז אכט, בלייבט מיר נאך פינף סענט אויף א פעקעל מעקקאס. ווייזט זיך ארויס, אז דער קעלנער איז א פערעהרער מיינער; איהר זעהט, ווי ער קוקט אויף מיר... ער האט מיך אודאי געזעהן אין „חאשע די יתומה" און אפשר אין גאלדפאדען'ס „בן עמי", נו, מיינט איהר, וועט ער ניט קריגען דעם ניקעל א „טיפ"...

נאר דא האט דער שוישפיעלער פון די סקעטשעס מר. וואשקינד איהם איבערגעריסען און זיך אבגערופען:

— נו, מר. קלינגער, וואס אנבעטרעפט דעם ביל דא אין רעסטאראנט, וועל איך בעצאהלען... אויך דעם „טיפ" נעהם איך אויף זיך...

דער פאפולערער און בעליעבטער שוישפיעלער קלינגער האט זיך געדונגען אביסעל וועגען דעם, אבער ענדליך האט ער

אויסגעפיהרט. עס הייסט, ער אַליין האָט בעצאָהלט זיין איינגע־
נעם ביל און איז אַרויס פון דער קליינער בעקעריי אָהן איין
סענט.

דערפאַר אָבער האָט ער זיך געפיהלט ע׳ליייכטערט, נאָכ־
דעם ווי ער האָט זיך אביסעל אויסגערעדט דאָס האַרץ..

דער פאַטער.

..איהר פרעגט וואו איז מיין עלטערער באַי, בעני... א דאנק פאר'ן פרעגען. כאָטש, אז איהר דערמאָנט מיר איהם, צו־געהט מיר דאָס הארץ. שטעלט זיך פאָר אז מיין בעני יאָגט זיך נאָך ווילא'ן...

וועלכער ווילא? — פרעגט איהר — וואָס? — איהר לייענט גאָר ניט די פּייפּערס? א חדוש! איך מיין ווילא פון מעקסיקא, וואָס אַמעריקא מוז איהם „כאַפּען טויט אָדער לע־בעדיג"...

אָט נאָך דעם דאַזיגען ווילא יאָגט זיך דאָס איצט נאָך מיין בעני זאָל לעבען...

איהר וואונדערט זיך ווי אזוי קומט מיין בעני צו מעקסי־קאָ. מיט צוויי יאָהר צוריק, געדענקט איהר דאָך האָט ער גע־ארבייט אין ניו־יאָרק, אָדער אַמאָל ארומגעגאנגען לעדיג, עס האָט זיך געווענדט נאָך דער צייט. איז איהם טאַקע נמאס געוואָ־רען ביידע זאכען, אי ארבייטען, אי ארומגעהן לעדיג, וואָרים פון ביידע זאכען לעקט מען אין אמעריקא קיין האָניג ניט. ארביי־טען אין א שאָפּ איז פאר איהם געווען צו שווער, ניט חלילה ווייל ער האָט קיין כח ניט געהאַט — דאָס דוקא ניט, וואָס דען? ער פלעגט ניט קענען פערטראָגען די ווענט פון שאָפּ — אזוי פלעגט ער טענה'ן.

ארומגעהן לעדיג, פלעג איך צו איהם האבען טענות: זיצט א בחור אויפ'ן טאטענ'ס קארק און גאר ניט.

איז ער זיך אין א שעהנעם פריהמארגען מישב און גיעט זיך אן פאר א סאלדאט אין דער אמעריקאנישער ארמעע...

אט דאס איז טאקע אמעריקא! וואלט איהר ווען גע־גלויבט, אז ביי אונז, איך מיין דארטען אין דער פינסטערער מדינה, זאל א בחור זיך אליין אנגעבען. יעדער דאנקט דאר־טען גאט, אז ער האט א פעהלער, אז עס פייפט איהם אן אויער אדער גאט האט איהם געבענשט מיט צוצווייגענע אדערען אויף א פוס, אדער עס פעהלען איהם א טוץ אנדערטהאלבען צייהן, צי נאך אזוינע גליקליכע פעהלערען, וואס פאניע האט פאר זיי גרויס דרך ארץ... מיין בעני גאט צו דאנקען האט די דאזיגע פעהלערען ניט געהאט, אויסער דעם איינציגען פעהלער פון פייפען... אבער ניט דער אויער האט חלילה געפייפט, נאר דאס מויל. אז ער פלעגט געבען א פייף, פלעג איך מיינען, אז אלע שדים פון די מדבריות וועלען זיך צונויפלויפען, ווערדליג מען גלויבט ביי אונז אין דער היים...

הייסט עס, האט ער זיך אנגעגעבען אין דער היגער אר־מעע. איז אבער ניט ווי מען רעדט אזוי גיך טהוט זיך דאס. אזוי ווי דארטען אין דער פינסטערער מדינה איז שווער צו בעפרייען זיך פון דיענסט, אזוי איז דא, אין דער ליכטיגער מדינה שווער אנצוקומען. דאס הייסט נעהמען, נעהמען זיי צו, נאר וואס דען? מען דארף האבען, אז דער טאטע זאל אונטערשרייבען אזא מין פאפיער...

קומט ער אמאל, בעני מיינער, רוקט מיר אונטער א פאפיער אויף ענגליש און דערצעהלט מיר א מעשה, אז באשר בכן, ארבייטען אין שאפ האט ער פיינט, און אומגעהן לעדיג וויל איך ניט ליידען, האט ער בעשלאסען צו געהן אין דער ארמעע און אז גאט וועט העלפען ער וועט זיך אויסדיענען קען ער זיך דערדיענען צו א פאליסמאן אויף א פערד.

— ווי אזוי אויף אַ פערד, פאר וואָס ניט א פוס־פּאָליסמאן, וואָס גיט אכטונג אויף דער אָרדנונג, שטעהענדיג מיט ביידע פיס אויף דער ערד? פרעג איך איהם.

ערקלעהרט מיר מיין בעני, אז ער האָט לאנגע פיס און ווי באלד ער האָט לאנגע פיס, וועט ער געהן אין דער קאַוואַלעריע... דערפאר,, אז ער וועט זיך אויסדיענען קומט איהם צו ווערען א פערד־פּאָליסמאן... דאָס הייסט, ער וועט דארפען אכטונג געבען אויף דער אָרדנונג פון דער הויך...

איז מיר דער ענין יא געפעלען און ניט געפעלען. ניט געפעלען איז ער מיר, וואָס מיין בעני, וועלכער וואָלט אין רוסלאנד געהאט א צווייטע להאַטע, ווערליג ער איז עלטער פאר'ן קלענערען בנ'אָק מיינעם מיט א יאָהר זיבען און וואָלט אין א „גוטען יאָהר" אודאי דאַרטען בעפרייט געוואָרען מיט איין הונדערטער, זאָל ער דוקא דאָ, אין דער פרייער מדינה ווערען א סאָלדאט! אמת, ער גיעט זיך אליין אָן, מיט'ן גוטען ווילען... צווינגען צווינגט מען איהם ניט... פונדעסטוועגען ווילט זיך עפּעס ניט לאָזען. פון דער צווייטער זייט אָבער ווילט זיך האָבען א זוהן א פּאָליסמאן און נאָך אויף אַ פערד. וואָרים ווי באלד אויף אַ פערד וועט ער זיך ניט געפינען ערגעץ אין אַ העסטער סטריט, נאָר טאקע אויף פינפטע עוועניו, וואו די אויטאָמאָבילען לויפען און וואו אָלע מיליאָנערען שפּאציערען ארום!...

מילא, וואָס זאָל איך אייך לאנג ברייען, איך האָב מיך מישב געווען מיט מענשען, נאָכגעפרעגט ביי מיין סאָסייעטי־לאָיער, וואָס פאר א „פּראָוועס" קען איך אליין קריגען, אויב מיין זוהן ווערט א סאָלדאט. ערקלעהרט מיר דער לאָיער, אז ערשטענס ווער איך דערמיט א שטיקעל „סיטיזען". ס'הייסט אויב איך פאָהר אמאָל צוריק אין איראָפּא און קום ווידער אהער, — מוז מען מיך אריינלאָזען.. צוריק שיקען טאָר מען מיך שוין

ניט. טאָמער וויל איך עפּענען א סאַלאָן בין איך שוין אויך ביל־
כער צו קריגען לייסענס איידער אן אנדערער; דאָס הייסט
שוין, אז איך האָב א צד אין דער משפחה... איהר פערשטעהט
א קוק?...

מילא, איך האָב מיך געוויעגט אהער און אַהין און האָב
דאָס פּאַפּיער „געסיינט"; עס הייסט, איך בין מרוצה, אז מיין
זוהן, מיין בעני, זאָל ברענגען א נוין די יונייטעד סטייטס אָף
אמעריקא... דערהויפּט האָט מיך געגומען דאָס, וואָס איך וועל
דערמיט א שטיקעל מיטיזען, וויל ווערען א גאַנצער סיטיזען
איז פאַר מיר אַן אונמעגליכע זאַך. אין לאַנד בין איך שוין
אפילו א יאָהר פופצעהן און האָב שוין געקענט ווערען דריי מאָל
א סיטיזען, ווען ניט מיין פערדרעהטער קאָפּ... וועמענס קאָפּ איז
אויסצולערנען זיך די אַלע זיעבען זאַכען, וואָס מען דאַרף דערצו
קענען! טאָמער האָב איך איין פרייען טאָג אין דער וואָך —
אמאָל שבת און אמאָל זונטאג, עס ווענדט זיך אין וואָס פאַר אַ
שאַפּ מען אַרבייט, זאָל איך מיך גאָר געהן פערדרעהען דעם קאָפּ
מיט נייע חכמות, ווי אזוי האָט געהייסען דער און יענער פּרעזי־
זידענט.

נאַטירליך, ווען איך זאָל וויסען, אז מען וועט איהם נאָך
„נאַזנאַטשען" אַוש אין דער דריטער אמעריקא אין פין דאָרטען
איז איין שפּרונג קיין מעקסיקאָ און ווילא וועט זיך צובונטע־
ווען און וועט זיך פערטישעפּען מיט אמעריקא! — אויף אזוינס
האָב איך זיך ניט געריכט! גייה זיי א חכם און רעכען אויס
אזוינע מינים זאַכען. סך־הכל האָב איך דעמאָלט גאָר ניט גע־
וואוסט, אז מעקסיקאָ איז א בעזונדער לאַנד און עס געהערט
ניט צו אונזער אמעריקא.

איצט אָבער איז ניט גאָר פרעהליך. איך בין זיכער אז מיין
בעני איז דאָרטען אין מעקסיקאָ און יאָגט זיך נאָך ווי־
לא'ן, ווייל קיין בריעף האָב איך פון איהם שוין לאַנג ניט בע־
קומען... אזוי פלעגט ער מיר שרייבען אַלע וואָך און פלעגט

נאָך אמאָל שיקען אביסעל געלט פון זיינע ווײדזשעס. ער נעהמט דאָרטען גאַנץ שעהנע ווײדזשעס: פופצעהן דאָלאר אַ חודש מיט עסען און טרינקען און אויף אַלעם פערטיגען. א דזשאָב איז דאָס ניט קיין שלעכטער, ווען עס זאָל זיך ניט אונ־טערדרוקען ווילא...

נאָר איינס זאָגט מיר דאָס הארץ, אז אויב ווילא וועט זיך לאָזען כאַפּען, וועט איהם כאַפּען מיין בעני. ער איז א באָי אַ מזיק! איך וואָלט בלויז געוואָלט ער זאָל איהם כאַפּען א לע־בעדיגען, ווייל צו וואָס פערגיסען מענשליכע בלוט? איך בין א גרויסער געגנער פון אַלערליי געשלעגען און מלחמות. איך פרעג אייך, צו וואס דארף מען דאָס און וואָס איז דאָס פאר א וועלטעלע געוואָרען, אז אפילו אמעריקא האָט זיך אויך ניט געקענט אויסדרעהען גאָר אינגאַנצען פון עפּעס, איז ניט קיין מלחמה, איז כאָטש א נאָכיאָגעניש...

און ווער דארף העלפען כאַפּען איהם, ווילא׳ן הייסט עס, טאקע מיין בעני, וואָס איז אין גאַנצען אַ יאָהר צעהן אין לאנד! איך זאָג ניט, אז מען האָט איהם געגייט דערצו, אָבער ווער יוייס, ווען ער וואָלט געהאט סטעדי ארבייט און די ארבייט וואָלט ניט געווען אזוי שווער וואָלט איהם אפשר גאָר ניט געצויגען אין דער אַרמעע און איך וואָלט געקענט שלאָפען רו־היג ביי נאכט... אזוי אָבער זעה איך נאָר פאר די אויגען ווי אזוי מיין בעני יאָגט איהם נאָך, ווילא׳ן הייסט עס, און יענער איז קיין נאָר ניט און אנטלויפט... און בעני יאָגט איהם ווי־דער! ער מוז איהם, הייסט עס, כאַפּען.

אָט בין איך דאָ ניט לאַנג געווען אין די „מואוויס" האָט מען דאָרטען געוויזען א פיקטשור פון מעקסיקאָ ווי אזוי אונ־זערע געוועלטיגען דאָרטען... לייט זיצען און קוועלען, האָבען הנאה און פאַטשען בראַוואָ... אפשר וואָלט איך אויך געווען אזאַ פּאַטריאָט ווי זיי, ווען מיין בעני וואָלט דאָרטען ניט געווען קיין מחותן... מיר אָבער האָבען זיך די הענט ניט געהויבען צום

פאַטשען.. איך האָב מיט זיי געמוזט ווישען די אויגען... מיר
האָט זיך געדאַכט, אַז איינער אויף אַ פערד זעהט אויס פונקט
ווי מיין בעני, ער האָט געקוקט אויף מיר אַזוי טרויעריג, ער האָט
שוין קענטיג חרטה אויף דער גאַנצער מעשה... איך האָב מיך
געוואָלט נאָך אַמאָל איינקוקען, האָט מען שוין די פיקטשור
אַוועקגענומען, באַלד האָט מען שוין געוויזען אַ שיף מיט אַ
גרויסען הארמאַט... דער עולם איז גאָר נתפעל געוואָרען... דער־
זעהען זיי איצט אַ שיף מיט אַ הארמאַט ווערען זיי ווי משוגע!
אַ שמחה אויף זיי. דער פעטער סעם האָט אַ הארמאַט... נישקשה,
ווען זייערע זיהן וועלען דאַרפען געהן אין מלחמה וועלען זיי זיך
ניט אַזוי שטאַרק פרעהען מיט'ן הארמאַט...

דער פּאסאַזשיר.

(דערצעהלט פון אַ גאַליציאנער פליכטלינג).

...ווי אזוי בין איך אנטלאָפען, פרעגט איהר מיך, אידען? א קשיא איז דאָס א גרויסע, אָבער אז מען האָט אמונה וועט דער אויבערשטער שטענדיג קומען צו הילף...

אנטלאָפען בין איך טאַקע אין דער לעצטער מינוט. אָנ־פאַנגס האָב איך ניט געוואָלט לויפען... עפּעס האָב איך גע־האַלטען עס פאַר א זינד: לאָזען די אָרעמע אידען, וואָס קע־נען ניט לויפען און אליין ראַטעווען זיך, איז ניט שעהן פאַר גאָט... אין א צרה דארף מען זיין אַלע אין איינעם.... אין אַן אונגליק דארף מען די ברידער ניט פערלאָזען. און אז גאָט וויל וועט ער אויסהיטען פון ערגסטען שונא, אפילו פון די קאָזאַ־קען... נאַטירליך, די טעכטער און דאָס ווייב האָב איך גלייך, ווי נאָר מען האָט געהערט, אז דער רוס „נעהמט“, אוועקגע־שיקט קיין וויען. „אין סומכין על הנס!“... אָבער מיין אייגענער נפש איז ניט אזוי וואזשנע... אז עס איז בעשערט צו לעבען וועט מען לעבען בלייבען אפילו ביים רוס..

אָבער אז דער רוס איז אריין אין שטעדטעל איז טאקע געוואָרען שטארק שלעכט. ווי דער שטייגער איז — א בעל נצחון! — דאָס קומט איהם און יענעס קומט איהם, און ווע־נען „ניטאָ“איז גאָר קיין רעד ניט. מילא, דו ווילסט א זיינע־

ריל — נא! איך קען מיך אין מלחמה־צייט בעגעהן אָהן א זייגעריל, אָבער וואו זאָל איך דיר נעהמען מיידלעך!... האָב איך זיך אזוי געמוטשעט מיט זיי א וואָך צייט, אנגענומען אלע נגישות פאר ליעב און געדאנקט גאָט פאר'ן שטיקעל לעבען, וואָס זיי נעהמען ניט אוועק.

שפּעטער איז אָבער געוואָרען ערגער. א סך אידען פון די איבערגעבליבענע האָט מען ארעסטירט, עטליכע געשאָסען, די איבעריגע אין רוסלאנד אוועקגעשיקט. איך זעה, אז איך בלייב באלד איינער אליין צווישען אזא עם־רע... בין איך מיך מישב: איך וועל שוין אנטלויפען; ווי באלד אז איך בין כמעט אליין גע־בליבען — איז דאָך שוין טאקע א יושר צו אנטלויפען! איז אבער די קשיא: ווי אזוי? די וואך הינטער'ן שטעדטעל איז שטרענג. „אין יוצא ואין בא!". געוואוסט האָב איך אבער, אז ווען מען זאָל קריגען פון קאָמענדאנט א פּאַסאַזשיר־שיין, לאָזט די וואך דורך. היינט ווי אזוי־זשע קומט מען צו צו איהם? און אז מען וועט שוין צוקומען, וועט ער דען געבען?

און פּלוצים פאלט מיר איין, איך וועל לויפען גאָר אָהן אַ פּאַסאַזשיר־שיין. כ'וועל פּרובען מזל! נעהמען וועל איך גאָר־נישט מיט. אפילו דעם טלית און תפילין ניט. איך וועל קומען צווישען אידען, וועל איך שוין קריגען א טלית און תפילין. אַי א שמירה אין וועג, איז געננוג דער טלית־קטן, וואָס איך טראָג.

און איך וויל מיך שוין מכין זיין אין וועג, ס'הייסט קושען די מזוזות, פערשליסען דאָס הויז און געהן.

ווי איך נעהם אזוי קושען די מזוזות, גיט מיר גאָט ברוך הוא א מחשבה אריין אין קאָפּ: אריה ליב, נעהם מיט א מזוזה...

אי וואָס? זיי וועלען דיך דאָרט רעווידירען און וועלען מיי־נען, אז עס איז אזא מין טעלעפאָן, טאָ נעהם בלויז דאָס שטי־קעל פּאַרמעט אליין; די ישייד אין וואָס די מזוזה ליעגט, נעהם נישט! א שטיקעל פּאַרמעט וועלען זיי ניט בעמערקען.

און איך רייס אראַב די מזוזה, נעהם זי ארויס פון איהר „שייד“, לייען זי דורך צי זי איז, חלילה, ניט פסול. גאָט צו דאנקען — אלץ איז כשר. פעהלט קיין אות! דער „שדי“ בלאנקט! איך גיב א קוש דעם סאמע „שדי“ און איך דערשפיר, אז איך קריג אזא מין כח, אז איך קען בייקומען דעם שטארקס־טען שונא!

און מיט גרויס בטחון אין דעם „שדי“ לאָז איך מיך אין וועג, אָהן קיין שום שרעק, אָהן קיין שום פחד.

איך קום הינטער'ן שטעדטעל און דערזעהר די וואך. ווער איך אויך ניט אראָבגעפאלען! איך טאָפּ בלויז אָן אין טאַש די מזוזה... זי איז דאָ!

און איך געה מיט פעסטע, זיכערע טריט אנטקעגען דער וואך.

א פּאָר סאָלדאטען, א'פּנים עלטסטע, קוקען מיך אָן, וואונ־דערען זיך א'פּנים, וואָס איך געה אזוי „האָפּערדיג“, אבער זיי לאָזען מיך נעהן. אז איך קום אָבער צו נאָהענט צו זיי, שטעלט מיך איינער אָב און גיט מיך א פרעג:

— און א פּאַסאַזשיר־שיין פון קאָמענדאנט האסטו?...

דאָ האָב איך מיך שוין אביסעל דערשראָקען... איך וויל ניט לייקענען.. אבער די שרעק האָט געדויערט בלויז א האלב־בע רגע... גלייך ווי אימעצער וואָלט מיר מיט גוואלד די האנד אין טאַש אריינגעלעגט, נעהם איך ארויס די מזוזה און דערלאנג דעם סאָלדאט... און בלייב שטעהן ווי ניט מיך מיינט מען.

— פון וועמען איז דאָס? — פרעגט ער מיך און בע־טראכט דעם פּארמעט. לעזען א'פּנים קען ער ניט אפילו זיין אייגענעם לשון, ווי דער שטייגער איז פון א רוס.

איך טראכט ניט קיין סך און ענטפער:

— פון אמת'ן קאָמענדאנט... סאַמאַהאָ קאָמענדאַנטאַ!...

ער גיט איבער דעם צווייטען סאָלדאט, ווי ער וואָלט זיך אָן עצה געהאלטען. יענער נעהמט דעם פּארמעט, קוקט דערין

אריין מיט ישוב הדעת און רופט זיך אָן צום ערשטען:

— זעהסט דאָך, אז עס איז א וואַזשנער דאָקומענט, אויף פּאַרמעט... לאָז איהם דורך...

און דער ערשטער גיט מיר א קלאַפּ אין פּלייטישע גאָר פריינדליך און רופט זיך אָן:

— סטופּאַי איז באַגאַם. לשונו ממש: געה מיט גאָט...

און גיט מיר צוריק אָב מיט רעספּעקט דעם „פּאַסאַזשיר־שיין".

אָבגעהענדיג עטליכע איילען פון דער וואַך האָב איך די מזוזה א קיש געטהאָן, אריינגעלעגט טיעף אין בוזעם־קעשענע, געהויבען די אויגען צום הימעל און געדאנקט דעם אמת'ן „קאָמענדאנט" פאר זיין אייביגען „פּאַסאַזשיר־שיין"...

ווי איהר זעהט מיך א אידען!...

דער משפט.

(מאָנאָלאָג פון אַ יוניאָן־מאַן)

..איהר ווילט טאקע וויסען די מעשה פון אָנהויב ביז'ן סוף? גאַנץ פיין — איך וועל אייך דערצעהלען. מיר ארט טאַקע נישט, אַז איהר וועט עס בעשרייבען. זאָל טאקע די וועלט וויסען! איך שעם מיך נישט! זאָלען זיי זיך שעמען! זיי, וואָס האָבען מיך גע'משפט!

אז איך נאָך געווען אין דערהיים אין מיין שטעדטעל, האָב איך פאר א משפט מורא געהאט, ווי פאר פייער! ומשפטים בל ידעום, הלוויה — פלעג איך זאָגען מיט דער גרעסטער כונה! און גאָט צו דאנקען — איך האָב קיינמאָל אויף זיך קיין משפט נישט געהאט. ניין! איך וויל קיין ליגען נישט זאָגען. איינמאָל, בשעת עס איז געווען די חאָלערא, נישט דאָ געדאכט, און מען האָט גענומען אכטונג געבען אויף „טשיסטאָטא“, און דער אור־ריאדניק האָט געמאכט א פראָטאָקאָל פאר אביסעל מיסט, וואָס איך האָב אויסגעשאָטען ביי דער טהיר, האָב איך גענוצט האָבען א משפט. נאָר איך האָב מיך געלאָזט קאָסטען א האלב קערבעל, און דער משפט איז „צוריבען געוואָרען“..

האָב איך דאָך געמיינט, אַז אין אמעריקא בין איך אודאי פריי פון משפטים! דאָס לאנד איז א פרייע, קיין בלבולים מאכט מען דאָ נישט, אויף ריינקייט גיעט מען אין אונזערע סטרי־

טען נישט אזוי שטארק אכטונג, קיין נאַלאַגען צאָהלען דארף מען דאָ נישט, קיין פּאספּאָרטען אויך נישט — א פרייע וועלט, טהו וואָס דו ווילסט. ווייזט זיך ארויס, אז דוקא דאָ, אין דעם פרייען לאַנד האָב איך געהאט אַ מישפּט, וואָס מען זאָל בעהיט ווערען. ממון און דמים האט עס מיך געקאָסט!

אָון מיינט איהר, ווער האָט מיך געמשפּט? גויים? יענקים? אמעריקאנער? חלילה וחס!

אידען האָבען מיך גע'משפּט, מיינע ברידער!

אָט הערט א מעשה!

אין דערהיים, אין מיין שטעדטעל, בין איך געווען אן אָרעמער שניידער, געגעהט, וואָס עס האָט זיך געמאכט: א ווייבערשע קליידעל, איז רעכט א ווייבערשע קליידעל; א פּויערשע קאפּטאַן, איז אויך גוט. קיין ספּעציאַליסט בין איך נישט געווען. אָבער דאָ געהט עס נישט. דאָ האָט יעדער זיין פאך. אזוי ווי אַ האנד האָב איך אַ גיכע, איז פאר מיר בעסער געווען צו ארבייטען ביי „קלאָוק“, עס הייסט ביי ווייבערשע מאַנטלען, און בין פון דער ערשטער מינוט, וואָס איך בין דאָ אין אמעריקא, א „קלאָוק־מייקער“.

מילא, איידער עס איז געווען דער גרויסער סטרייק, איז דאָך נישט שייך צו זאָגען — איז געווען אמת'ע פרייהייט, טאקי וואָס פרייהייט הייסט: ווילסט ארבייטען פון שטיק, אַרבייט פון שטיק, ווילסט ארבייטען פער וואָך, ארבייט פער וואָך, ווילסט ארבייטען ביז דריי פאַרטאָג, ארבייט געזונדטערהייט! קיינער האָט דיר נישט געזאָגט קיין דעה! און עס זיינען געווען צייטען, ווען איך האָב פיין פערדיענט, קרוב צו פיערציג דאָלאר. איהר זענט א מבין? !... אמת, איך האָב שווער געארבייט, געווען נעכט, וואָס איך האָב געשלאָפען נאָר צוויי־דריי שעה און דוקא אין שאפּ: צוגעשפּארט זיך אויף א פּאַק ווייבערשע מאַנטלען אין די קליידער, אין אַ פּאָר שעה ארום אויפגעשטאַנען, און צוריק צו דער אַרבייט.. נו, וואָס

איז ? ווען מען געהט עס אַן. אז כח, גאָט צו דאַנקען, איז דאָ, און אויף שלאָפען איז געגוג שבת (זונטאג ארבייט איך נישט ער היום!). קיין תהלים אין שוהל געהן זאָגען דאַרף מען נישט... עס הייסט, מען וואָלט אפשר יאָ געדאַרפט, נאָר מען געהט נישט!...

האָט מען זיך ארומגעזעהן, אַז עפּעס איז די זאַך נישט גלאַט: איינער פּערדיענט פיערציג דאָלאַר אַ וואָך און צוואַנציג געהן אום לײדיג...

איהר הערט אַ מעשה! אַלע מאָל איז דאָך אזוי: ווער עס איז אַ בריה, האָט אַ גיכע האַנד און פוילט זיך ניט, דער פּער־דיענט! אי די, וואָס געהען אום לעדיג? איז טאַקע אַ רחמנות! איז וואָס זשע קען איך העלפען? איך פרעג אייך! און אויף מיר איז דען נישט קיין רחמנות? — גלויבט מיר, אַז פיערציג דאָלאַר אַ וואָך איז פאַר מיר געווען ניט קיין סך. איהר דאַרפט וויסען, אַז איך האָב אראָבגעבראַכט אהער דאָס ווייב מיט די פיער קינדער און דאָ זיינען געבאָרען געוואָרען נאָך דריי, זאָ־לען געזונד זיין... און טאָמער ליעגט אין די בענק אַ פּאָר דאָלאַר, מוז מען דאָך זעהן פערזאָרגען אויף שפּעטער.

מילא, איז אויסגערופען געוואָרען אַ סטרייק...

רעכען איך מיר אויס, אז אַ סטרייק איז טאַקע אַ גאַנץ וויכטיגע זאַך. ארבייטער דאַרפען טאַקע זייער לאַגע פערבע־סערען. עס איז נישט קיין עולה... אבער איך בין דאָך אַ טאַטע פון קינדער און ביי מיין באָס" ארבייט איך שוין עטליכע יאָהר און קיין טענות צו איהם האָב איך באמת נישט, ער האָט מיר בעהאַנדעלט אויפ'ן שעהנסטען אופן. ער איז טאַקע מיי־נער אַ לאַנדסמאַן... זאָלען **זיי** טאַקע סטרייקען און **איך** וועל מיר שטילינקערהייד, פּאַוואָלי ארבייטען..

ווייזט זיך ארויס, אַז דאָ אין לאַנד איז דאָס איינס פון די גרעסטע פערברעכענס. עס הייסט, נישט ביי דער מלוכה, די

מלוכה האלט דוקא פון אזעלכע, נאר ביי די ארבייטער הייסט עס א „סקעב"... און א „סקעב" איז אזוי ווי אין חרם...

מילא, וואס זאל איך אייך דערצעהלען א סך: איך האב אויך געווארפען מיין ארבייט. עס איז מיר אפילו געווען שווער מעיז פנים זיין דעם באס". ער האט אויף מיר א קוק געטהאן, זאג איך אייך, האט מיר געשטאכען אין הארצען: דו ארבייטסט ביי מענשען פינף יאהר, און ער צאהלט דיר אלע וואך „קעש", מזמן, און האסט צו איהם גארנישט. מיט אמאל, געה און ווער ברוגז און זאג: ניין! איך ארבייט נישט.

נאר פערפאלען. אז די יוניאן הייסט, מוז מען פאלגען!

עס איז, זאג איך אייך, א מלוכה, מיט בעאמטע, דעלע־גאטען, „ארגאנייזערס", סעקרעטערס, חאטש נעהם און טהו זיי אן שליפעס מיט מעשענע קעפ!

צוועלף וואכען האט געדויערט דער סטרייק! א גליק, וואס איך האב אבגעשפארט עטליכע דאלאר. אמת, מען האט אפילו געצאהלט די ערשטע וואכען צו ביסלעך געלד. אבער וואס האט עס געקלעקט! נאכדעם האט מען שוין צאהלען אויך אויפגע־הערט. עס האט זיך אויסגענומען! א קלייניגקייט! עס האבען געסטרייקט איבער 50 טויזענד „קלאוק־מייקער", קען מען זיך דען אננעהמען?

אט אזוי האב איך צוריבען צוועלף וואכען. מיינט איהר, אז די 12 וואכען האב איך גערוהט? חס וחלילה! אלע אווענד האב איך געמוזט געהן אויף די מיטינגס, וואו די רעדנער הא־בען געהאלטען לאנגע רעדעס וועגען דער מאכט פון די ארביי־טער און ווי אזוי די „באסעס" האבען ביז אהער געזויגט אונזער בלוט, און ווי אזוי ווייטער געהן קאן עס נישט. איין רעדנער אראב, דער אנדערער ארויף, און אלץ די זעלביגע ווערטער, כדי די ארבייטער זאלען דאס פערשטעהן.

איך וויל נישט לייקענען: אין די דריי חדשים צייט בין איך אביסעל אויסגעבילדעט געווארען, איך בין דערגאנגען א סך

ענגלישע ווערטער, ווייל די רעדנער זיינען שוין אלע לאנג אין לאנד און מישען צו א סך ענגליש, אבער פערשטעהן קען מען.

צייטענווייז פלעגען זיי מיך אליין דורכנעהמען. עס הייסט, איך האב געפיהלט, אז עס איז טאקע נישט קיין יושר, אז דער „באס" זאל אזוי פיעל פערדיענען און דער ארבייטער אזוי ווע־ניג. און איך בין שוין איינגאנצען אריבער, אפילו אין הארצען, אויף זייער זייט. נאך אלע זאכען, האב איך געפיהלט, אז פארט זיינען טאקע די אלע רעדנער און בעאמטע אונזערע פריינד, אונזערע פערזארגער.

איינס נאר האב איך ביי זיך נישט געקאנט פועל'ן: איך זאל ווערען א שונא מיין „באס". איך האב בטבע דרך ארץ פאר רייכע מענשען (מיין „באס" איז א גרויסער גביר!) איך האב גאר נישט געקאנט פארשטעלען זיך, ווי אזוי קאן איך ווערען אזא יחסן, אין דער צייט, וואס איך בין א פראסטער ארביי־טער, און ער איז א מאנופעקטשורער", א מענש, וואס פיהרט ביזנעס אויף שווערע טויזענדער...

און דא איז אויסגענומען א תנאי, אז די ארבייטער טארען מיט די „באסעס" קיין שום בעזונדערע געשפרעכען נישט האבען. אבגעארבייט די ניין שעה — געהט אהיים!

אז דער סטרייק האט זיך געענדיגט, איז אויף די „באס־סעס" געווען אן אמת'ער רחמנות. וואס מיינט איהר — זיי האבען ערגערע געשעפטען געמאכט? ! ניין, נישט דאס. זיי זיינען געווארען פשוט אויס „באסעס". קיין ארבייטער אבזאגען טארען זיי נישט, א נייעם נעהמען טארען זיי נישט. אלין מוזען זיי פרעגען ביי דער יוניאן. איהר פערשטעהט אן עסק! הייסט וואס מויג שוין זיי דאס געלד מיט די עשירות, אז זייער ווארט איז קיין ווארט נישט! ווארום, וואס איז, צווישען אונז גערעדט, דער גאנצער חשק צו רייכקייט? כדי מען זאל מורא האבען, מען זאל וויסען, אז מיר זיינען מיר, אז אונזער ווארט גילט, אונזער דעה ווערט אנגענומען. אבער ווי באלד אז ביי

א „באָס“ ארבייטען הונדערטער ארבייטער, און ער האָט אויף זיי קיין שום דעה נישט, איז דאָך נישט ניחא דאָס עשירות...

איז טאַקי אויף די „באָסעס“ געווען א רחמנות. נאָר וואָס געהען מיר אָן די „באָסעס“. מיר איז נאָר א שאָד מיין „באָס“... ערשטענס, א לאַנדסמאַן, און, צווייטענס, איז ער א איד, וואָס האָט ליעב כבוד. קיין שלעכטער מענש איז ער ניט, דוקא א גוטער מענש. היינט פאַר וואָס זאָל מען איהם טאַקע נישט אָבגעבען כבוד, לכל הפחות, דאָס, וואָס איהם קומט.

און אָט דאָ הויבען זיך אָן מיינע צרות. מיר האָט נישט געאַרט, וואָס איך קאָן איצט נישט ארבייטען אזוי פיעל, ווי איי־דער דער סטרייק. איהר ווילט, איך זאָל ארבייטען ניין שעה, זאָל זיין ניין. זאָלען אַלע ארבייטער האָבען ארבייט — עס איז אפשר ניט קיין עולה! אָבער וואָס אַרט אייך, אז איך בין מיט'ן „באָס“ פריינדליך, אז איך קום צוגעהן פריהער פאַר אַלעמען און שמועס זיך דורך א ביסעל מיט איהם, אז איך בלייב אמאָל א האַלבע שעה, צי א שעה און הער אויס זיינע טענות... אמאָל גיעב איך איהם טאַקע גערעכט. ער הויבט אָן קלאָגען זיך אויף דער יוניאָן, צוגעהט מיר דאָס הארץ און איך גיעב איהם טאַקע גערעכט. מען נעהמט א קיסר און מען נעהמט ביי איהם אראָב די קרוין, און מען נעהמט ביי איהם צו די מלוכה, מיט דעם חייל, און מען זאָגט איהם אזוי: דיין גאָלד און דיינע אוצרות ריהרען מיר נישט אָן, מיר גיבען דיר אַלץ אוועק, נאָר אין דער מלוכה מיש זיך ניט — נישט דיין עסק! און פונקט ווי מיט דעם פערסישען שאַך און מיט דעם טער־קישען סולטאַן און מיט דעם פאָרטוגאַלישען קעניג, ווי די פיי־פערס שרייבען.

אמאָל טרייסט איך איהם, אז גאָט וועט נאָך העלפען. אמאָל זאָג איך איהם אזוי א גוט וואָרט און אמאָל, אז עס איז דאָ זעהר א נויטיגע ארבייט, בלייב איך, ווען אַלע צוגעהען זיך שוין, פער־שלאָסען אין א חדר'ל און פערענדיג עס...

איך קאָן איהם באמת נישט אָבזאָגען.
האָבען דאס די ארבייטער בעמערקט.

— וואָס האָט איהר, מיסטער, פאר א געשעפטען מיט'ן „באָס" ? — פרעגט מיך א יונגער שענקעל, וואָס אין די גוטע יאָהרען וואָלט איך אפילו מיט איהם נישט גערעדט.

ענטפער איך איהם מיט שטאָלץ אויף צו להכעיס:

— מיט ווע־מען זאָל איך האָבען געשעפטען — מיט דיר ?

הער איך, ווי אין שאַפּ, ארום מיין טיש, ווערט א גע־רויש.

דער פאָרמאַן איז אפילו אויך אויף מיין זייט, ווייל די פּאָרלייט זיינען מיט'ן סטרייק אויך נישט צופרידען געווען, ביי זיי האָט מען אויך די דעה אָבגענומען — אָבער העלפען קאָן ער איצט נישט. ער ווינקט מיר נאָר מיט די אויגען, ווי ער וואָלט מיר צוגעגעבען מוטה.

נאָך די ארבייט טהוען זיך די ארבייטער אָן אויף אוועק־צוגעהן.

אָבער זיי געהען דאָך נ י ש ט.

איך האָב ליעב געהן שפּעטער פון אלעמען..

— נו, מיסטער, פאר וואָס געהט איהר נישט ? — ווענדען זיך צו מיר עטליכע פון די יונגע.

— איך האָב צייט. — ענטפער איך און עס ברענט מיר א פייער.

מילא, אויסגעפיהרט האָב איך... געבליבען אליין.

האָב איך מיר ערשט צורעדט מיט'ן בעל הבית און אויס־געלאָזט כל חמתי צו זיי...

אויף מאָרגען בעקום איך פון דער יוניאָן א מין פּאָוויעסט־קע.

איך לעז דורך די פּאָוויעסטקע און טראַכט מיר:
עס זיינען דאָך נישט קיין גויים. עס זיינען דאָך אידען.
און געה נישט.

קומען אויף איבערמאָרגען אין שאַפּ צוויי דעלעגאַטען און מען נעהמט מיך אַראָב פון דער אַרבייט.

דער „באָס“ טענה'ט:

— וואָס האָט איהר צום דאָזיגען אַרבייטער?...

זאָגען זיי:

— ביים „טרייעל“ וועט עס שוין קלאָר ווערען...

מילא, איך וועל אייך לאַנג נישט ברייען: עס איז געווען אַ דיעלאָ, ווי אין רוסלאַנד, מיט אַ פּאַרזיצענדען, מיט געשוואָרענע, מיט אַ פּראָקוראָר.

נאָר קיין פערטיידיגער האָב איך ניט געהאַט...

און מען האָט מיך פערמשפּט:

75 דאָלאַר שטראָף און איבערפיהרען מיך אין אַן אַנדער שאַפּ...

דאָס הייסט פּשוט: נאַ פּאָסעלעניע...

אַרט מיך נישט אַזוי דאָס געלד, ווי דאָס איבערפיהרען אין דעם אַנדער שאַפּ.

אמת, דער שאַפּ, וואו איך אַרבייט איצט, איז אַ סך אַ גרעסערער, ליכטיגער, מעהר לופט, אויפ'ן ערשטען פלאָר, ביי אַ פענסטער... טאָמער, חלילה, אַ שרפה — קענסטו גלייך שפּרינגען... אָבער מיר איז דאָ די אַרבייט נישט ניחא. ערשטענס, קוקען אויף מיר די אַרבייטער, ווי אויף דעם גרעסטען פערברעכער און מען היט מיך. עס הייסט: איך בין „פּאָד נאַדזאָר“... איך זאָל חלילה נישט רעדען מיט'ן „באָס“...

זיי ווייסען נישט די חברה, אַז דער נייער „באָס“ געהט מיך אָן ווי דער פאַר־אַ־יאָהריגער שנעע, און, צווייטענס, איז ער אַ דייטשער יהודי, און ער אליין וועט מיט מיר נישט רעדען...

נאָר זיי האָבען איין אַרבייט: זיי היטען מיך...

מיינט איהר, היטען זיי מיך איין! איינמאָל אין וואָך האָב איך מיר אַרויף צו מיין געוועזענעם „באָס“...

איך רעד פאר איהם אויס דאָס הארץ. ער טרייסט מיך און איך טרויסט איהם. מיר האָפען נאָך, אז די יוניאָן וועט מיך פריהער צי שפּעטער בעגנעדיגען...

אינהאַלט.

ערשטער טייל:

איינאַקטערס.

צווייטער טייל:

מאָנאָלאָגען